MAKAMSAL ÖZELLİKTEKİ PİYANO ESERLERİNİN BİLİŞSEL ÇÖZÜMLEMELİ ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ TUTUMLARI

Yusuf ÇETİNKAYA

Sanatta Yeterlik Tezi

Danışman: Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN

Şubat, 2016

Afyonkarahisar

T.C.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANASANAT DALI

SANATTA YETERLİK TEZİ

MAKAMSAL ÖZELLİKTEKİ PİYANO ESERLERİNİN BİLİŞSEL ÇÖZÜMLEMELİ ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ TUTUMLARI

Hazırlayan

Yusuf ÇETİNKAYA

Danışman

Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN

AFYONKARAHİSAR 2016

YEMİN METNİ

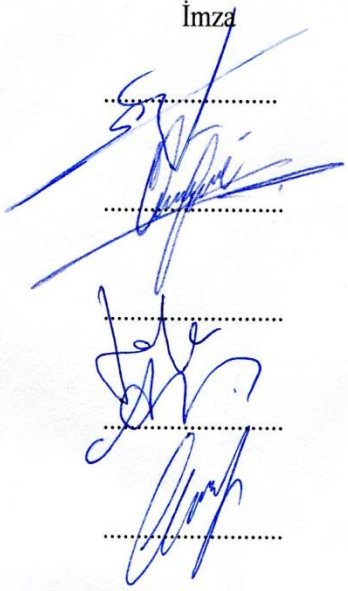
Sanatta yeterlik tezi olarak sunduğum "Makamsal Özellikteki Piyano Eserlerinin Bilişsel Çözümlemeli Öğretimine Yönelik Öğrenci Tutumları" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15.02.2016

Yusuf ÇETİNKAYA

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ		İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN	.....
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Oğuz KARAKAYA	.....
	: Doç. Dr. Zafer KURTASLAN	.....
	: Yrd. Doç. Dr. Sevgi TAŞ	.....
	: Yrd. Doç. Çağhan ADAR	.....

Müzik Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik öğrencisi Yusuf ÇETİNKAYA'nın **"Makamsal Özellikteki Piyano Eserlerinin Bilişsel Çözümlemeli Öğretimine Yönelik Öğrenci Tutumları"** başlıklı tezini değerlendirmek üzere 15.02.2016 günü saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

MAKAMSAL ÖZELLİKTEKİ PİYANO ESERLERİNİN BİLİŞSEL ÇÖZÜMLEMELİ ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ TUTUMLARI

Yusuf ÇETİNKAYA

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANASANAT DALI

Şubat 2016

Danışman: Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN

Lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlardaki piyano eğitimi içeriğinde, makamsal özellikteki eserler önemli bir yer edinir. Bununla birlikte bu eserlerin öğretim süreçlerinde farklı yaklaşımların olduğu genel bir kanıdır.

Makamsal eserlerin öğretiminde istenilen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı ise ayrı bir tartışma konusudur.

Araştırmanın amacı, piyano öğrencilerinin makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretimine yönelik tutumlarını ve performanslarına

etkisini belirlemektir. Yarı deneysel modelin kullanıldığı çalışmada kontrollü son test modeli kullanılmıştır.

Araştırmaya ulusal boyutta konuyla ilgili literatür taraması ile başlanmıştır. Daha sonra Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü Piyano Anasanat Dalı'nda yürütülmekte olan piyano dersi, içeriği makamsal özellikteki eserler düşünülerek irdelenmiş, bu eserlerin öğretimi sürecindeki piyano eğitimcilerinin yaklaşımları araştırılmış, piyano eğitimcilerinin görüşleri alınmıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü Piyano Anasanat Dalı'nda görev yapan ve piyano dersine giren eğitimcilerin görüşleri, makamsal özellikte olan eserlerin öğretimine yönelik pedagojik yaklaşımların neler olduğu bilgileri, Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserlerinden bilinçli olarak seçilen eserler kapsamında nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak ve piyano bölümü öğrencilerine uygulanan tutum ölçeği ile elde edilen veriler yine nitel çözümleme tekniklerine göre analiz edilerek belirlenmiştir.

Çalışmanın alana katkı sağlayacağı ve ilgili çalışmalara kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Piyano, Makam, Pedagojik Yaklaşım.

ABSTRACT

STUDENT ATTITUDES FOR TEACHING PIANO WORKS OF THE MODAL FEATURE WITH COGNITIVE ANALYSIS

Yusuf ÇETİNKAYA

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES
MUSIC DEPARTMENT

February 2016

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN

Institutions providing vocational music education in piano education at the undergraduate level content is an important place in the modal feature works. However, the overall evidence is that there are different approaches to the teaching process of these works.

In teaching the modal works not achieved the desired goals is a separate discussion.

The purpose of the study, the modal properties of the piano works of the piano students to determine the effect on the attitude and performance for cognitive analytical education. Semi-controlled studies with experimental models have been used the last test model. Research was initiated by the literature on the subject at a national level. Then Afyon Kocatepe University State Conservatory Department of

Music Piano Department piano lessons that are being carried out in the department of elaborates the mind works in the context of the modal features, approaches the piano educators in the teaching process of these works are researched, comments were received from the piano educators.

Afyon Kocatepe University State Conservatory Department of Music Piano Department working in the department and the views of educators within the piano lesson, what are the details of the pedagogical approach to teaching which works in modal feature, Muammer Sun’s Colors Of The Turkey under the selected works consciously works half of the qualitative data collection methods applying structured interview form and piano department data obtained by the attitude scale it is still determined by analyzing administered to students based on qualitative analysis techniques.

It is thought to contribute to the field of study and will be a source for research.

Key Words: Piano, Authority, Pedagogical Approach.

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde her türlü desteğini ve sabrını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN'e, araştırmanın daha nitelikli hale gelmesi için yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. A. Bülent ALANER'e, Doç. Dr. Oğuz KARAKAYA'ya, Doç. Dr. Zafer KURTASLAN'a, Yrd. Doç. Dr. Sevgi TAŞ'a, Yrd. Doç. Çağhan ADAR'a, istatistik verilerin işlenmesi sürecinde yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Gürbüz OCAK'a ve maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yusuf ÇETİNKAYA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....iii
ÖZET.....iv
ABSTRACT.....vi
ÖNSÖZ.....viii
İÇİNDEKİLER.....ix
TABLOLAR LİSTESİ.....xii

GİRİŞ.....1

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. EĞİTİM VE MÜZİK EĞİTİMİ.....3
2. ÖĞRENME-ÖĞRETİM YÖNTEM VE STRATEJİLERİ.....6
2.1. ÖĞRENME-ÖĞRETME KURAM VE YAKLAŞIMLARINA GENEL BAKIŞ.....7
2.1.1. Sunuş Yoluyla Öğretim.....7
2.1.2. Buluş Yoluyla Öğretim.....9
2.1.3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim.....10
2.2. BİLİŞSEL ALAN VE BASAMAKLARI.....11
2.2.1. Bilişsel Alanın Yeni Sınıflandırması.....17
3. TÜRK MÜZİĞİNE GENEL BAKIŞ.....22
3.1. GELENEKSEL TÜRK HALK MÜZİĞİ.....22
3.2. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ.....23
3.3. TÜRK HALK VE GELENEKSEL SANAT MÜZİĞİNİN ÇAĞDAŞ TÜRK BESTECİLERİNİN ESERLERİNE KATKILARI.....24
4. MUAMMER SUN.....26

4.1. MUAMMER SUN'UN HAYATI VE BESTECİLİK ANLAYIŞI.....26
4.2. MUAMMER SUN'UN YURT RENKLERİ ESERİ.....31
4.3. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ESERLERİN MÜZİKSEL ÖĞELERİ.....32
5. MOD, GAM VE TONALİTE.....53
6. MAKAM NEDİR?.....54
6.1. MAKAM ÖĞRETİM YAKLAŞIMLARI.....57
6.2. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN MAKAM DİZİLERİ.....58
6.3. MUAMMER SUN VE PİYANO İÇİN TÜRK MÜZİĞİ MAKAM DİZİLERİ.....61
6.4. MAKAMSAL ÖZELLİKTEKİ PİYANO ESERLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARININ KULLANIMI.....62
7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....66
8. PROBLEM CÜMLESİ.....70
9. ALT PROBLEMLER.....71
10. ARAŞTIRMANIN AMACI.....72
11. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....72
12. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....73
13. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....73
14. TANIMLAR.....74

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....79
2. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....79
2.1. BİLİŞSEL ÇÖZÜMLEMELİ ÖĞRETİM SÜRECİ.....81
3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....82
4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ.....83
5. VERİLERİN İŞLENMESİ.....85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....88

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....89

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....91

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....93

5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....95

6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....97

7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....98

8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....100

SONUÇ VE ÖNERİLER.....108

KAYNAKÇA.....114

EKLER.....119

Ek-1. Piyano Eğitimcilerine Uygulanan Görüşme Formu**.....119**

Ek-2. Öğrencilere Uygulanan Tutum Ölçeği**.....122**

ÖZGEÇMİŞ.....126

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Temel Öğretim Yaklaşımları, Yöntem/Teknik ve Kazanım İlişkisi.....13
Tablo 2. Yenilenmiş Bilişsel Alan Sınıflandırmasının Bilişsel Süreç Boyutu.....20
Tablo 3. Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki II Numaralı Eserin (Dinlenti) Müziksel Öğeleri.....33
Tablo 4. Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki Köçekçemsi Adlı Eserin Müziksel Öğeleri.....35
Tablo 5. Muammer Sun' un Yurt Renkleri III. Defterindeki II Numaralı Eserin Müziksel Öğeleri.....42
Tablo 6. Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki III Numaralı Eserin Müziksel Öğeleri.....44
Tablo 7. Muammer Sun'un Yurt Renkleri IV. Defterindeki Garip Adlı Eserin Müziksel Öğeleri.....48
Tablo 8. Muammer Sun'un Yurt Renkleri Eserinde Kullanılan Makam Dizilerinin Defterlere Göre Dağılımı.....59
Tablo 9. Shapiro-Wilk Normallik Testi Veri Sonuçları.....87
Tablo 10. Deney ve Kontrol Grubu Bilgi Basamağı t Testi Veri Sonuçları.....88
Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Kavrama Basamağı Mann-Whitney U Testi Veri Sonuçları.....90
Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Uygulama Basamağı Mann-Whitney U Testi Veri Sonuçları.....92
Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubu Analiz Basamağı Mann-Whitney U Testi Veri Sonuçları.....94
Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubu Sentez Basamağı Mann-Whitney U Testi Veri Sonuçları.....96
Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubu Değerlendirme Basamağı Mann-Whitney U Testi Veri Sonuçları.....97
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Genel Durum Değerlendirme t Testi Veri Sonuçları.....99
Tablo 17. Belirlenen Makamsal Dizilerin Öğretilme Durumu.....101

GİRİŞ

Türkiye'de müzik eğitimi veren kurumlardaki piyano derslerinde işlenen repertuvar, piyanonun Batı kökenli bir çalgı olması dolayısıyla genellikle Batılı bestecilerin eserlerinden oluşmaktadır. Bu eserlerin yanında, başta Türk Beşleri olarak bilinen Ahmed Adnan Saygun'un, Cemal Reşit Rey'in, Ulvi Cemal Erkin'in, Hasan Ferid Alnar'ın ve Necil Kazım Akses'in piyano eserleri ve bu bestecilerden sonraki kuşakta yer alan Muammer Sun'un, İlhan Baran'ın, Erdal Tuğcular'ın, Necdet Levent'in, Kemal İlerici'nin ve yeni kuşak daha birçok Türk bestecinin piyano eserleri de piyano dersi müfredatında kullanılan repertuvarda yerlerini almışlardır.

Bu bestecilerin piyano için yazdıkları eserlerde Halk Müziği ve Geleneksel Sanat Müziği öğelerinin önemli bir yer tuttuğunu görmek mümkündür. Yazılan bu eserlerin bazılarındaki tonal ve modal yapı incelendiğinde eserlerin ezgisel yapılarından dolayı örneğin ton bilgisinin tamamen Batı müziği teorisi kuralları içinde çözümlenemediği görülebilmektedir.

Makamsal özellikte olan bu eserlerin öğrenimi ya da icrası sırasında karşılaşılan bazı güçlüklerin nedeni hem piyano öğretim elemanlarının hem de piyano öğrencilerinin birçoğunun, aldıkları eğitim sırasında piyanoda çalınabilen Türk Müziği eserlerini inceleyip analiz edebilecek yeterli makamsal teorik bilgilere ve eserler üzerinde bilişsel çözümleme yapabilme yetisine sahip olmaması olarak gösterilebilir.

Makamsal özellikte yazılmış olan eserlerden biri olan, çağdaş dönem bestecilerinden Muammer Sun'un piyano için yazılmış Yurt Renkleri adlı 4 kitaptan oluşan eseri incelendiğinde tonal ve modal yapıda yazılmış eserlere rastlamak mümkündür.

Bu çalışmada, Muammer Sun'un Yurt Renkleri adlı eserinde, makamsal yapıda yazılmış olan eserlerin öğrenimi ve icrası sırasında karşılaşılan bazı güçlüklerin giderilebilmesi için öğretim yöntem ve stratejilerinden olan bilişsel alan

basamakları kullanılarak, yapılacak olan bilişsel çözümlemelerin öğrenciler üzerindeki tutumları incelenmiştir.

Bu inceleme sırasında Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'ndeki piyano eğitimcileriyle görüşme yapılarak, piyano derslerinde Muammer Sun' un Yurt Renkleri eserlerinden hangilerine daha çok yer verdiklerinin, piyano derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve stratejilerinin neler olduğunun ve makamsal bilgilerin kullanılabilirliğinin tespiti yapılmıştır. Aynı zamanda Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'ndeki ana çalgısı piyano olan öğrencilere bir tutum ölçeği uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında;

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde verilen piyano eğitimi sürecinde öğretim yöntem ve stratejilerinden olan Bilişsel Alan aşamalarının ne kadar uygulanabildiğinin tespit edilmesi;

Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinin ve makamsal özellikteki piyano eserlerinin hangilerinin seslendirildiğinin belirlenmesi;

Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinin ve makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretimiyle bu eserlerin öğretimi ya da icrası sırasında karşılaşılan sorunların giderilebilmesini amaçlayan bir ölçek çalışmasının yapılması;

Yapılan bu ölçek çalışmasının sonucunda ortaya çıkabilecek olan sorunların kaynağındaki güçlüklerin çözümüne yönelik Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinin ve makamsal yapıdaki solo piyano eserlerinin öğretimi ve icrası sırasında yapılacak olan bilişsel çözümlemeli öğretime yönelik öğrenci tutumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. EĞİTİM VE MÜZİK EĞİTİMİ

Yaşama dair birçok olgunun her geçen gün geliştiğini ve değiştiğini, içinde yaşanılan kültür ortamlarında durağanlığın, ezbere yaşamanın neredeyse kalmadığını görebilmekteyiz.

Bu gelişim ve değişimler paralelinde eğitimin de ne olduğu ve tanımı konusu halen araştırılmakta olan ve birçok farklı görüş tarafından ele alınarak, yeni eğitim strateji ve yöntemlerinin bulunarak işlenmeye devam ettiği bir olgu olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitimin ne olduğu birçok düşünür ve eğitimci tarafından bireysel olarak tanımlanmıştır. Tanımlardaki bu bireyselleşmeden doğan farklılıkların eğitimci ve düşünürlerin farklı amaçları temel edinmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bireylerin davranışlarındaki gelişime odaklı bir süreç olarak ele alınan eğitimin tanımları, şu şekillerde ifade edilmiştir:

Eğitimin; Latince kökenli bir kelime olarak ‘educare’- beslemek, yükseltmek, desteklemek ve ‘educere’- yükselmek, düzey kazanmak olarak iki anlamı bulunmaktadır (Varış vd., 1994: 19).

Kant, eğitimin insanın mükemmelleştirilme süreci olduğunu; J.S. Mill, eğitimin bireyin kendisi ve başkaları için bir mutluluk aracı olduğunu; H.Spencer ise eğitimin iyi yaşama olanakları sağlayan etkinliklerin tümü olduğunu söyler. Eğitime

toplumsal bir içerik kazandıran Durkheim ise eğitimi, fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkiler olarak ifade etmiştir. Durkheim, eğitimi, her ne kadar fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkiler olarak ifade etmiş olsa da eğitim denince genellikle akla gelenin okullarda gerçekleştirilen etkinlikler olduğu söylenebilir. Örneğin bireylerin kendi beceri özelliklerinin keşfedilip bunların azami ölçüde geliştirilmesi; bunların içinde yaşadığı çevreye uyarlanması; toplumun değişim koşullarına ayak uydurabilmesi için gerekli bilgi, görgü, beceri ve alışkanlıklarla donatılması gibi etkinlikler eğitimi içerir (Tezcan, 1996: 4-5).

Tezcan'ın tanımına göre eğitim, bireyin toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreçtir (1996: 3).

Demirel ise eğitimi, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme süreci olarak ifade etmektedir (2003: 6).

"Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda pratik değeri olan yetenek, yönelim ve diğer davranış biçimlerini edindiği, süreçler toplamıdır; kişinin, toplumsal yeteneklerinin ve üst düzeyde kişisel gelişmesinin sağlanması için seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir" (Varış vd., 1994: 21).

Senemoğlu ise, eğitimin bireylerde istendik öğrenmeleri oluşturma süreci olduğunu; eğitimin ister formal yollarla okullarda yapılsın isterse informal olarak gelişigüzel bir biçimde bireyin içinde yaşadığı tüm çevrede yapılsın, sadece istendik nitelikte davranış değişmelerinin oluşturulmasını yani geçerli öğrenmeleri kapsadığını ifade etmektedir (2011: 86).

Eğitim en geniş anlamıyla bireylerde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme sürecidir. Eğitim bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir ve bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Bireyleri etkileyen ve davranışların değişmesine yol açan her türlü etkinliğin eğitim olduğu söylenebilir (Erden, 2011: 13).

Eğitim belirli kişilerin fiziksel, toplumsal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin tüm boyutlarında en son potansiyele ulaşmaları için izlenen etkinlikler sonucu gerçekleşen istendik davranış değişiklikleridir (Moore, bt :6).

Sönmez eğitimi, çevre ayarlaması yoluyla kişinin beyninde istendik biyo-kimyasal değişmeler oluşturma süreci olarak tanımlarken, eğitimin temelinde bulunması gereken özellikleri şöyle ifade eder:

1. Nesne (obje) olarak insanın alınması,
2. Nesnenin halihazırdaki durumunun yetersiz kabul edilmesi,
3. Nesnenin istendik yönde değiştirilmesi,
4. Bu iş için çevrenin ayarlanması, yani tutarlı, etkin araç, gereç strateji, yöntem, teknik vb. gibi uyarıcıların devreye sokulması,
5. Nesnenin istendik davranışları (hedefleri) kazanıp kazanmadığının yoklanması gerekir. Kazandıysa hedeflerin, davranışların, çevre ayarlamasındaki araç-gereç, uyarıcılar, strateji, yöntem, tekniklerin vb. elde tutulması; kazanamadıysa, bunların ya onarılması ya yenilenmesi, ya da atılması, eksiklerin tamamlanması, yanlışların düzeltilmesi gibi işlemleri kapsar (2005:37).

Yapılan tanımlardan yola çıkarak eğitimin bir süreç olduğunu, bu süreci ise ulaşılmak istenilen bireysel, kurumsal ya da sosyal, değişken ama olumlu hedef ve davranışların belirlediğini, bu hedef ve davranışları ise bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor (devinişsel) algı seviyelerinin bilinçli olarak daha iyi bir düzeye getirilmek istenmesinin belirlediğini söylemek mümkündür.

Eğitimi bilinçli, amaçlı ve istendik bir kültürlenme, kültürleme ve kültürleşme süreci olarak tanımlayan Uçan, müziğin bir kültür öğesi veya kendine özgü bir kültür olduğunu, müzik eğitiminin ise bilinçli, amaçlı ve istendik bir müziksel kültürlenme, kültürleme ve kültürleşme süreci olduğunu ifade etmektedir. Bir davranışın öğrenilebilmesi için diğer bir davranışın olması gerektiğini, bu davranışlar arasında müzikle ilgili olanların ayrı ve önemli bir yer tuttuğunu, müzikle ilgili davranışların da bilişsel, duyuşsal, devinişsel (psiko-motor) ve sezişsel nitelikler taşıdığını belirtmektedir (2005: 8).

Eğitim hakkında yapılan tanımlardan yola çıkarak müzik eğitiminin de bir süreç olduğunu, bu sürecin bilinçli ve olumlu değişkenlerle yapılandırıldığını, bu yapılandırma uygulanırken bireylerde daha önceden belirlenen bilişsel, duyuşsal,

devinişsel (psiko-motor) ve sezişsel hedef ve davranışların elde edilmesi beklendiğini söylemek mümkündür.

Uçan, çağdaş bir eğitimin, bilim, sanat ve teknik alanındaki felsefi bir bütünlüğün belirli bir çerçevede düzenlenmesiyle gerçekleşebileceğini ve müzik eğitiminin daha çok sessel ve işitsel özellikli bir sanat eğitimi olarak güzel sanatların önemli dallarından biri olduğunu belirtmektedir (2005: 14).

> Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir. Bu süreçte daha çok, eğitim gören bireyin (çocuğun/gencin, öğrencinin) kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yolla belirli hedeflere erişilir. Müzik eğitimi yoluyla, birey ile çevresi, özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve daha verimli olması beklenir (Uçan, 2005: 14).

Yokuş ve Yokuş, müzik eğitiminin, bilişsel, devinsel ve duyuşsal yeterliliklerin birlikte hareket ettiği bir eğitim alanı olduğunu; müzik eğitiminde daha çok devinsel (devinişsel, psiko-motor) alanla ilgili yeterliliklerin geliştirilmesine odaklanıldığını belirtmektedir. Zihinsel etkinliklerin ağırlıklı olduğu bilişsel alan becerilerin müziksel bilgileri anlamayı, kavramayı, analiz etmeyi, tanımlamayı ve sentezlemeyi; duyuşsal alan becerilerin bireyin kendi duygu ve düşüncelerinden ortaya çıkan tepkimeleri; devinsel alan becerilerin ise zihin ve kasların koordineli çalışmasını gerektirdiğini ifade etmektedir (2010: 17).

2. ÖĞRENME-ÖĞRETİM YÖNTEM VE STRATEJİLERİ

Formal ya da informal yollarla, bir eğitim-öğretim kurumu dahilinde ya da haricinde, öğrenme eyleminin ne zaman ve nasıl oluşacağı ya da oluşmayacağı, öğrenme kuramları sayesinde belirlenebilir ve açıklanabilir.

Bu belirlemenin ve açıklamanın ise öğrenebilen tüm varlıkları kapsayan genel bir öğrenme kuramı sayesinde olması beklenir. Fakat öğrenebilecek olan tüm varlıkların dahil olduğu tüm öğrenme durumlarını açıklayabilen bir öğrenme kuramı henüz ortaya çıkmamıştır.

Öğrenme kuramlarının bazı psikologlar ve eğitimciler tarafından iki ana grupta toplandığını ve bu grupları;

1- Öğrenmeyi, uyarıcı ve tepki arasında kurulan bağla açıklamaya çalışan davranışçı çağrışımsal kuramlar;

2- Bireyin çevresi hakkındaki bilişleriyle ve bu bilişlerin onun davranışlarını etkileme yollarıyla ilgilenen bilişsel alan kuramları olarak ifade etmek mümkündür (Senemoğlu, 2011: 93).

Öğrenme ve öğretimin özellikle formal olarak yapıldığı kurumlarda kullanılan öğrenme-öğretim yöntem ve stratejilerinden en çok kullanılanların ise Sunuş Yoluyla Öğretim, Buluş Yoluyla Öğretim ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim olduğu söylenilebilir.

Araştırmanın bu başlığı altında Sunuş, Buluş ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim stratejilerine (yaklaşımlarına) genel bir açıklama getirilerek bu üç yaklaşımın Bilişsel alan ve basamaklarıyla bu basamaklara ait hedefler/kazanımlar irdelenecektir.

2.1. ÖĞRENME-ÖĞRETME KURAM VE YAKLAŞIMLARINA GENEL BAKIŞ

2.1.1. Sunuş Yoluyla Öğretim

Sunuş yoluyla öğretim herhangi yeni bir konunun öğrenilmeye başlandığı durumlarda veya bir konu üzerindeki öğrenmelerin yetersiz görüldüğü durumlarda kullanılabilen öğrenme üzerinde olumlu etkilere sahip bir stratejidir. Öğretmen merkezli olan bu yöntemde kavram ve genellemeler açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşımla öğretmen tarafından açıklanır. Diğer bir ifadeyle öğretilecek konu ile ilgili bilgilerin çok dikkatli bir şekilde düzenlenerek öğrenci tarafından alınmaya hazır bir durumda verilmesi sürecidir. Kavram ve ilkelerin öğrenciler için somut bir hale getirilmesini amaçlayan bu strateji, konunun genelden özele doğru işlendiği bir süreci kapsar. Okullarda çok yaygın olarak kullanılan bu stratejide öncelikle konuyla ilgili genel ilke ve kavramlar verilir ve ardından bu ilke ve kavramlara ait ayrıntılı bilgilerin kazandırılması hedeflenir. Konu alanı ve hedeflerin gerçekleşme düzeyi açısından ele alındığında, bu strateji, Bloom taksonomisine (sınıflandırmasına) göre Bilgi Basamağındaki kazanımların gerçekleştirilmesinde, kavramların, genellemelerin, olgu ve olayların öğretiminde etkili bir şekilde kullanabileceğini söylemek mümkündür. Öğretmen merkezli olan bu strateji, öğrencide sorumluluk

duygusunu geliştirmemesi, öğrencileri pasif-alıcı konumuna sürüklemesi, üst düzey zihinsel becerileri geliştirmemesi ve bilimsel kuşkuculuğu öğretmemesi gibi bazı olumsuz yönleriyle sıklıkla eleştirilse de, kullanım kolaylığı, ekonomik oluşu ve kalabalık sınıflara uygun oluşundan dolayı da sıklıkla kullanılmaktadır (Oral vd., 2012: 288).

Asubel tarafından oluşturulan, öğretmen ve konunun esas olarak görüldüğü, konunun düz bir anlatıma yakın şekilde aktarıldığı, öğretmenin verici, öğrencinin alıcı durumda olduğu Sunuş Yoluyla Öğretim strateji kullanılırken uyulması gereken ilkeler şu şekilde açıklanabilir:

1- Elde edilmesi beklenen hedef ve davranışlar, Bilişsel alanın Bilgi, Duyuşsal alanın Alma ve Devinişsel alanın Uyarılma basamaklarından birisinde olmalıdır. Tümdengelimsel bir akıl yürütme kullanılarak, ezberden söyleme, tanıma, hatırlama ve yazma gibi davranış özellikleri görülmelidir.

2- Öğretmen, dersi monotonluktan kurtarmak için konuyu anlamlı bölümlere ayırmalı; Bilgi düzeyindeki kavramları (olgu, araç-gereç, sembol, aşamalı dizi, sınıflama, ölçüt, yöntem, ilke, kuram) sınıfta anlatmalı ve her bir kavram için yaşamla ilgili örnekler vererek öğrencilerin soru sormalarına olanak sağlamalıdır.

3- Gerektiğinde konunun anlaşılmayan kısımları tespit edilmeli ve bu kısımlar tekrar anlatılarak örnekler verilmelidir.

4- Öğretmen, anlatılan konu ve örnek verdiği kavramlar hakkında öğrencilere soru sormalı, benzer örnekleri öğrenciden istemeli ve verilen doğru cevaplar için öğrenciye pekiştireç vermelidir.

5- Öğretmenin uzun süren konuşmaları sonucu öğrencinin dikkati dağılabileceği için öğretmen bu süreyi iyi ayarlamalı ve sınıfın dikkatini kontrol altında tutacak, iletişimin çift yönlü olduğu bir katılımı sağlamalıdır. Bu sayede istendik davranışların da elde edilmesi sağlanmalıdır.

6- Öğretmen her öğrencinin söz almasını sağlamalı ve her bir öğrenciyle göz teması kurarak onların dikkatlerini sürekli denetlemelidir (Sönmez, 2011: 101).

2.1.2. Buluş Yoluyla Öğretim

Bruner tarafından oluşturulan Buluş Yoluyla Öğretim, Sunuş Yoluyla Öğretim'den farklı olarak öğrenci ve konunun esas olarak görüldüğü, işlenecek olan bilgilerin öğrencinin kendi gayretiyle bulmasına dayalı bir yaklaşımdır demek mümkündür. Öğrenme ile düşünme arasında olan sağlam bir bağın varlığına işaret eden Bruner, öğrenme diye adlandırılan her olayın düşünmeyi geliştireceğine inanmamaktadır. Öğretmenin öğrenciye faydalı olabilmesi, daha sonraki öğrenmelere ve karşılaşılan problemlerin çözümüne kolaylık getirebilmesiyle doğru orantılıdır. Bu strateji uygulanırken öğrencinin öğrenmeye hazırbulunuşluğunu sağlayacak yaşantılar hazırlanmalı; öğrencinin öğretilen konu üzerindeki keşfetme isteği tetiklenmeli ve bu süreç içinde öğrenci gerektiği kadarıyla desteklenmelidir. Buluş yoluyla öğrenme, yapılan deneme etkinliklerinin nasıl bir sonuca varacağı önceden bilinemediği için oldukça zaman alan bir yöntemdir. Çalışmaların zaman alması öğrencilerin sıkılmalarına ve etkinliği gereksiz bulmalarına yol açabileceği için bu süreçte öğrencilerin öğretmen tarafından desteklenmesi oldukça önemlidir. Öğretmen, buluş yolu ile yapılan çalışmaların belli bir amaca yönelik olduğunun öğrenciler tarafından farkına varılmasını sağlamalıdır. Buluş yoluyla öğrenmede, konunun temel öğelerinin ve bu öğelerin birbiriyle olan ilişkilerinin kavranması yeni öğrenmelere ve buluşlara yol açabileceği için öğretim içeriğinin yapılandırılması, niteliklerinin belirlenmesi öğretimin başarılı olması ve konu bütünlüğünün sağlanması açısından oldukça önemlidir (Yeşilyaprak, 2013: 345).

Buluş Yoluyla Öğretim stratejisini kullanırken dikkat edilmesi gereken bazı ilkeleri şöyle belirtmek mümkündür:

1- Hedeflenen davranışların elde edilebilmesi için Bilişsel alan basamaklarından Kavramayı ve/veya Analiz ve Değerlendirmeyi; Duyuşsal alan basamaklarından Tepkide Bulunmayı ve/veya Değer Vermeyi kullanmanın;

2- Buluş yoluyla öğretimde bilgiye ulaşmada öğrencinin gayreti söz konusu olduğu için öğretmenin bu gayretin oluşması noktasında işlenecek konuyla ilgili neden, niçin, nasıl vb. soruları sorduracak örnekleri sınıfa getirmesi, bunları öğrencilere dağıtılıp gerektiğinde yansılarla desteklemesinin;

3- Öğretmenin, getirilen bu örnekler üzerinden öğrencilere nedenli, niçinli, nasıllı soruları sorması; verilen cevapların gerekçesini istemesi ve doğru cevaba ulaşılıncaya kadar bu işlemi devam ettirmesi; varsa karşıt görüşleri yine gerekçesiyle beraber dinleyerek sınıfta tartışma ortamı açması;

4- Bu işlemler yapılırken öğretmenin hiçbir açıklama (ipucu hariç) vermeden sadece yol gösterici konumda olmasının, doğru yanıtı öğrenciye buldurmasının;

5- Öğrencilere akıl yürütmeleri için gerekli etkinliklerin sağlanmasının;

6- Bir konuya ait neden, niçin, nasıl vb. sorulara uygun cevaplar bulunduktan sonra bunlara paralel yeni örneklerin öğrencilerden istenmesi, oluşturulan örneklerin doğruluğu hakkında tartışma ortamına girilmesi;

7- Öğretmenin tartışma ortamları oluştuğunda konunun dağılmasını engellemesi; gerektiği belirtilebilir (Sönmez, 2011: 106).

2.1.3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim

Öğretmen ve öğrencinin karşılıklı iletişim içinde olduğu, ağırlıklı olarak öğrenci merkezli olan bu yaklaşımda öğretmen sadece yol gösterici konumdadır. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim, Buluş Yoluyla Öğretimle ortak kullanılan bir stratejidir denebilir. İşlenecek olan konu üzerinde öğrencileri düşünmeye yönelten, iyi anlaşılmayan noktaların açıklanmasında çözüm yollarının aranmasına teşvik eden, konu üzerinde öğrencide ilgi ve güdülemeyi arttıran, bilimsel yöntem ve tutumları öğreten, problemin farkına varılması ve çözülmesi odaklı, öğrenmenin daha kalıcı olduğu bir strateji olarak ifade edilebilir (Demirel, 2003: 68).

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim stratejisinin kullanılacağı durumlarda uyulması gereken bazı ilkeler şöyle ifade edilebilir:

1- Öğretilecek olan konuya ait hedefler uygulama düzeyinde olmalıdır. Öğrencilerin, ilkeleri kullanma, problem çözme, karar verme, yapıp gösterme gibi davranış özelikleri gözlenmelidir.

2- İşlenecek olan konuya ait ana problemler belirlenmeli ve öğrenci sayısına göre çoğaltılıp ders sırasında öğrencilere sırasıyla teker teker dağıtılmalıdır.

Öğrenciler problemleri okurlarken, problem çözmede ya da karar vermede izlenecek basamaklar tahtaya yazılmalı; bunlar ders bitene dek silinmemelidir.

3- Belirlenen problemlere ait verilenler, istenenler ve çözüm yolları gerekçeleriyle birlikte sınıf içinde belirlenmelidir. Verilen cevapların doğruluğu ve yanlışlığı üzerine tartışılarak doğru olan cevabın bulunması sağlanmalıdır. Bu süreçte gerektiği durumlarda ipucu verilmeli; yine de doğru bulunamıyorsa örnek bir probleme ait çözümlerle öğrencilerin doğru cevaba ulaşmaları sağlanmalıdır.

4- Öğretmen araştırma, deney, gözlem vb. etkinlikler yapılacağı zaman bunların nasıl yapılması gerektiği konusunda öğrencilerle tartışmalı ve yapılacak olan bu etkinliklerin yapım aşamasını basamak basamak tahtaya yazmalıdır. Bu etkinliklerin yapılması sürecinde öğrencilerin karşılaştığı sorunlar olursa onlara ipucu vermelidir.

5- Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim stratejisi kullanılırken örnek olay ve gösterip yaptırma yöntemleri; soru-cevap, beyin fırtınası, problem çözme, karar verme, deney, gezi, gözlem vb. teknikler sınıf içinde kullanılmalıdır (Sönmez, 2011: 111).

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğrenme Stratejisini kullanan öğrenciler bu yöntemle gözlem yaparak, soru sorarak, hipotez kurarak, tahminde bulunarak, inceleme yaparak, yorum yaparak ve iletişim kurarak dünya ile bilimsel yönden etkileşim kurarak, bilimsel becerilerini ortaya koyarlar. Bu beceriler bilimdeki süreç becerilerdir ve bilimsel düşünebilme yetisi kazanma açısından çok önemlidir (Oral vd., 2012: 306).

Demirel bu yöntemin uygulanması durumunda; amacın ne olduğunun iyi belirlenmesi; zamanın en verimli şekilde kullanılması; amaca yönelik iyi bir planın yapılması; basılı kaynakları kullanırken önemli kısımların altının çizilmesi ve özet çıkarılması konusunda dikkatli davranılmasını vurgulamaktadır (2003: 73).

2.2. BİLİŞSEL ALAN VE BASAMAKLARI

Araştırma öğrencilerin makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretimine yönelik tutumları üzerine olduğu için araştırmanın bu

başlığı altında Sunuş, Buluş ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretimin sadece Bilişsel Alan ve Basamakları ve bu alana ait hedefler ve kazanımlar açıklanacaktır. Bir ders veya konuya ait temel bilgi ve düşünme becerilerinin ortaya çıkarılması ile ilişkili olan bilişsel alan hedefleri, bilginin basitten karmaşığa doğru hatırlanması, işlenmesi ve üretilmesine yönelik çeşitlilik gösterir. Bilişsel öğrenme sürecinde hedeflere ilişkin performans fiillerine örnekler basitten karmaşığa doğru şöyle ifade edilebilir: tanımlamak, ayırt etmek, kendi sözcükleriyle yeniden ifade etmek, açıklamak, sonuca ulaşmak, uygulamak, kullanmak, seçmek, sınıflandırmak, türlerini belirlemek, yazmak, düzenlemek, toparlamak, karşılaştırmak ve farklılıkları belirtmek (Moore, bt: 55).

Bir konunun öğretimi için gerekli olan bilişsel davranışlar sağlanmadan yapılacak öğretme- öğrenme eylemleri öğrencilerin o konuyla ilgili pek çok davranışı gerektiği gibi kazanmamasına yol açacaktır. Öğrenme etkinlikleri kendinden önceki öğrenmelerle doğrudan bağlantılı olduğu ve kendinden sonraki öğrenmelere de temel teşkil ettiği için öğrenme-öğretme sürecinin başında yeni öğrenmeler için gerekli bilişsel davranışlar önceden kullanıma hazır olmalıdır. Bu süreçteki şartlar oluşturulduğu sürece öğrencilerin öğrenme düzey ve çeşitliliğinde artış gözlenir; bilişsel ve duyuşsal öğrenme çıktıları da beklenen nitelikte ortaya çıkar (Oral vd., 2012: 334).

Öğrencilerin konu üzerindeki dikkatlerine, öğrenmelerine, hatırlamalarına ve düşünmelerine rehberlik eden bilişsel stratejiler, bireylerin kendilerini izlemesine, kendilerine rehberlik etmesine ve daha çok zihinsel becerilerini etkili olarak kullanmalarına yardım eder. Öğrencilerin dikkat etme, kodlama, geriye getirme, transfer ve problem çözme için farklı öğrenme stratejilerini biliyor ve uygulayabiliyor olması, bağımsız öğreniciler ve bağımsız düşünürler yetiştirmek adına oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle bilişsel stratejilerin öğrenilmesini sağlamak eğitim için çok önemli hedeflerden biri olmalıdır (Senemoğlu, 2011: 417).

Öğrencilerin okul, program, ders ya da bir konu düzeyinde kazanmaları beklenen bütün bilgi, beceri, tutum, değer ve anlayışları en genelden en özele doğru düzenli olarak belirlemek mümkündür. Bu kazanımlar ise genel olarak bilişsel, duyuşsal ve devinsel (psiko-motor) alan kazanımları olarak sınıflandırılmaktadır.

Kendi aralarında hiyerarşik olarak belirli basamaklara ayrılan bu alanlar Benjamin Bloom ‘taksonomi’si adı altında sınıflandırılmıştır (Ocak vd., 2011: 69).

Temel Öğretim Yaklaşımları, Yöntem/Teknik ve Kazanım ilişkisi Tablo 1’de şöyle gösterilmiştir:

Tablo 1. Temel Öğretim Yaklaşımları, Yöntem/Teknik ve Kazanım İlişkisi

Temel Öğretim Yaklaşımları- Yöntem / Teknik- Kazanım İlişkisi				
Yaklaşımlar	**Yöntem / Teknikler**	**Kazanımlar**		
		Bilişsel	**Duyuşsal**	**Motor**
Sunuş	Düz anlatım, Gösteri, Soru-cevap, Görüşme, Örnek olay, Sempozyum, Söylev	Bilgi	Alma	Uyarılma
Buluş	Tartışma, Örnek olay, Senaryo, Soru-cevap, Görüşme, Münazara, Zıt panel	Kavrama, analiz, değerlendirme	Tepkide bulunma, değer verme	Tüm basamaklar
Araştırma-İnceleme	Problem çözme, Proje, Gezi-gözlem, Gösterip yaptırma, Örnek olay, Deney, Beyin fırtınası, Görüşme	Uygulama, analiz, sentez, değerlendirme	Örgütleme, kişilik	Tüm basamaklar

(Ocak vd., 2011: 205)

Öğretilmesi hedeflenen bilginin belirli zihinsel aşamalardan geçirilmesi ile elde edilmesini ve bu bilgiyi gerektiği durumlarda kullanabilmeyi ön gören bu alan, Bloom tarafından 6 alt basamağa ayrılmıştır:

1. Bilgi Basamağı
2. Kavrama Basamağı
3. Uygulama Basamağı
4. Analiz Basamağı
5. Sentez Basamağı
6. Değerlendirme Basamağı (Ocak vd., 2011: 69).

Senemoğlu, 1980’li yılların ortaları ve 1990’lı yıllarda öğrencilerin düşünme

ve karar verme becerilerini artırma hedefinin önemli bir amaç haline geldiğini; Bloom tarafından yapılan sınıflandırmanın ise sadece tanıma ve hatırlama davranışlarına yönelik eğitim programları ve öğretim uygulamalarının aksine üst düzeydeki bilişsel becerileri kapsayan hedeflerin ve kazanımların belirlenmesine yönelik bir rehber olduğunu belirtmektedir.

Bloom sınıflandırmasına (taksonomisine) ait basamaklar ve bu basamaklardaki hedef ve kazanımlar şöyle açıklanabilir:

1. Bilgi Basamağı: Bilginin, Sunuş Yoluyla Öğretim stratejisiyle elde edilmesi ön görülen bu basamaktaki hedefler; terimleri, olguları, alışıları, yönelim ve sıralamaları, sınıflamaları, ölçütleri, yöntemleri, ilke ve genellemeleri, kuram ve yapıları tanıma ve hatırlama şeklindeki bilişsel yeterlikleri kapsamaktadır (2011: 405).

Demirel, bu basamaktaki davranışları görünce tanıma, sorunca söyleme, eleştirme, doğru ya da yanlış olduğunu söyleme, listeleme, sıraya koyma, seçip işaretleme gibi eylemleri kapsadığını belirtmektedir (2012: 154).

Ocak vd. ise bu davranışları öğrenme çıktıları olarak ifade ederken bu çıktıları tanımla, belirle, etiketle, listele, eşleştir, isimlendir, hatırla, seç, ifade et, naklet vb. eylemlerle tanımlamaktadır (2011: 69).

2. Kavrama Basamağı: Kavramanın, Buluş Yoluyla Öğretim stratejisiyle elde edilmesi ön görülen basamaktır.

Bilgi düzeyinde kazanılan davranışların öğrenci tarafından anlamının kavranması, özümsenmesi ve kendine mal edilmesi kavrama düzeyinde gerçekleşir.

Nitelikli bir kavrama düzeyinin oluşması için doğru bilginin doğru zamanda transfer edilmesi gerekmektedir. Bilginin transfer edildiği durumlarda ezberleme, anımsama ve tanımanın yanında; bilgiyi yeni bir anlatım biçimine çevirme, grafik olarak çizme ve bu grafiği sözlü veya yazılı olarak açıklama, olguların gerçekleşmesindeki nedenleri ve niçin olduklarını kendi ifadeleriyle gerekçe göstererek açıklama, yeni örnekler verme, eldeki verilerin öncesini ve sonrasını kestirebilme de vardır (Sönmez, 2011: 37).

Bu basamağın anlamanın en alt basamağını oluşturduğunu ve çevirme, yorumlama ve öteleme (tahmin etme) gibi alt basamaklara ayrıldığını belirten Ocak vd., bilişsel becerileri bir konuyla ilgili açıklama yapma, yorumlama, örnek verme, ileriye yönelik tahminlerde bulunma, bir bilgiyi grafiğe çevirme ya da grafikteki bilgiyi yorumlama olarak; öğrenme kazanımlarını gösteren eylemleri ise açıkla, örnekler ver, dönüştür, tahmin, et, yorumla, genelleştir, yeniden yaz, ayırt et, özetle vb. olarak ifade etmektedir (2011: 69).

3.Uygulama: Öğrenilen yeni bilgilerin karşılaşılan yeni durumlarda kullanılmasını kapsayan bu düzey yeni durumlara uygulanacak olan genel kuralları, fikirleri, ilkeleri ve kuramları içerir (Moore, bt: 59).

Demirel ise bu basamaktaki davranışları kullanma, hesaplama, çalıştırma, çözme, uygulama ve hazırlamayı içerdiğini ve önceden öğrenilen bilgilerin yeni durumlar karşısında kullanılabilmesiyle ilgili olduğunu belirtmektedir (Demirel, 2012: 157).

Demirel, başlıca öğretim yöntem ve stratejilerindeki olması gereken eylemleri davranış olarak ifade ederken, Ocak vd. ise bu eylemleri öğrenme çıktıları/kazanımlar olarak ifade etmektedir.

Uygulamanın Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim stratejisiyle eyleme geçirilmesi ön görülen, bilgi ve kavrama basamaklarına ait süreçleri de kapsayan bu basamaktaki öğrenme çıktılarını; uygula, göster, dramatize et, işe koy, çalıştır, kullan, çöz, hesapla, işle, değiştir, hazırla, transfer et, organize et vb. eylemler kapsamaktadır.

Aynı zamanda bireyin kendi fikirlerini, bilgilerini, prensip ve teorilerini kullanabileceği ve bunları karşısına çıkabilecek yeni durumlarda da uygulayabileceği bir basamaktır (Ocak vd., 2011: 70).

4. Analiz: Analizin, Buluş Yoluyla Öğretim ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim stratejisiyle yapıldığı bu basamakta, bilginin tamamını, onu oluşturan unsurları ve bu unsurlar arasındaki ilişkileri ayrıştırma söz konusudur (Senemoğlu, 2011: 406).

Analiz üç türlü yapılmaktadır. Bunlar: 1.Ögelere dönük analiz, 2. İlişkilere dönük analiz ve 3. Örgütleme ilkelerine dönük analizdir.

Öğrencilerin bir dersi, konuyu ya da bilgiyi daha kalıcı olarak öğrenebilmesi için başvurulan basamaklardan biri olan analizin kazanımlarını gösteren eylemler; analiz et, parçala, sök, ayrıştır, ayırt et, belirle, taslağını çıkar, ilişkilendir, seç, böl, sapta, teşhis et vb. olarak ifade edilebilir (akt. Ocak vd., 2011: 70).

5. Sentez: Sentezin, Araştırma-İncelemede Yoluyla Öğretim stratejisiyle yapıldığı basamaktır.

Sönmez, sentezin, bir bütünü oluştururken, öğeleri belli ilişki ve kurallara göre birleştirme işi olduğunu söylerken, her bütün oluşturmanın bir sentez olamayacağını, yapılacak sentezde kendine özgü yeni bir olgunun, buluşun, icadın ve yaratıcılığın olması gerektiğini belirtmektedir (2011: 41).

Sentez düzeyi, kendine özgü kompozisyon, iletişim, planlama ve bilgilerin sınıflandırılması gibi ürünleri ortaya çıkarmadan önce bu ürünlere ait değer yargısında bulunabilmeyi ve yeni fikirler üretebilmeyi gerektirir.

Sentez düzeyindeki davranışlar ise şöyle ifade edilebilir: dizayn etmek, planlamak, anlamlı olarak bütünleştirmek, tasarımlamak, organize etmek, değerini takdir etmek, karşılaştırmak, yargılamak, sonuca varmak, eleştirmek, açıklamak ve yorumlamak (Moore, bt: 60).

Sentez basamağında yapılan eylemlerin analiz basamağındakilerle zıt yönlü olduğunu söylemek mümkündür.

6. Değerlendirme Basamağı: Bilişsel alanın son ve en kapsamlı basamağı olan bu basamak, değerlendirmenin Buluş Yoluyla ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisiyle yapıldığı basamaktır.

Bu basamakta, bir konu hakkında;

- Hem kendi içindeki özellikleri hem de daha önceki konularda öğrenilen bilgilerle ilişkisi bakımından yargılama (değerlendirme) yapabilme;

- İç ve dış ölçütleri hakkında karar verebilme, kavramlar arasında benzerlik, üstünlük ve farklılıklar açısından karşılaştırma yapabilme;

- Bilgileri doğruluk ya da yanlışlıkları bakımından gerekçeleriyle beraber eleştirebilme gibi üst düzey düşünebilme eylemlerinin gerçekleşmesi beklenir (Yeşilyaprak, 2013: 343).

2.2.1. Bilişsel Alanın Yeni Sınıflandırması

Ocak vd., günümüz eğitim ve öğretimindeki değişimleri dikkate alarak, bilişsel alanın yeni sınıflandırmasını bilgi birikimi ve bilişsel süreç olarak iki boyutta ele almışlardır. Bu boyutlara ilişkin teknik ve kavramsal açıklamalar örnekler verilerek ele alınmıştır.

1950-60'lı yıllarda Bloom ve arkadaşları tarafından bulunan bilişsel alan taksonomisi, öğrenmedeki hedeflerin belirlenmesinde kolaylaştırıcı ve yol gösterici olması bakımından tüm dünyada oldukça ilgi ve kabul görmüştür.

Bu sınıflama kabul görmesine rağmen sınıflamadaki eksiklikleri bulan bazı araştırmacılar, taksonomi üzerinde tekrar çalışarak yeni fikirlerini ortaya koymuşlardır. Bu yeniliklerin içinde kabul görenlerden biri de Anderson ve Krathwohl tarafından yeniden düzenlenen sınıflamadır.

Anderson ve Krathwohl tarafından düzenlenen bu yeni sınıflama bilgi birikimi ve bilişsel süreç boyutu olarak iki boyutta yapılmıştır.

Yeni sınıflamanın bilgi birikimi boyutu; olgusal, kavramsal, işlemsel ve üstbilişsel bilgileri; bilişsel süreç boyutu ise hatırlama, anlama, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma basamaklarını kapsamaktadır.

Yeni sınıflandırmadaki en önemli değişiklik, bilişsel öğrenmelerin dört ana bilgi birikimi kategorisine ayrılmış olmasıdır. Bu kategoriler ise; 1. Olgusal bilgi, 2. Kavramsal bilgi, 3. İşlemsel bilgi, ve 4. Üst bilişsel bilgi olarak ifade edilmektedir.

Bu yeni sınıflamadaki bilişsel alanın hem temel basamaklarında hem de alt basamaklarında ve kapsamlarında yapılan değişiklik ve yenilikler şu şekilde açıklanabilir:

Olgusal Bilgi: Terimleri, özel ayrıntı ve ögeleri kapsayan bu basamakta, öğrencilerin bir konuyla ilgili mutlaka bilmeleri gereken temel ögelerin, olguların, kavramların ve simgelerin öğrenilmesi söz konusudur.

Bu sayede konuya hakim olan öğrencinin o alanı tanımış ve karşılaşılan problemleri çözebilme yetisini kazanmış olması beklenir. Örneğin, müzik simgeleri ve terimlerini tanımış olması; müzik simgeleri ve terimleri hakkında karşılaşılan problemlerin çözümü için ayrıntılı ve güvenilir kaynaklar bilgisi.

Kavramsal Bilgi: Sınıflama, ilke, kuram, model ve yapılar bilgisini kapsayan bu basamakta, öğrencilerin bir konu üzerinde, olgu ve olay yapısının temel ögeleri arasında bulunan ilişkileri irdeleyerek geniş bir bilgiye sahip olması söz konudur.

Bu bilginin temel ögeleri arasında bulunan ilişkilerden hareketle, bu yapıyı oluşturan sınıflamaların, kategorilerin, ilkelerin, genellemelerin, kuram ve modellerin öğrenilmesi de bu basamakta beklenir. Örneğin, makamların sınıflandırılması ve bu sınıfların bilgileri; aktarılmış makam dizileri hakkında temel bilgiler; aktarılmış makam dizilerinin yapısı.

İşlemsel Bilgi: Konuya özgü yeterliği, teknik ve yöntemleri, uygun yöntemlerin hangi durumlarda kullanılacağına dair ölçütler bilgisini kapsayan bu basamakta, öğrencilerin bir şeyi nasıl yapacağı, araştırma yöntemlerini nasıl kullanacağı, becerilerinden nasıl faydalanacağı, teknik ve yöntemlerden nasıl yararlanacağı gibi bilgileri öğrenmesi bu basamakta beklenir.

Örneğin, müziksel ifade tekniklerinin kullanımındaki beceriler; müziksel ifadelerin nasıl uygulanacağına dair teknik ve yöntemler bilgisi; makamsal özellikteki bir piyano eserini çalışırken o esere ait uygun çalışma ve yöntemler bilgisi.

Üstbilişsel Bilgi: Bir konuya ilişkin stratejik bilgileri, uygun bağlam ve koşullarda ilgili bilişsel görevleri yerine getirebilme bilgilerini ve kendi kendisi hakkındaki bilgileri kapsayan bu basamakta, öğrencinin kendi biliş düzeyinin farkında olması ve onunla ilgili bilgi sahibi olması hedeflenir.

Örneğin, derste verilen müziksel bilgilerin ve bu bilgilerle ilgili güvenilir kaynakların, gerektiği durumlarda öğretim yöntem ve stratejilerinden yararlanarak

nasıl kullanılacağının bilgisi; piyano eserleri çalan bireylerin müzikalitesini eleştirmenin bir kişisel güç, kendi çaldığı eserin müzikalitesini eleştirmenin ise bir kişisel zayıflık göstergesi olduğunun bilgisi; kişinin kendi bilgi düzeyinden haberdar olması.

Tablo 2'de yeni sınıflandırılmadaki bilişsel süreçte yapılan değişiklik ve düzenlemeleri ve makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretimine ilişkin tanım ve örnekleri görmek mümkündür.

Yine bu tabloda görüleceği üzere, Bilgi basamağı Hatırlama, Kavrama basamağı Anlama, Analiz basamağı Çözümleme, Sentez basamağı Değerlendirme, Değerlendirme basamağı Yaratma olarak değişirken Uygulama basamağı aynı kalmıştır.

Tablo 2. Yenilenmiş Bilişsel Alan Sınıflandırmasının Bilişsel Süreç Boyutu

Ana Gruplar ve Bilişsel Süreçler	Alternatif İsimler	Tanımlar ve Örnekler
1.Hatırlama (Bilgi)	**Bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme**	
Tanıma	Belirleme	Makamsal dizilerde yazılmış piyano eserlerini belirleyebilme.
Hatırlama	Bilgiye erişme	Karışık olarak arka arkaya seslenen 3 makamsal ezginin hangi makam dizilerinde olduğunu hatırlayabilme/isimlendirebilme
2.Anlama (Kavrama)	**Sözlü veya yazılı olarak ya da grafik biçimde sunulan iletilerden anlam çıkarma**	
Yorumlama	Açıklık getirme başka bir ifadeyle anlatma, çevirme	Diyatonik bir ses üzerinden yazılmış makam dizisini başka bir diyatonik ses üzerinden yeniden yazabilme
Örneklendirme	Gösterilmeme, somutlama	Piyano üzerinde makamsal dizilerin özelliklerini duyuran ezgilere örnekler verebilme
Sınıflama	Gruplara ayırma, ilgili gruba yerleştirme	Makamsal ve tonal dizilerde yazılmış piyano eserlerini yazıldıkları makama ve tonuna göre gruplandırabilme
Özetleme	Kısaca ifade etme, genelleme	Makam kavramı hakkında kısaca bilgi verebilme
Sonuç Çıkarma	Çıkarsama, ulama, öteleme, önceden kestirme	Yeni öğrenilecek olan bir eser üzerinde daha önce çalışılmış benzer çalışmalardan hareketle genel bir çalışma yöntemi belirleyebilme
Karşılaştırma	Benzerlik veya farklılık arama, eşleme, örtme	Makamsal özellikte yazılmış piyano eserleri dinlenildiğinde/çalındığında bu eserler arasında piyano tekniği açısından karşılaştırma yapabilme
Açıklama	Modeller oluşturma	Makam dizilerinin tampere sisteme aktarılırken/uyarlanırken bu dizilere ait seslerin hangilerinin nasıl bir değişime uğradığını açıklayabilme
3.Uygulama	**Verilen bir durumda bir işlemi uygulama veya ondan yararlanma**	
Yapma	İcra Etme	Öğrenilen makam dizilerini piyano üzerinde gam çalışması olarak çalabilme
Yararlanma	Kullanma	Daha önceden öğrenilen bilgileri yeni bir durum karşısında ilişkilendirip kullanabilme

4.Çözümleme (Analiz)	**Materyali onu oluşturan parçalara ayırma, parçaların birbiriyle ve materyalin bütünüyle nasıl bir ilişki içinde olduğunu belirleme**	
Ayrıştırma	Ayırt etme, ayırma, büyüteç altına alma, seçme	Öğrenilen makam dizilerini oluşturan 4'lü ve 5'lileri hem yazılı olarak hem de piyano üzerinde çalarak ayrıştırabilme
Örgütleme	Bütünlüğü ve bütünleşmeyi görme, ana çizgileri belirleme, özleştirme, yapılandırma	Çalışılan eserin müziksel öğelerini (form, ölçü sayısı, nüans, ifade tekniği, yazı tekniği, eksen/karar, ses alanı, ölçü göstergesi, nota/sus değerleri, tempo, karakter vb.) belirleyebilme
İrdeleme	Atfetme, yükleme	Görülen ya da çalınacak olan bir piyano eseri içinde bulunması durumunda makamsal özellikteki bir ezgiyi saptayabilme
5.Değerlendirme (Sentez)	**Ölçütler veya standartları göz önünde tutarak yargıya ulaşma**	
Denetleme	Eş güdümleme	Makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini içerdikleri makamsal öğeler bakımından denetleyebilme
Eleştirme	Yargılama	Öğrenilen makamsal ya da tonal özellikteki bir piyano eserinin icrası sonrasında, eserin çalışma süreci boyunca istenilen hedef/kazanç noktasında kendini eleştirebilme
6.Yaratma (Değerlendirme)	**Elemanları yeni bir örüntü veya yapıya göre birleştirerek bütünleşik ve işlevsel bir bütün ortaya koyma**	
Oluşturma	Hipotez önerme	Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşılaşılan çıkan teknik güçlükleri yenmede hangi çözümün/çözümlerin etkili olabileceği konusunda öneride bulunabilme
Planlama	Tasarlama	Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışma için verildiğinde o eserin nasıl çalışılması gerektiği konusunda plan yapabilme
Üretme	Yapma	Tampere sisteme aktarılmış/uyarlanmış makam bilgileri doğrultusunda piyano üzerinde küçük ezgiler üretebilme

(2011: 71-75).

3. TÜRK MÜZİĞİNE GENEL BAKIŞ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın konu ve içerik bütünlüğüne uygun olarak Türk Müziği'ne ilişkin genel bilgiler verilmiştir.

Çağdaş Türk bestecilerin gerek piyano gerekse diğer Batı kökenli bazı çalgılar için yazdıkları eserlerde halk müziği ve geleneksel sanat müziği öğelerinin önemli bir yer tuttuğunu görmek mümkündür.

Genel olarak makamsal özellikte yazılmış bu eserlerdeki müziksel ve yapısal bütünlüğü ön görerek, Türk Halk Müziği, Geleneksel Türk Sanat Müziği ve bu müziklerin çağdaş Türk bestecilerinin eserlerine katkıları araştırmanın bu başlığı altında kısaca ele alınmıştır.

3.1. GELENEKSEL TÜRK HALK MÜZİĞİ

Türk Halk Müziği, tarihi süreçte, Orta Asya Bozkır Uygarlığı döneminden başlayan, köklü Anadolu kültürünün havzasında zaman içinde kendi doğal örgüsü içinde gelişen, bu coğrafyada yaşamış tüm halkların ortak müzik kültürlerinin bir sentezi olarak ortaya çıkmıştır.

Bu süreçte, Anadolu uygarlıklarından Lidya, Frigya, Hitit, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı sanatları ile bütünleşerek değişen ve gelişen bu müzik türüne ait çalgıların ilk örneklerinin ilk çağlarda Anadolu'da kullanıldığı bilinmektedir.

Söz ve müziğin tam bir uyum içinde olduğu, kaynağı Âşıklar ve Türkü yakıcılar olan bu müzik türü, halk ozanları tarafından yorumlanan edebiyat, müzik ve çeşitli sanat öğelerinin birleşmesiyle oluşmuş, kendine özgü anonim bir karakterle müzik türleri içinde yerini almıştır.

Müzikle şiirin bir bütün halinde, hece vezninin ve 'Türkü' formunun titizlikle kullanılması halk ozanları geleneğinin önemli özelliklerindendir (Nacakcı, Canbay vd., 2013: 202).

Karadeniz, Türkü formu hakkında şunları söylemektedir:

> Usûlleri çoğunlukla oyun âhengine uygun Düyek, Sofyan, bazan da Curcuna, Türk Aksağı, Çifte Sofyan ve Yürük Semai olan bu havaların güfteleri 4, 6 ve 8 mısralı kıt'alardan ibarettir. Çoğunlukla 7 heceli olan kıt'alar arasında aranağme çalınır. Türküler daha çok Hüseynî, Uşşak, Karcığar, Rast gibi tesir gücü yüksek makamlardan bestelenmiştir; öbür makamlardan bestelenmiş türküler de vardır.

> Türkü güftelerinin bazan vezinsiz, sadece kafiyeli mısralardan meydana geldiği de görülmüştür. Bazı türkülerde ilk iki mısra bir kişi tarafından maya gibi usulsüz okunduktan sonra öbür parçalar saz ve seslerin katılmasıyla usûllü olarak söylenir (2013: 183).

Türk Halk Müziği kendi içinde iki ana grupta toplanır. Bunlar, 'Uzun Havalar' ve 'Kırık Havalar'dır. Dizisi ve dizi içindeki seyri belli olan, ölçü ve ritim bakımından serbest ezgiler uzun havalar; dizisi ve dizi içindeki seyri belli olan fakat uzun havaların aksine ölçüsü ve ritmi belli olan ezgiler ise kırık havalar olarak ifade edilmektedir.

Bu müzik türündeki ezgilerin en belirgin özelliği makamsal yapıda olmalarıdır. Bu yapının, Geleneksel Türk Sanat Müziği'nde olduğu gibi sıkı bir makam bağlılığı şeklinde olmadığı, zaman zaman dizilerin bölünüp bir araya getirilerek yeni bir dizi oluşturulduğu ya da iki temel dizinin bir arada da kullanıldığı söylenebilir.

Geleneksel Türk Halk müziğinde, dizisi ve dizi içindeki seyri belli ezgiyle 'ağız' ve 'tavır' gibi yöresel çalıp söyleme özelliklerinin ortaklaşa belirlediği modal-makamsal yapılar 'ayak' olarak belirtilmektedir (Nacakcı, Canbay vd., 2013: 202).

Nacakcı, Canbay vd., Türk Halk müziğindeki başlıca ayaklar ve terminolojik isimlendirmeye uygunluk açısından ayak ya da makam kavramının kullanımı hakkında şunları söylemektedir:

> Yaygın olarak kullanılan ayaklardan başlıcaları; Maya, Hüseyni, Kerem, Abdal, Garip, Müstezat, Misket ayağı olup, ayak terimi günümüzde daha çok Geleneksel Türk Sanat müziğinde kullanılan makam teriminin karşılığı olarak düşünülse de, ayak-makam eşleştirrnesinin bilimsel bir dayanağı bulunmamakla birlikte, sadece yörelere, (Urfa divan ayağı vb.) âşıklara, (Âşık Kerem vb.) edebî türlere (müstezat vb.) ve bazı türkü isimlerine (misket vb.) göre sınıflandırılmış dizi isimleri olduğu gerçeği ve halk müziği terminolojisinde dizilerin isimlendirilmesine uygun bir ifade olmadığı unutulmamalıdır.
>
> Bu alanda yapılan müzikolojik araştırma ve çalışmalar doğrultusunda, ayak yerine makam teriminin kullanılmasının daha bilimsel bir yaklaşım olabileceği vurgulanmaktadır (2013: 203).

3.2. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ

Geleneksel Türk Sanat Müziği, Geleneksel Türk Müziği, Türk Sanat Müziği, Divan Müziği, Klasik Türk Müziği olarak adlandırılan bu müzik türü, Osmanlı-Türk

Kültürü ve Anadolu, Arap, İran kültürlerinin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkmış sentez bir müzik türüdür.

Bu kültürel etkileşime rağmen geleneksel müziğimizin, hem teknik hem de kendine özgü stili bakımından diğer kültürlerden farklı olduğu noktalar da bulunmaktadır.

Geleneksel Türk Sanat Müziği; dinsel ve din dışı olarak ikiye ayrılırken, bestelenmiş formlar (şarkılar vb.) ve doğaçlamalar (taksim geçme) olarak iki şekilde seslendirilir.

Dini müzikler, Cami Müziği ve Tekke Müziği olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Cami müzikleri sadece ses icrası ile yapılırken, Tekke müziği adı altındaki Bektaşi ve Mevlevi müziklerinde sesin yanında çalgı eşliğine de yer verilmektedir. Din dışı müzikler ise kendi içinde çalgı ve sözlü müzik olarak ikiye ayrılır. Çalgı müziği türlerine taksim, semai, peşrev, çiftetelli, zeybek, sirto vb. formlar, sözlü müzik türlerine ise Kâr, Beste, Ağır ve Yürük Semai gibi formlar örnek olarak verilebilir.

Bu müzik türündeki eserlerin sesleniş ve icrası genel akışı içinde makam olarak bilinen bir ton sistemine dayanmaktadır. Geleneksel Türk Sanat Müziği'nin gelişim sürecinde çok sayıda makam yaratılmasına rağmen bunlardan otuza yakını günümüzde ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

Makamı oluşturan yapılar ise; makamı oluşturan sesler yani dizi, dizinin ana sesi durak ve dizinin güçlüsü olarak ifade edilebilir. Makam sisteminin yanında, usul adı verilen ritmik yapılarda Geleneksel Türk Sanat Müziği'nin diğer karakteristik özelliğidir. Usuller de büyük ve küçük olarak iki ritmik grupta toplanır. Kendi adıyla bilinen ve bu sayede özelliğini kazanan usullere Sofyan, Semai, Türkaksağı, Aksak örnek olarak verilebilir (Aydın, 2009: 13-25).

3.3. TÜRK HALK VE GELENEKSEL SANAT MÜZİĞİNİN ÇAĞDAŞ TÜRK BESTECİLERİNİN ESERLERİNE KATKILARI

Çağdaş müzik kuralları ve Türk Halk ve Geleneksel Sanat Müziğinin müziksel öğelerini kullanarak evrenselliğe ulaşmayı hedefleyen birçok ulusal

bestecimiz bu alanda yaptıkları çalışmalarla önemli eserler ortaya koymuşlardır.

Başta Türk Beşleri ve onlardan sonraki kuşakta yer alan birçok ulusal bestecimiz, melodik ve ritmik yapısı Türk Müziği'ne dayanan, aksak usullerin, makamların vb. öğelerin kullanıldığı eserleri yazarak halk ve geleneksel sanat müziğimizin çağdaş boyutta seslendirilmesini sağlamışlardır.

Cemal Reşit Rey'in halk müziği materyallerini kullandığı, ses ve piyano için yazdığı 12 Anadolu Türküsü, yine halk müziğinin özellikle aksak usullerini kullandığı Zeybek Operası, nikriz ve hicaz makamlarını kullandığı Fatih eseri; Hasan Ferid Alnar'ın Hicaz, Karcığar, Saba, Hüseyni, Nikriz, Hicazkar, Segah ve Rast makamlarının neredeyse orijinal hallerini kullanarak yazdığı Prelüd ve İki Dans isimli eserleri, Hüseyni, Hicazkar ve Karcığar makamlarını kullanarak yazdığı Viyolonsel Konçertosu; aksak ritimlerin belirgin karakteristiğini akılda kalıcı Türk ezgileriyle buluşturup zevkli bir armoniyle birleştirmeyi başarmış Ulvi Cemal Erkin'in Kürdi ve Nikriz makamlarını kullandığı Keman Konçertosu, Segah, Hicazkar ve Kürdi makamlarını kullandığı Sinfonietta eseri; çağdaşlık anlayışı Anadolu'nun evrenselleşmesiyle ilişkili olan Ahmet Adnan Saygun'un Karcığar ve Hüzzam makamlarını kullandığı 1. Piyano Konçertosu; Necil Kazım Akses'in Hicaz, Saba, Bestenigar gibi makamları kullandığı 1. Yaylı Çalgılar Dördülü, Hicaz, Hicazkar, Saba ve Kürdi makamlarını kullandığı 2. Senfonisi'si Türk Halk ve Geleneksel Sanat Müziğinin çağdaş Türk bestecilerinin eserlerinin oluşmasında ne kadar önemli rol oynadığının bir göstergesidir (Aydın, 2009: 13-25).

Makamsal özellikte yazılmış olan piyano eserlerine bakıldığında bu eserlerde Hüseyni, Kürdi, Hicaz, Nihavend Rast, Nikriz, Karcığar ve Segah makam dizilerinin kullanıldığı görülebilir. Araştırma kapsamında bilişsel çözümlemeli öğretimi yapılacak makam dizilerini içeren eserler ise Muammer Sun'un Yurt Renkleri adlı eserinden bilinçli örneklem grubu olarak seçilen ve sadece Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini içeren 5 eser olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda araştırmanın bir sonraki başlığı altında Muammer Sun ve Çağdaş Türk Müziği'ne katkıları, Yurt Renkleri eseri ve araştırmaya konu olan eserlerin müziksel öğeleri ele alınacaktır.

4. MUAMMER SUN

Piyano için yazılmış makamsal özellikteki eserlerin Çağdaş Türk Müziği ve piyano eğitimindeki yeri ve önemini vurgulayabilmek adına gerek eğitimci gerek bestecilik yönüyle bu alanda eserler yazarak önemli katkılarda bulunan Muammer Sun ve diğer ulusal bazı bestecilerin eserlerine şu örnekler verilebilir:

Ahmet Adnan Saygun: İnci'nin Kitabı, Anadolu'dan

Ulvi Cemal Erkin: Duyuşlar

Muammer Sun: Yurt Renkleri, Kır Çiçekleri, Türk Müziği Makam Dizileri

Necdet Levent: Piyano İçin On Parça

İlhan Baran: Siyah Beyaz, Çocuk Şarkıları

Ali Küçük: Küçük Albüm

Erdal Tuğcular: Türkü'nün Rengi

Enver Tufan: Günlerde Makamlar

Mine Mucur: Benim Piyanomdan Türk Müziği Ezgileri

Naci Madanoğlu: Piyano İçin 9 Türkü

Cemalettin Göbelez: Türk Müziğindeki Unutulmayan Düzenlemeler

Adnan Atalay: Nihavend Semai

Ayrıca Memduh Özdemir, Çağrıhan Erkan ve Aytekin Albuz'da çalışmalarıyla bu alana katkıda bulunmuşlardır.

4.1. MUAMMER SUN'UN HAYATI VE BESTECİLİK ANLAYIŞI

15 Ekim 1932'de Ankara'da doğan Muammer Sun ilk müzik öğrenimine 12 yaşındayken girdiği Askeri Müzik Okulu'nda başlamıştır. Daha sonra bu okuldan ayrılan besteci müzik öğrenimine 1953'te Ankara Devlet Konservatuvarı'na girerek devam etmiştir. Burada kompozisyon bölümünde Adnan Saygun'un öğrencisi olan besteci Muzaffer Sarısözen'den Türk Halk Müziği, Ruşen Ferit Kam'dan geleneksel müzik, Mithat Fenmen'den piyano, Ferit Alnar'dan orkestra yönetimi ve Kemal İlerici'den Türk geleneksel müziği makam sistemi ve armonisi üzerine dersler almıştır. Bu okuldan mezun olan besteci aynı kurumda solfej ve koro öğretmenliğine başlamıştır. Müzik eğitimi konusunda birçok çalışma yapan Sun, buradaki görevinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığı danışmanlığı, Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenliği ve TRT Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde de

bulunmuştur. 1975-80 yılları arasında İzmir ve İstanbul Devlet Konservatuvarlarında kompozisyon öğretmeni olan Sun, birçok çocuk ve gençlik korolarının kurulmasında önayak olmuş, pek çok eseri çeşitli yarışmalarda ödüller kazanmıştır. Sun makamsal özellikte yazdığı eserlerini Türk Halk ve Geleneksel müziğinin ezgisel ve ritmik öğelerini, Kemal İlerici'nin dörtlü aralığa dayanan armoni sistemi ile birleştirerek yazmıştır (Aktüze, 2007: 2310).

Eğitimci, besteci ve yorumcu yanlarıyla Geleneksel Türk Müziği, Çağdaş Türk Müziği ve Makam Dizileri üzerine çok önemli katkılarda bulunan Muammer Sun, Türk Müziği Makam Dizileri adlı eserinde geleneksel Türk Müziği dizilerini piyanoda çalmayı ilk düşünen ve öğrencilerine de çaldıran kişinin Kemal İlerici olduğunu belirtmektedir. İlerici'nin öğrencileri olarak kendisi ve Ertuğrul Bayraktar'ın bu dizileri kendi öğrencilerine çaldırdıklarını, başka öğrencilerinde belki kendi öğrencilerine çaldıracaklarını söyleyen Sun, önceleri yeterince yaygınlaşamayan ancak yazmış olduğu Türk Müziği Makam Dizileri adlı eserinde bu dizilerin nota olarak yazılmasıyla artık bunun mümkün olabileceğini söylemektedir. "Belirtmek gerekir ki, 'buluş' Kemal İlerici'nindir. Bu çalışmayla ben, O'nun bu buluşu doğrultusunda çalışmaktan, bu buluşu genişletip yayına hazırlamaktan - yayınlamaktan başka bir şey yapmış olmuyorum"(Sun, 1998: 1).

Bu çalışmasının başlıca amacının Geleneksel Türk Müziği makam dizilerini piyano için yazmak ve ilgilenenlere sunmak olduğunu belirten Sun, bu amaçla; Hüseynî, Neva, Gerdaniye, Muhayyer vb., sesleri birbirine benzeyen makamların, ortak bir diziye indirgendiğini, bu ortak diziye bu makamlardan en uygun olanının adı olarak Hüseyni dizisi adı verildiğini, diğer makam dizilerinin de bu yöntemle bulunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bu çalışmanın dizileriyle - makamlarıyla - yapıtlarıyla, bugün de yaşamakta olan Geleneksel Türk Müziği'ne dayandığını fakat Türk Müziği ses sistemini ve makamlarımızı öğretmek amacı taşımadığını söylemektedir. Türk Müziği Makam Dizileri adlı eserde majör diziye benzeyen Rast, Acemaşiran vb. makamların dizileri ile minör diziye benzeyen Nihavend, Buselik gibi makam dizilerinin bu çalışmanın dışında tutulduğunu, bunların dışında birbirinden farklı 13 dizinin elde edildiği görülmüştür. Bu makam dizilerinin komalı seslerini, en yakın yedirimli seslerle birleştirerek, piyano için yazıldığını belirten Sun, bu konuya ilişkin olarak, bir komalık Segah sesinin, yedirimli dizge içinde si

bekar olarak yazılması örneğini vermiştir. Birbirinden farklı olarak bulunan 13 dizinin, yedirimli 12 perdeye aktarılmasıyla, bir dizinin, 12 perdenin her birinden başlanarak piyanoda çalınabilir duruma getirildiğini ve bu sayede 156 makam dizisinin elde edildiğini söyleyen Sun, bununla ilgili olarak la Hüseyni, re Hüseyni, si bemol Hüseyni, do diyez Hüseyni vb. örneğini vermiştir. Elde edilen bu makamların duyumunu olabildiğince verebilmek amacıyla, her dizinin sonuna Kemal İlerici'nin 4'lü armoni kurallarına dayanan 4 ölçülük armonik seyir eklendiği görülmektedir. Bulunan bu dizilerin piyano için olduğu kadar çoksesli müzik uygulamalarında da kullanılabilecek olduğunu belirten Sun'un amaca ve yapılan işlemlere uygun olarak, bu çalışmanın adını Geleneksel Türk Müziği Makamları değil, Türk Müziği Makam Dizileri olarak koyduğu söylenebilir (1998: 2).

Sun'un, eğitim-öğretime, besteciliğe ve yorumculuğa uygunluk bakımından halen tartışılmakta olan Çağdaş Türk Müziği, Geleneksel Türk Müziği ve Makam Dizileri hakkındaki oldukça önemli söylemleri ve düşünceleri şöyledir:

Türk Müziği Makam Dizileri adlı eserinin geçmişten beri devam eden bir tartışmayı yeniden gündeme getireceğini ifade eden Sun, bu tartışmada bir grubun Geleneksel Türk Müziği ses sisteminin bir esas olduğunu, bu sisteme dayanmayan dizi ve eserlerin Türk Müziği olamayacağını savunacaklarını; diğer bir grubun ise Türk Müziği ses sistemindeki komalı seslerin, yedirimli seslerle birleştirilerek yazıldığı makam dizilerinin, müzik dünyasının ve bestecilerimizin hizmetine sunulması gerektiğini; bu dizilerden isteyenlerin makamların geleneksel kullanılışlarını da göz önünde bulundurarak yararlanabileceğini; isteyenlerin bu dizileri kendine özgü bir anlayışla kullanarak müzik besteleyebileceğini ve ortaya çıkan eserlerinde Türk Müziği olup olmadığına zamanın karar vermesi gerektiği fikrini savunacaklarını belirtmektedir. "Ortak ses dizgesi" olarak uluslararası müzik ortamında bir standart halini alan yedirimli sesler, müzik eğitiminin yapılmasına ve müzik yapıtlarının ortaya çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. Uluslararası bir standart halini almamış olan ve Geleneksel Türk Müziğinde kullanılan komalı sesler ise Türk Müziği yapıtlarında ve Türkiye'de geçerlidir. Sun, bu durum karşısında ya komalı seslerden ödün verilmeyerek kendi kültürümüze ve çevremize kendimizi hapsedeceğimizi ya da uluslararası ses standartlarına uyarak kendi (makam, dizi, ölçü,…vb.) değerlerimizle insanlığın ortak değerlerine katkıda bulunmamız

gerektiğini ifade etmektedir. Türk Müziği Makam Dizileri adlı çalışmada amaca ilişkin olarak yedirimli sesler dizgesi Türk Müziği alanına bir standart olarak önerilmemekle birlikte yukarıda belirtilen görüşlerden ikincisi savunulmaktadır. Batılı ülkelerde seslendirilen Türk Müziği ürünlerine karşı duyulan ilginin etnomüzikolojik değerler açısından ortaya çıkan doğal bir sonuç olduğu söylenebilir. Geleneksel müziğimizin kendine özgü makam, ölçü, biçim, yapıt, …vb. açılardan çok önemli değerleri olmasına rağmen bu değerlerin uluslararası müzik alanındaki yerinin sadece etnomüzikolojik ilgi ile sınırlı kaldığını ifade eden Sun, Geleneksel Türk Sanat Müziği ve Türk Halk müziği unsurlarının uluslararası müzik sanatı alanında yerini alması gerektiğini ve bu amaca yönelik bilimsel araştırmalar, yayınlar yapılarak müzik değerlerimizin yurt içi ve yurt dışında her açıdan tanıtılması gerektiğini söylemektedir. Bunun yanında Türk Müziği makam dizileri kullanılarak bestelenen çoksesli müziklerin "Geleneksel Türk Müziği Eseri" olmayacağını belirten Sun, bu tür eserlerin Çağdaş Türk Müziği yapıtları olarak değerlendirilmesi gerektiğini; bu değerlendirme yapılırken de yapıtların ulusal olup olmaması, başarılı ya da başarısız olması ya da estetik özelliklerinin söz konusu olmadığını belirtmektedir. Çağdaş Türk Müziği bestecilerimizden Adnan Saygun'un "Yunus Emre Oratoryosu", Ulvi Cemal Erkin'in" Köçekçeler Süiti", Yalçın Tura'nın "Keman Konçertosu", Ferit Tüzün'ün "Esintiler"i Muammer Sun'un "Yurt Renkleri", İlhan Baran'ın "Üç Soyut Dans"ı gibi pek çok eserin geleneksel Türk Müziği yapıtı olarak değerlendirmemesi gerektiğini ifade eden Sun, bu tür yapıtların Geleneksel Türk Müziği öğelerinden kaynaklı, uluslararası müzik birikimlerinden yararlanılarak her bestecinin kendi anlayışı içinde bestelediği Çağdaş Türk Müziği yapıtları olduğunu söylemektedir. Ses sistemi olarak geleneksel değil uluslararası geçerliği olan çağdaş Türk Müziği yapıtlarının yapısının, tek sesli değil çok sesli; kompozisyon anlayışının ise hem yerel ve bölgesel hem de ulusal ve evrensel boyutları içerdiğini belirten Sun, bu tür eserlerin Osmanlı dönemi koşullarında değil çağdaş Türkiye ve dünya koşulları içinde yazıldığını; bu eserleri besteleyen hiçbir bestecinin de "ben Geleneksel Türk Müziği bestecisiyim gibi bir iddiasının olmadığını ifade etmektedir. Çağdaş ve geleneksel olan Türk müziklerinin özelliklerinin birbirine göre değil, her iki türün de kendi unsurlarına göre değerlendirilmesi gerektiğini; çağa uygun bir yazımla, Geleneksel Türk Müziğinin

ölçülerinden, biçimlerinden ve makam dizilerinden yararlanılarak ortaya çıkarılan ve geleneksel olmayan bu tür eserlerin, yeni bir geleneğin başlangıcı olabileceğini belirten Sun, bu eserlerde geleneksel Türk Müziğindeki komalı sesler kullanılmıyor diye onları Türk Müziği saymamanın mantıklı olamayacağını, bu eserlerin geleneksel değil çağdaş Türk Müziği ürünleri olduğunu ifade etmektedir (1998: 3).

> "Türk Müziği Makam Dizileri", burada açıklanan görüşler doğrultusunda yapılmış bir çalışmadır. Bu çalışmanın, geleneksel müziklerimizle çağdaş müziklerimiz arasında zaten kurulmuş olan ilişkileri, daha da pekiştireceğine inanıyorum..
> Bu diziler, hiç kuşkunuz olmasın, Türk Müziği dizileridir. Piyanodaki yedirimli seslere göre yazıldığı için komalı seslerin kullanılamaması, özellikle bazı dizileri "geleneksel Türk Müziğinin makam dizileri" olmaktan elbette uzaklaştırır; fakat "Türk Müziği makam dizileri" olmaktan uzaklaştırmaz. Bu olgu, "geleneksel müziğimizden kaynaklanan Türk Müziği dizileri" kavramını pekiştirir; ikisi de bizim olan bu müzik türleri arasındaki göbek bağını, yadsınamaz biçimde kanıtlar.
> Çağdaş Türk bestecileri, Türk Müziği dizilerini, genellikle geleneksel Türk Müziğindeki gibi "yerinden" yazımla (Ör: Hüseyniyi, Hicaz'ı 'la' perdesinden, bestenigâr'ı 'fa diyez'den, Segâh'ı si'den başlatarak) kullanmaktaydılar. (Bilindiği gibi, geleneksel Türk Müziğindeki notalar, diyapazona göre, yazıldığı yerden duyulmaz; tam 4'lü, tam 5'li, kimi kez küçük 6'lı ve büyük 6'lı kalından duyulur. Nitekim, "yerinden" yazımla çok ince seslere çıktığı için Hüseyni dizisi, eğitim müziği alanında Re perdesinden başlanarak kullanılmaktadır.) (Aktarımlı kullanımlar, ayrıksal da olsa, elbette vardır!)
> Konservatuvarda ya da Konservatuvar dışında kompozisyon eğitimi alanlar ise, çoğu kez Türk Müziği dizilerini, yerinden yazımla bile öğrenme olanağından yoksundurlar. Bu olgu, hem kompozisyon eğitimindeki anlayıştan ve eksiklikten, hem geleneksel Türk Müziği'ne derinlemesine ilginin azlığından, hem de elimizde yedirimli seslerle yazılmış Türk Müziği makam dizilerine ilişkin sistematik bir yayın bulunmayışından kaynaklanmaktadır..
>
> İlk kez bu yayınla, Türk Müziği makam dizileri sistematik bir anlayışla ele alınmakta; her diziyi, hem yerinden hem de 12 perdeden kullanma olanağı, hazır olarak sunulmaktadır.
> Umarım ki bu yayın, Geleneksel Türk Müziği'ne ilgiyi artırmaya; kompozisyon eğitiminde süregelen anlayışı etkilemeye, eksikliği gidermeye; Türk Müziği dizilerden daha çok yararlanmaya yardımcı olur (Sun, 1998: 3).

Sun'un solo piyano için yazdığı makamsal özellikli başlıca yapıtları şunlardır (İlyasoğlu, 2007: 140):

- Yurt Renkleri 1, (1953-1954)
- Yurt Renkleri 2, (1955)
- Yurt Renkleri 3, (1956-1972)
- Yurt Renkleri 4, (1973-1983)
- Yaprak Notalar, (1977-1979)
- Duyuşlar, (1973-1988)

4.2. MUAMMER SUN'UN YURT RENKLERİ ESERİ

Tamamlanması 1953-1983 yılları arasında gerçekleşen ve dört defter halinde piyano için yazılmış olan bu eser, içindeki bazı parçaların birbirine bağlı sesleniş özelliğinden dolayı toplamda yirmibeş parçadan oluşmaktadır.

Kaynağını Geleneksel Türk müziklerinden alan bu özgün kompozisyonların hiç birinde Batı müziğinde kullanılan diziler ve armoniler kullanılmamıştır. Eserdeki tüm parçalar Türk Müziği makam ve dizileri ve Kemal İlerici'nin geliştirip sistemleştirdiği dörtlü armoni anlayışı içinde bestelenmiştir. Eserlerde Türk insanının ezgisel ve ritmik duyarlığı hakimdir. Bu bağlamda Yurt Renkleri eseri için Türk ve Batı müziği sentezi denilemez. Bestecinin buradaki amacı Türk ve Batı müziği öğelerini birlikte kullanarak sentez bir müziğe ulaşmak değil; gelenekten beslenen yeni bir Türk Müziği yaratmaktır.

Eserin birinci defterindeki parçalar bilindik halk ezgilerinin çok seslendirilmesi değildir. Her bir eserin ezgisel ve ritmik yapısı, armonisi, formu, karakteri ve kompozisyon anlayışı besteciye özgüdür. Kullanılan diziler ve dörtlü armonideki yalınlık ve doğallık göz önünde tutulursa, bu eserler için çoksesli halk havaları denilebilir.

Eserin ikinci defterindeki parçalar ise birinci defterdeki parçalara göre daha modern ve yoğun bir anlayışla bestelenmiştir. Karakter olarak coşku ve başkaldırının öne çıktığı, ilk ve son parçalarda kendine özgü diziler ve aksak tartımların kullanıldığı bu defterdeki parçalar, Türk Müziği dizilerinin ve dörtlü armoninin daha gelişkin ve karmaşık bir anlayışla kullanılmasına örnek sayılabilir (Sun, 2011: 285).

Parçaların, yine Türk Müziğindeki ezgisel ve ritmik hassasiyetin gözönünde bulundurularak yazıldığı üçüncü defterde de dörtlü armoni sistemi kullanılmıştır. Birinci ve ikinci deftere göre çalma güçlüğü bakımından daha kolay görünen bu eserlerden bazılarında, makam dizileri ve tartımlardaki beklenmedik duyumlar aracılığıyla yalınlık içinde yeni arayışlara yönelimler sergilenmektedir.

Eserin dördüncü defterindeki bazı parçalar, bestelendiği Türk Müziği makam dizisinin adını almıştır; Hüseyni, Karcığar, Hicaz, Hüzzam, Rast vb. Buradan yola

çıkarak bu defterdeki eserlerin Batı müziğine dayalı beste yapma anlayışlarına bir çeşit karşı çıkmayı yansıttığını söyleyebiliriz.

Sun, bu eserinde egemen olan duyarlılığın, Anadolu insanının duyarlılığı olduğunu, Anadolu insanının bu müziklerde ete kemiğe büründüğünü ve bu müziklerin gerek Türk Müziği dizileri ve aksak tartımları, gerek dörtlü armoni sistemiyle, kendine özgü bir anlayışla değerlendirmesi gerektiğini ifade etmektedir (2004: [CD] Kitapçığı).

4.3. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ESERLERİN MÜZİKSEL ÖĞELERİ

Araştırma kapsamında bilişsel çözümlemeli öğretimi yapılan makam dizilerini içeren eserler Muammer Sun'un Yurt Renkleri adlı eserinden bilinçli olarak seçilen ve sadece Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini içeren 5 eser olarak belirlenmiştir. Seçilen bu eserlerin defter numarası ve eser adı/numarası şöyledir:

I. Defter: II Numaralı Eser (Dinlenti)

I. Defter: Köçekçemsi

III. Defter: II numaralı Eser

III. Defter: III Numaralı Eser

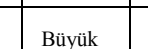
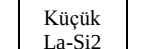
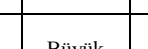
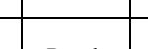
IV. Defter: Garip

Müziksel öğelere ilişkin basamaklar Mehtap Aydıner'in "Piyano Eğitiminde Makamsal Yapıdaki Eserlerin Seslendirilmesinde Karşılaşılan Teknik Güçlükler ve Model Önerileri" adlı doktora tezinin 3. bölümünde yer alan tablolardaki basamakların geliştirilmesiyle oluşturulmuştur. Tabloların 8. sütununda bulunan ve eserlerin ses alanlarını ifade eden adlandırmalar yapılırken piyanoda 1. oktavın La notasının yeri için La1 ve sonrasında tize doğru giden oktavlardaki La notaları için La 2, La 3, La 4; pese doğru giden oktavlardaki La notaları için de Küçük La, Büyük La, Kontr La ve Alt Kontr La adı verilmiştir. Bu adlandırma, Otto Karoly'nin "Müziğe Giriş" adlı kitabındaki bilgilere dayanarak yapılmıştır (Aydıner, 2008: 67).

Bilişsel çözümlemeli öğretimi yapılan eserlere ait müziksel öğeler tablolar halinde açıklanmıştır.
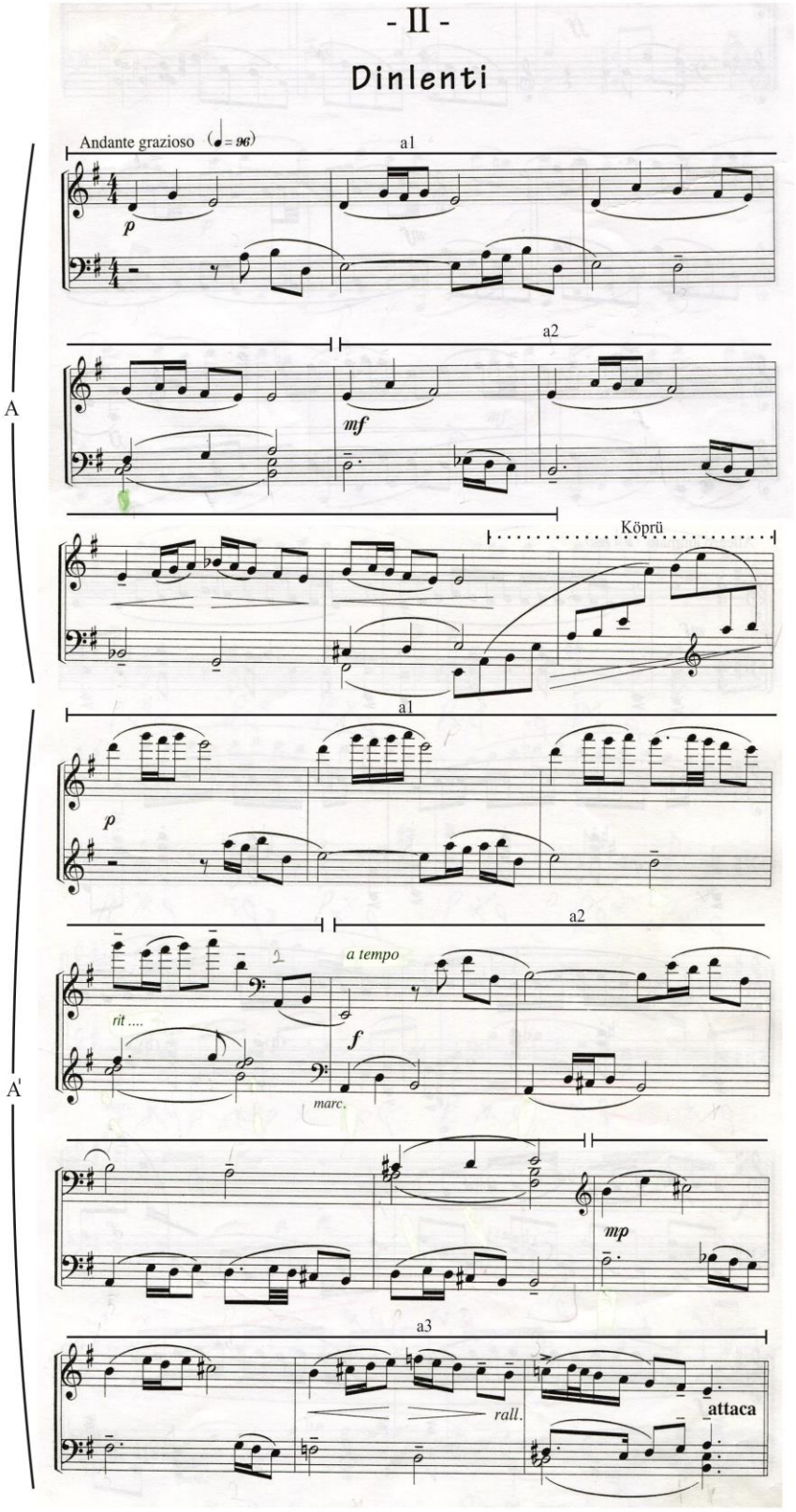
Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki II Numaralı eserin (Dinlenti) müziksel öğelerinin analizi şu şekildedir:

Tablo 3. Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki II Numaralı Eserin (Dinlenti) Müziksel Öğeleri

Form			**Nüans**	**İfade Tekniği**	**Yazı Tekniği**	**Eksen/Karar**	**Ses Alanı**	**Ölçü Sayısı**	**Nota / Sus Değerleri**	**Tempo**	**Karakter**
Dönem	**Cümle**	**Cümle Ölçü Sayısı**									
A	a1	4	p	Legato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Mi Hüseyni	Büyük Si-La1	4/4		♩=96	Zarif
	a2	4	mf cresc. decresc.	Portato Legato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Mi Hüseyni	Büyük Mi-Sib1	4/4		♩=96	Zarif
Köprü		1	cresc. decresc.	Legato	Tek Sesli	Mi Hüseyni	Küçük La-Si2	4/4		♩=96	Zarif
A'	a1	4	p	Legato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Mi Hüseyni	Büyük La-La3	4/4		♩=96	Zarif
	a2	4	f	Marcato Legato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Mi Hüseyni	Büyük La-Fa1	4/4		♩=96	Zarif
	a3	4	mp cresc. decresc.	Portato Legato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Mi Hüseyni	Büyük Si-Fa2	4/4		♩=96	Zarif

Tablo 3'deki bilgilere dayanarak Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki II Numaralı eserin tek bölümlü iki dönemden oluşan bir eser olduğunu söylemek mümkündür. İki ölçüden oluşan ana temanın birbirine benzer iki dönem boyunca geliştirilerek yazıldığı bu eser lirik şarkı formunda yazılmıştır. 2. cümlenin (a2) 3. vuruşundan başlayan Köprü temada da ana ezgi yansımaları görülmektedir. 2. dönemdeki ses alanının 3. oktava geçtiği tiz seslerle de eserin zarif karakterinin daha ön plana çıkarıldığı, aynı zamanda bu oktav değişimlerinin eserde kontrastlık (zıtlık) meydana getirdiği de söylenebilir. Ana temanın 2. cümlede (a2) sol ele geçmesiyle polifonik yapıya yakın bir özelliğe bürünen eser bu sayede genel bir akıcılık elde etmiştir. Eserdeki 4'lü armonik yapı ve ilk cümlede olduğu gibi son cümlede de duyulan uzun değerdeki notalar sayesinde eserdeki Mi Hüseyni algısı daha da belirgin hale getirilmiştir. Eser içinde geçici olarak duyulan si bemol seslerinin, bu

eserle bağlantılı olan ve Mi Karcığar makam dizisinde yazılan Köçekçemsi'ye hazırlık niteliğinde duyurulduğu söylenebilir.

Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki Köçekçemsi adlı eserin müziksel öğelerinin analizi şu şekildedir:

Tablo 4. Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki Köçekçemsi Adlı Eserin Müziksel Öğeleri

Form			**Nüans**	**İfade Tekniği**	**Yazı Tekniği**	**Eksen/Karar**	**Ses Alanı**	**Ölçü Sayısı**	**Nota / Sus Değerleri**	**Tempo**	**Karakter**
Dönem	**Cümle**	**Cümle Ölçü Sayısı**									
A	a1	4	mf	Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Büyük) Re-Fa2	4/4		♩=126	Canlı
	a2	4	mf f	Aksan Legato Staccato Marcato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Büyük) Do#-Mi3	4/4		♩=126	Canlı
A'	a3	4	f	Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Küçük) Re-Fa3	4/4		♩=126	Canlı
	a4	4	f p	Aksan Legato Staccato Marcato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Küçük) Do#-Re2	4/4		♩=126	Canlı
Köprü		2	p cresc. f	Portato Legato Staccato	Tek Sesli	Mi Karcığar	(Küçük) Re-Mi3	4/4 2/4		♩=126	Canlı
B	b1	4	f	Marcato Legato Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	Mi Karcığar	(Büyük) Re-Mi2	3/4		♩=126	Canlı
	b2	4	f	Legato Aksan Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	Mi Karcığar	(Kontra) Sol-Mi3	3/4 4/4		♩=126	Canlı
B'	b3	4	f	Staccato Legato Marcato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	Mi Karcığar	(Küçük) Re-Mi3	3/4		♩=126	Canlı
	b4	4	f fff	Legato, Aksan Portato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli, Tek Sesli)	Mi Karcığar	(Büyük) Sol-Mi4	3/4 4/4		♩=126	Canlı
A	a1	4	mf	Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Büyük) Re-Fa2	4/4		♩=126	Canlı
	a2	4	mf f	Aksan Legato Staccato Marcato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Büyük) Do#-Mi3	4/4		♩=126	Canlı
A'	a3	4	f	Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik	Mi Karcığar	(Küçük) Re-Fa3	4/4		♩=126	Canlı
	a4	5	f fff	Aksan Legato Staccato Marcato	Ezgi-Eşlik, Tek Sesli	Mi Karcığar	(Kontra) Mi-Mi3	4/4		♩=126	Canlı
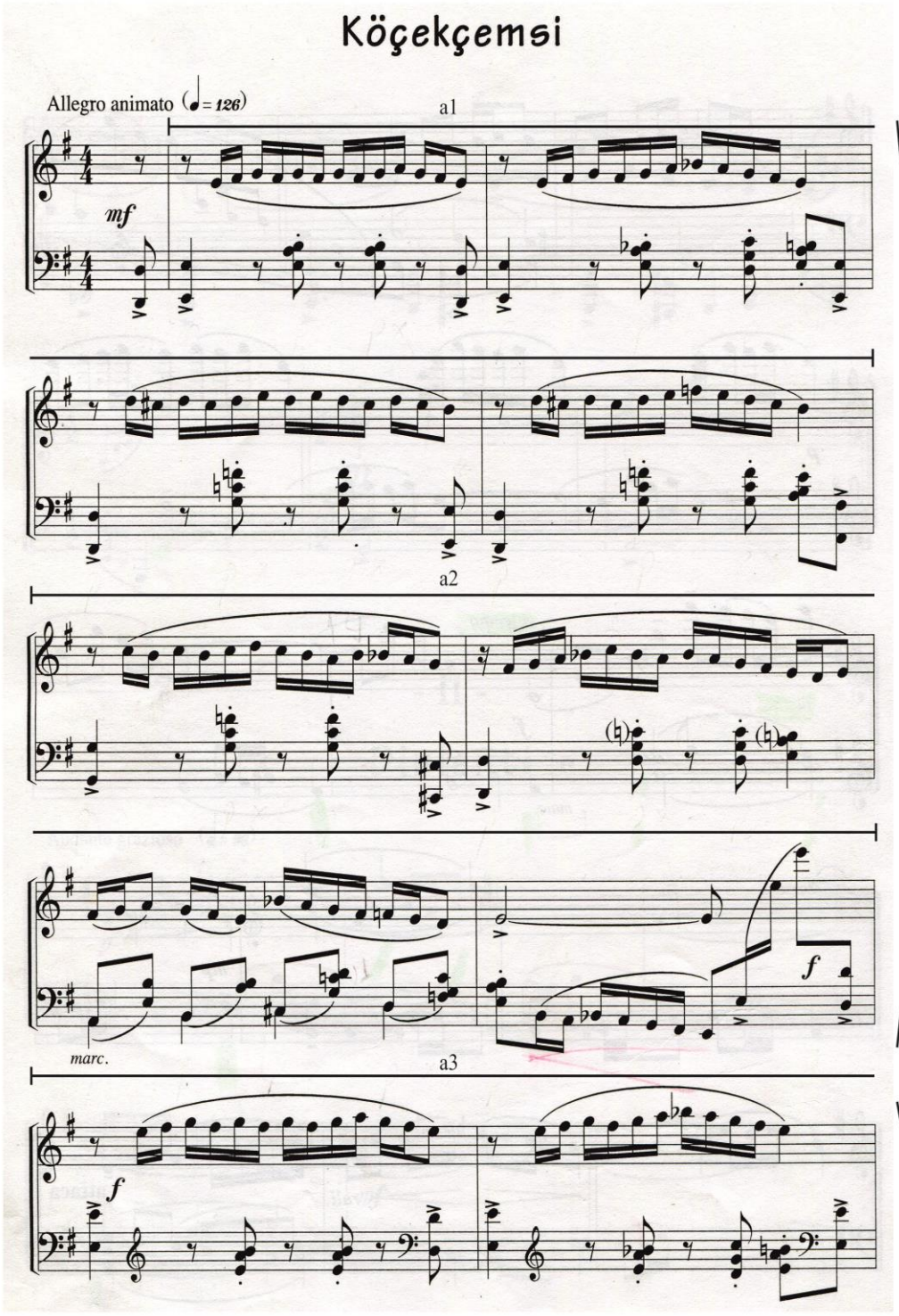
Tablo 4'deki bilgilere dayanarak Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki Köçekçemsi adlı eserin iki bölümlü ve altı dönemden oluşan bir eser olduğunu söylemek mümkündür.
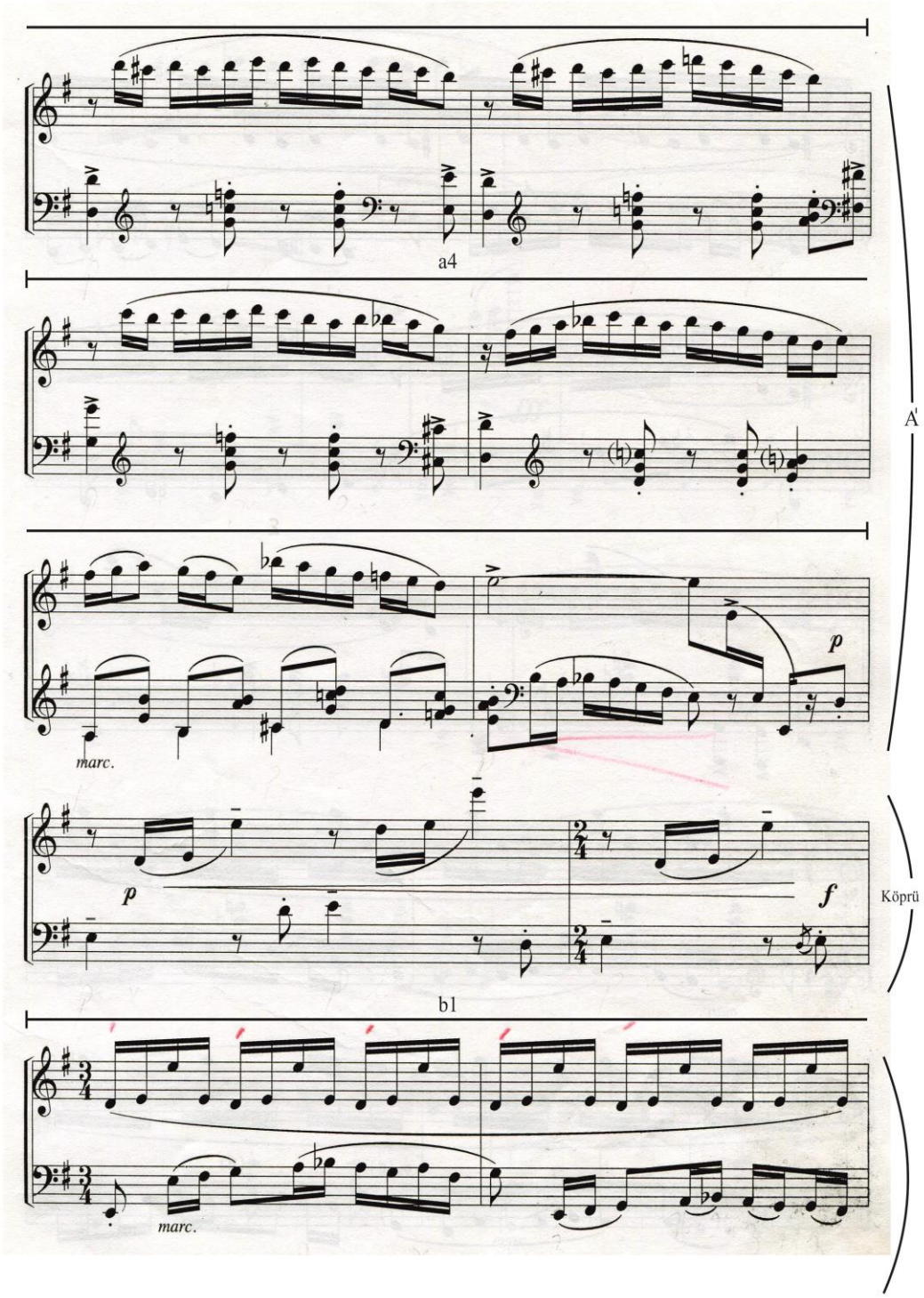
Eser, Muammer Sun'un Yurt Renkleri I. Defterindeki II Numaralı eserin (Dinlenti) devamı niteliğindedir. Dinlenti eserindeki zarif karakter, bu eserde yerini canlı, hareketli bir karaktere bırakmıştır.
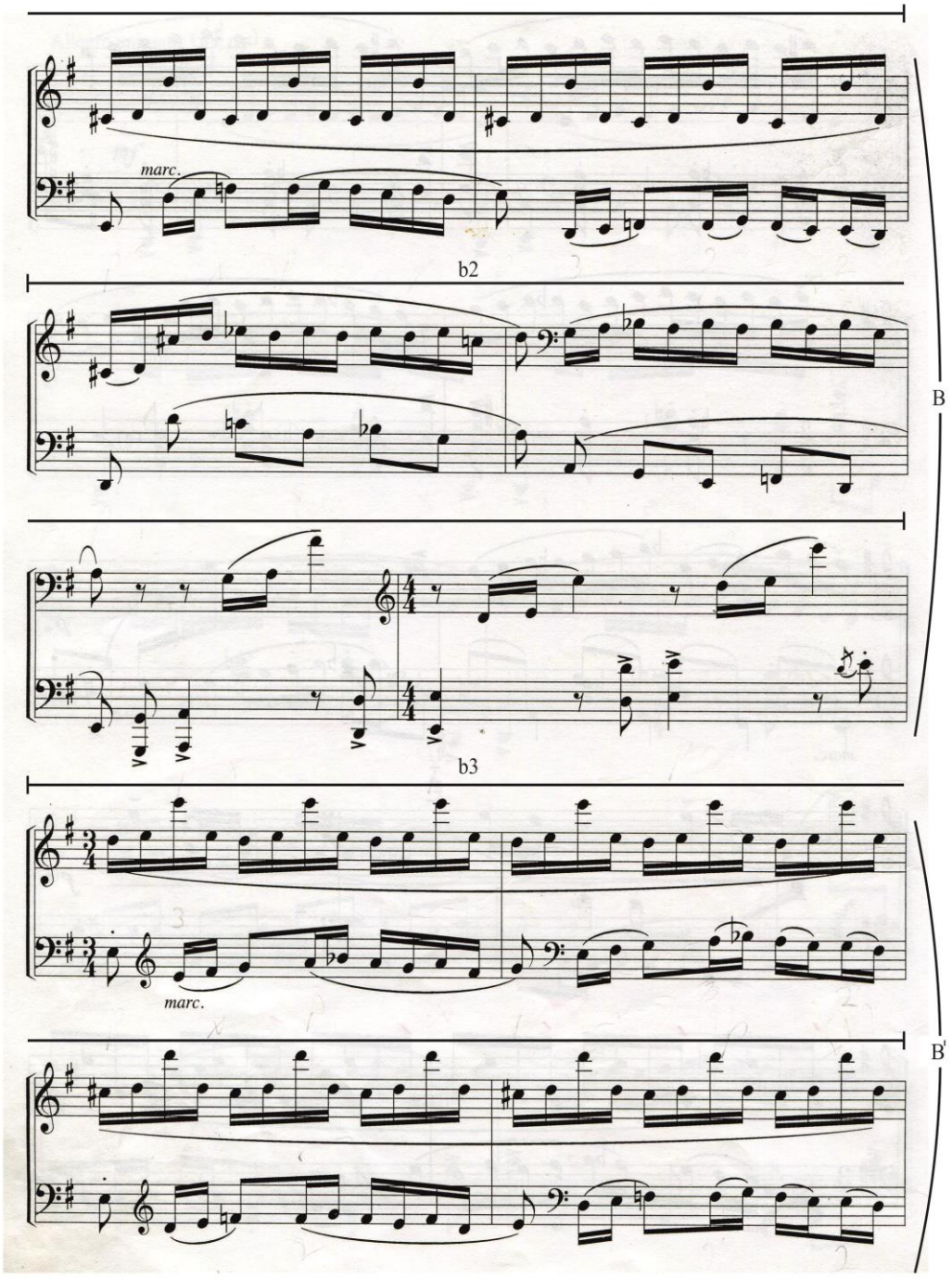
Mi Karcığar makam dizisinde bestelenmiş olan eserdeki ana tema A, A' dönemlerindeki bir oktavlık aralıkla tekrarlanarak eserde sürekli olan bir devinim sağlanmıştır.
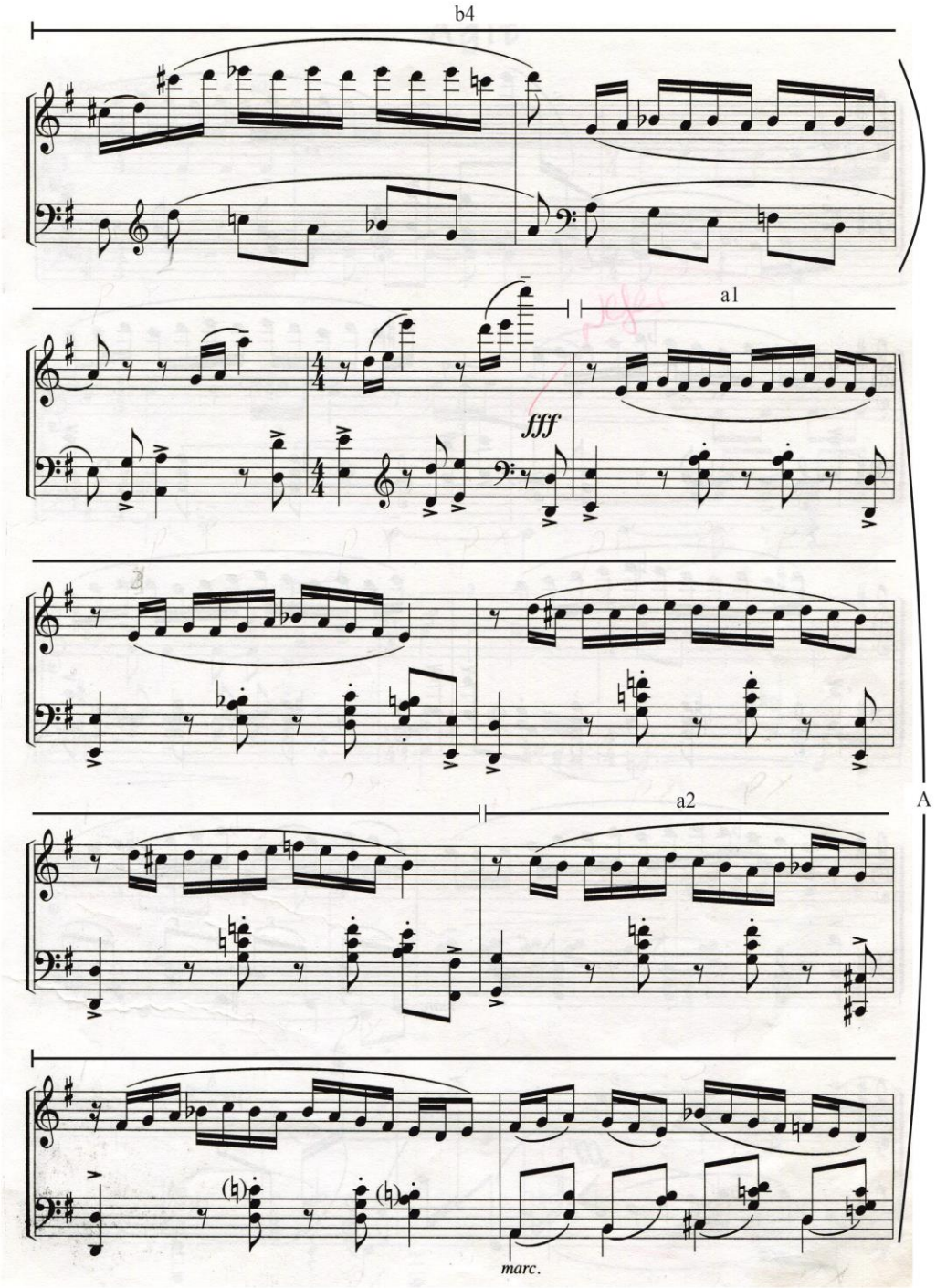
Dönemlerdeki ölçü sayısının değişkenliği eserin yazıldığı Köçekçe formuyla bağdaştırılabilir.
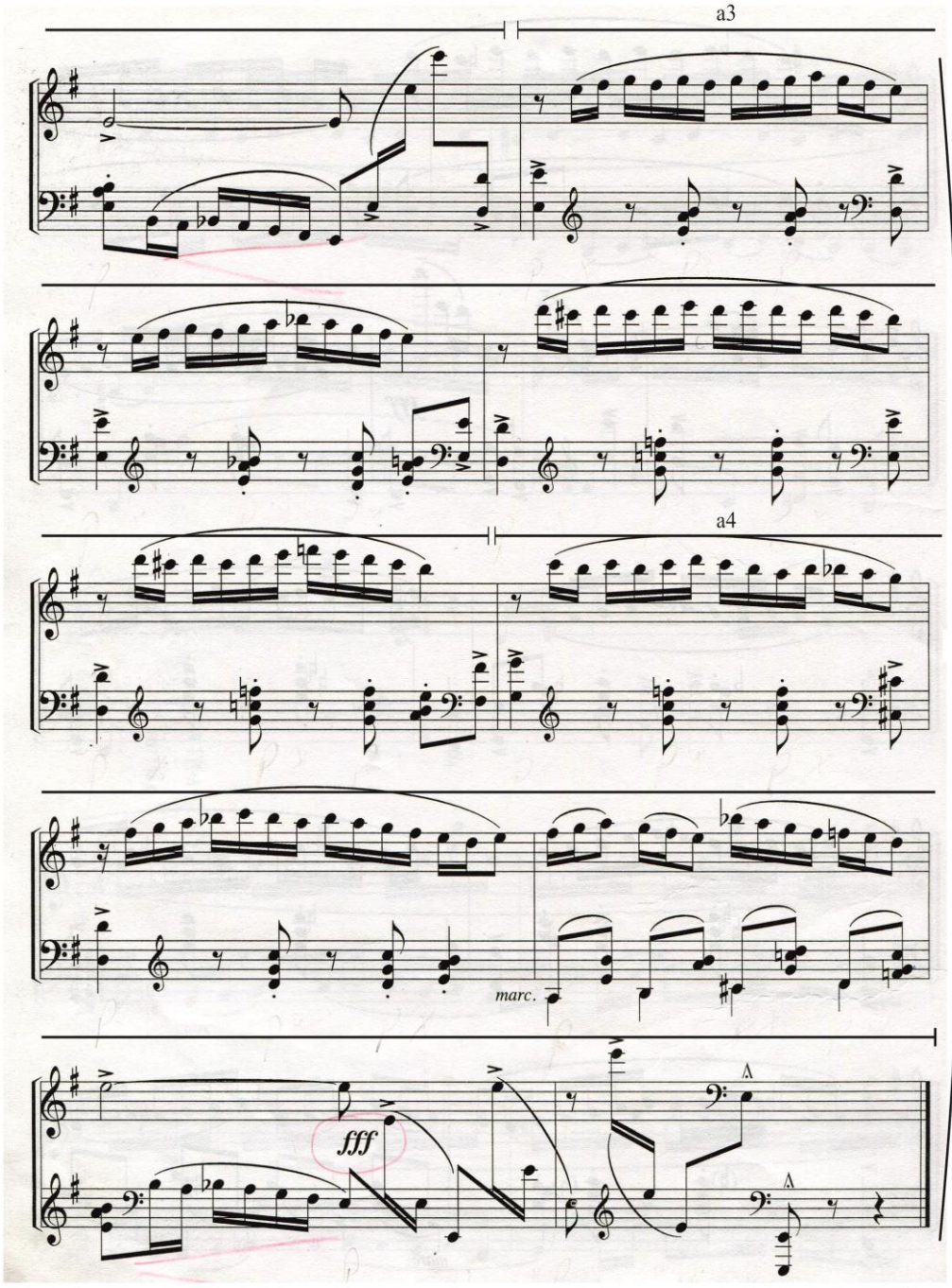
Köçekçe; tavşan adı da verilen köçeklerin (erkek dansçıların) kadın kılığında dansettiği, Karcığar, Hicaz, Gerdaniye makamlarının birbirini izlediği, kıvrak ve canlı Rumeli ve Anadolu danslarından seçilen, bu sözlü bölümler arasında Türk Aksağı, Sofyan, Düyek, Curcuna gibi usullerde köçeklere ustalıklarını gösterme olanağı sağlayan hareketli ve uzun ara nağmeleri de içeren oyun havasıdır. Ulvi Cemal Erkin, Muammer Sun gibi ulusal bestecilerimiz köçekçe türünde eserler bestelemişlerdir (Aktüze, 2010: 329).

Köçekçemsi
Allegro animato (♩= 126)
a1
mf
a2
A
f
marc.
a3
f

a4
A'
marc.
p
p
f
Köprü
b1
marc.

marc.
b2
B
b3
marc.
B'

b4
a1
fff
a2
A
marc.

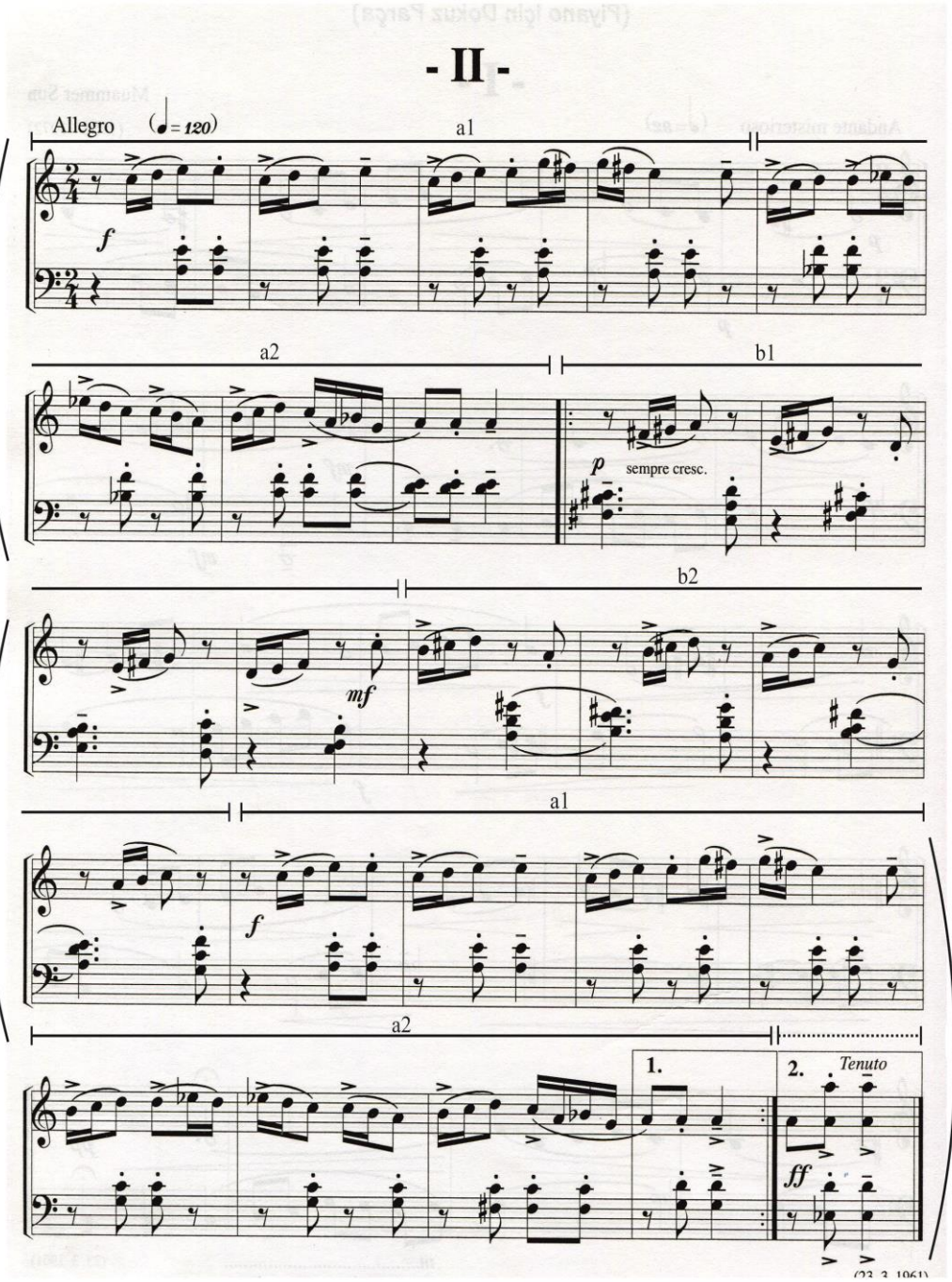

a3
a4
A'
marc.
fff

Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki II Numaralı eserin müziksel öğelerinin analizi şu şekildedir:

Tablo 5. Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki II Numaralı Eserin Müziksel Öğeleri

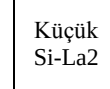
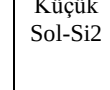
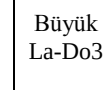
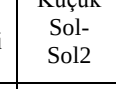
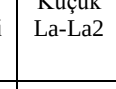
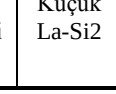
Form			**Nüans**	**İfade Tekniği**	**Yazı Tekniği**	**Eksen/Karar**	**Ses Alanı**	**Ölçü Sayısı**	**Nota / Sus Değerleri**	**Tempo**	**Karakter**
Dönem	**Cümle**	**Cümle Ölçü Sayısı**									
A	a1	4	f	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik	La Karcığar	(Küçük) La-Sol 2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli
	a2	4	f	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	La Karcığar	(Küçük) Sib-Mib2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli
B	b1	4	p sempre cresc.	Portato Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik	La Karcığar	(Küçük) Re-Do2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli
	b2	4	mf	Aksan Legato Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	La Karcığar	(Küçük) Sol-Re2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli
A'	a1	4	f	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli)	La Karcığar	(Küçük) La-Sol2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli
	a2	4	ff f	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik (İki sesli)	La Karcığar	(Küçük) Mib-La2	2/4	𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥𝅯𝅘𝅥. 𝅘𝅥	♩=120	Hareketli

Tablo 5'deki bilgilere dayanarak Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki II numaralı eserin iki bölümlü ve üç dönemden oluşan bir eser olduğunu söylemek mümkündür. Klasik form anlayışında yazılmış olan eser, La Karcığar makam dizisinde bestelenmiştir. Ezgi ve eşlikte kullanılan farklı değerlerdeki nota ve sus işaretlerinin, eserin 2/4'lük tartımı içinde güçlü ve zayıf zamanlara dağıtılmasıyla eserde kıvrak bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Dönemlerde kullanılan nüans ve ifade teknikleriyle sadece cümleler arasında değil dönemler arasında da karakter bütünlüğü sağlanmıştır.

- II -
Allegro
(♩= 120)
a1
f
A
a2
b1
p
sempre cresc.
b2
mf
a1
B
f
a2
A'
1.
2.
Tenuto
ff

Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki III Numaralı eserin müziksel öğelerinin analizi şu şekildedir:

Tablo 6. Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki III Numaralı Eserin Müziksel Öğeleri

Form			**Nüans**	**İfade Tekniği**	**Yazı Tekniği**	**Eksen/Karar**	**Ses Alanı**	**Ölçü Sayısı**	**Nota / Sus Değerleri**	**Tempo**	**Karakter**
Dönem	**Cümle**	**Cümle Ölçü Sayısı**									
A	a1	4	pp con sord. cresc. decresc.	Legato Aksan Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli Tek Sesli)	La Hüseyni	Küçük Si-La2	2/4		♩=60	Ağır ve Gösterişli
	a2	4	mf cresc. decresc. f senza sord.	Portato Legato Aksan Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli Tek Sesli)	La Hüseyni	Küçük Sol-Si2	2/4		♩=60	Ağır ve Gösterişli
B	b1	4	f mf	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik	La Hüseyni	Büyük La-Do3	2/4		♩=80	Hareketli
	b2	4	mf f	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik	La Hüseyni	Küçük Sol-Sol2	2/4		♩=80	Hareketli
A'	a1	4	pp con sord. cresc. decresc.	Legato Aksan Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli Tek Sesli)	La Hüseyni	Küçük La-La2	2/4		♩=60	Ağır ve Gösterişli
	a2	5	mf cresc. senza sord. ff	Portato Legato Aksan Staccato	Ezgi-Eşlik (İki Sesli Tek Sesli)	La Hüseyni	Küçük La-Si2	2/4		♩=60	Ağır ve Gösterişli

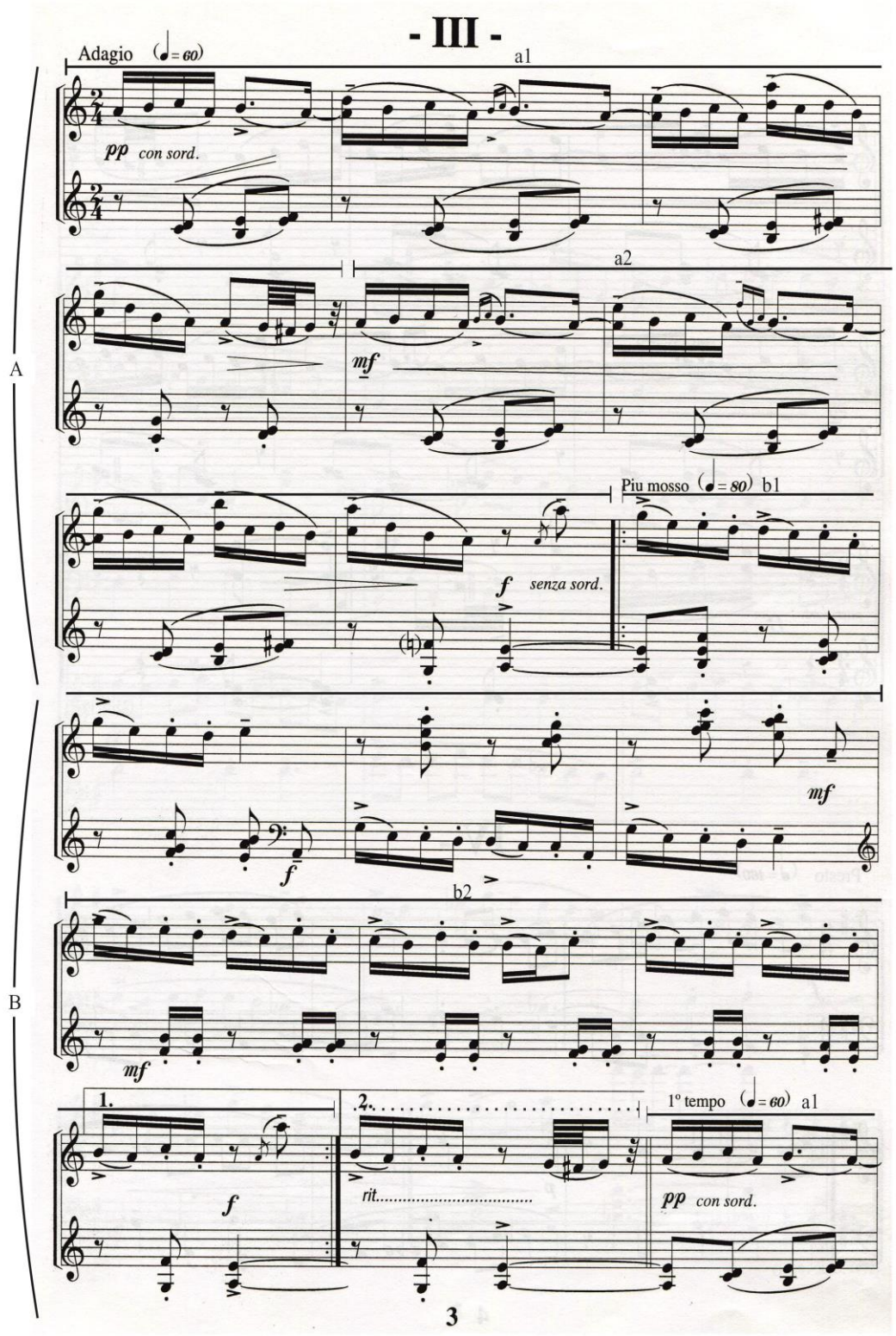
Tablo 6'daki bilgilere dayanarak Muammer Sun'un Yurt Renkleri III. Defterindeki III Numaralı eserin iki bölümlü üç dönemden oluşan bir eser olduğunu söylemek mümkündür.
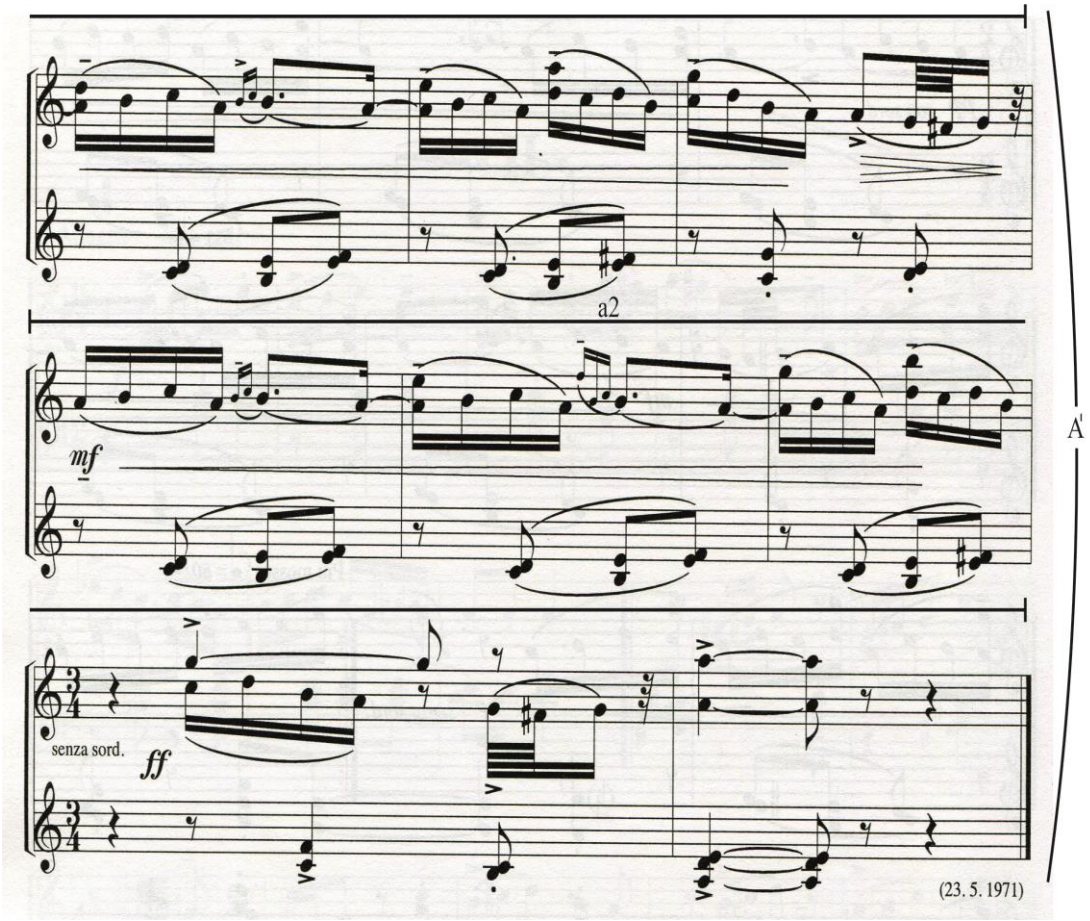
Eser La Hüseyni makam dizisinde yazılmıştır. Temalar arasında soru-cevap ilişkisine dayanan ezgisel bir yapı vardır. Klasik şarkı formu anlayışı içinde yazılmış olan eserin 1. dönemi lirik, ağır ve gösterişli karakterde, 2. döneminin ise canlı, hareketli karakterdedir. Eserin 2. dönemi canlı ve hareketli temposuyla, staccato ve

marcato ifade teknikleriyle toccata formuna yakın bir seslenişe sahip olduğu söylenebilir.

Birinci ve ikinci dönemlerdeki farklı tempolar eserde kontrastlık meydana getirmiştir. Eserin 2.döneminde seslenen ana temanın sol ele geçmesiyle ve bu bölümdeki farklı tempoyla bu bölüme kendi içinde akıcılık kazandırılmıştır. 2. dönemdeki röpriz sonrası, 2. dolapla diğer bölüme ritenuto ile bağlanan ezgiyle canlı, hareketli karakterin durağanlaştırılarak lirik, ağır ve gösterişli karaktere sakin bir geçişi sağlanmıştır.

Eserin son dönemindeki cümlenin, klasik form anlayışına göre 4 ölçüden değil de, 5 ölçüden oluştuğu görülebilir. Bunun sebebinin bu kısımda hem ölçü sayısının değişmesi hem de kadans içerikli bir sonlandırma yapılmak istenmesi olarak ifade edilebilir.

- III -
Adagio (♩= 60)
a1
pp con sord.
a2
mf
A
Piu mosso (♩= 80) b1
f senza sord.
mf
f
b2
mf
B
1.
2.
1º tempo (♩= 60) a1
f
rit.....
pp con sord.
3

a2
mf
senza sord.
ff
(23. 5. 1971)
A'

Muammer Sun'un Yurt Renkleri IV. Defterindeki Garip adlı eserin müziksel öğelerinin analizi şu şekildedir:
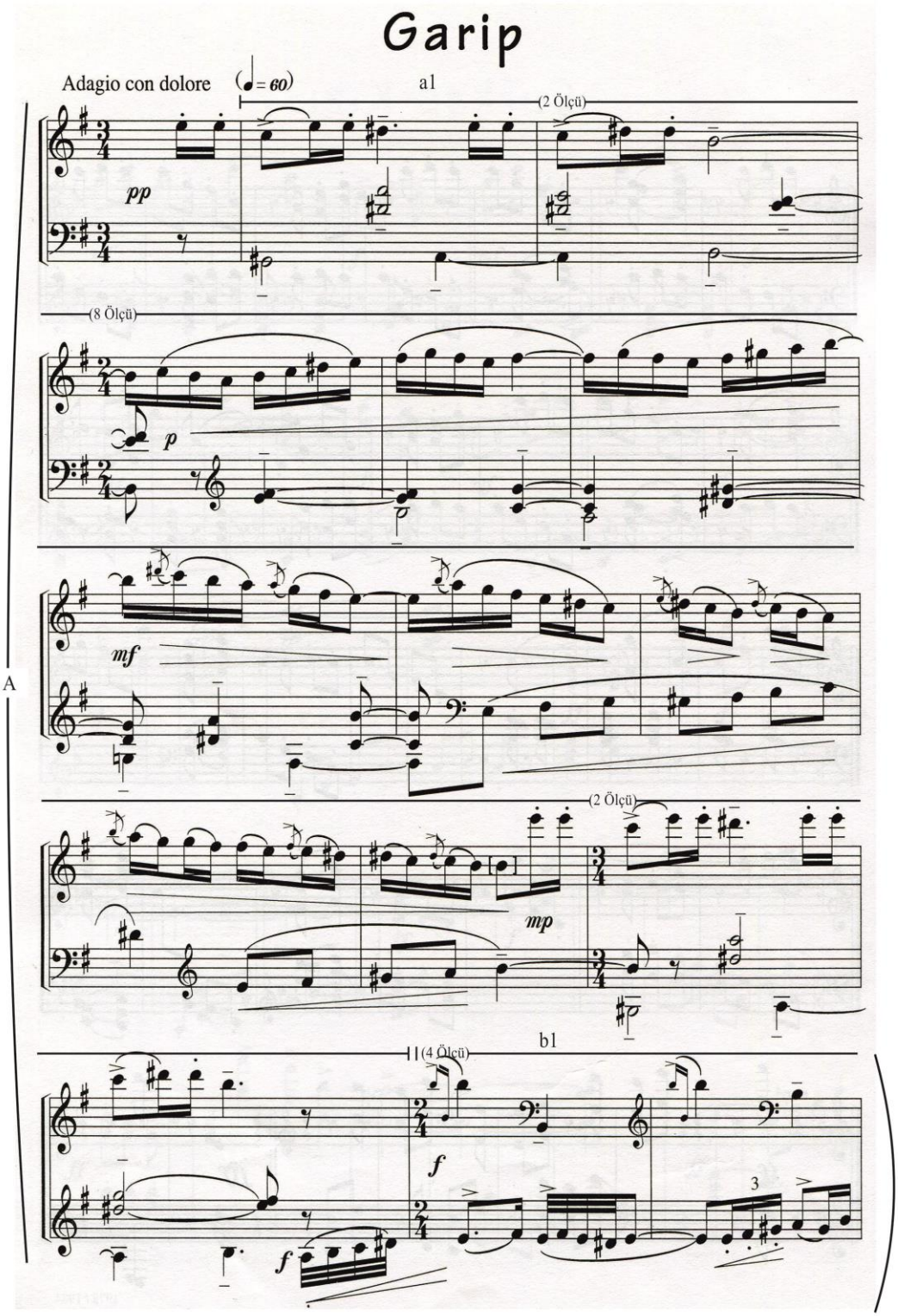
Tablo 7. Muammer Sun'un Yurt Renkleri IV. Defterindeki Garip Adlı Eserin Müziksel Öğeleri
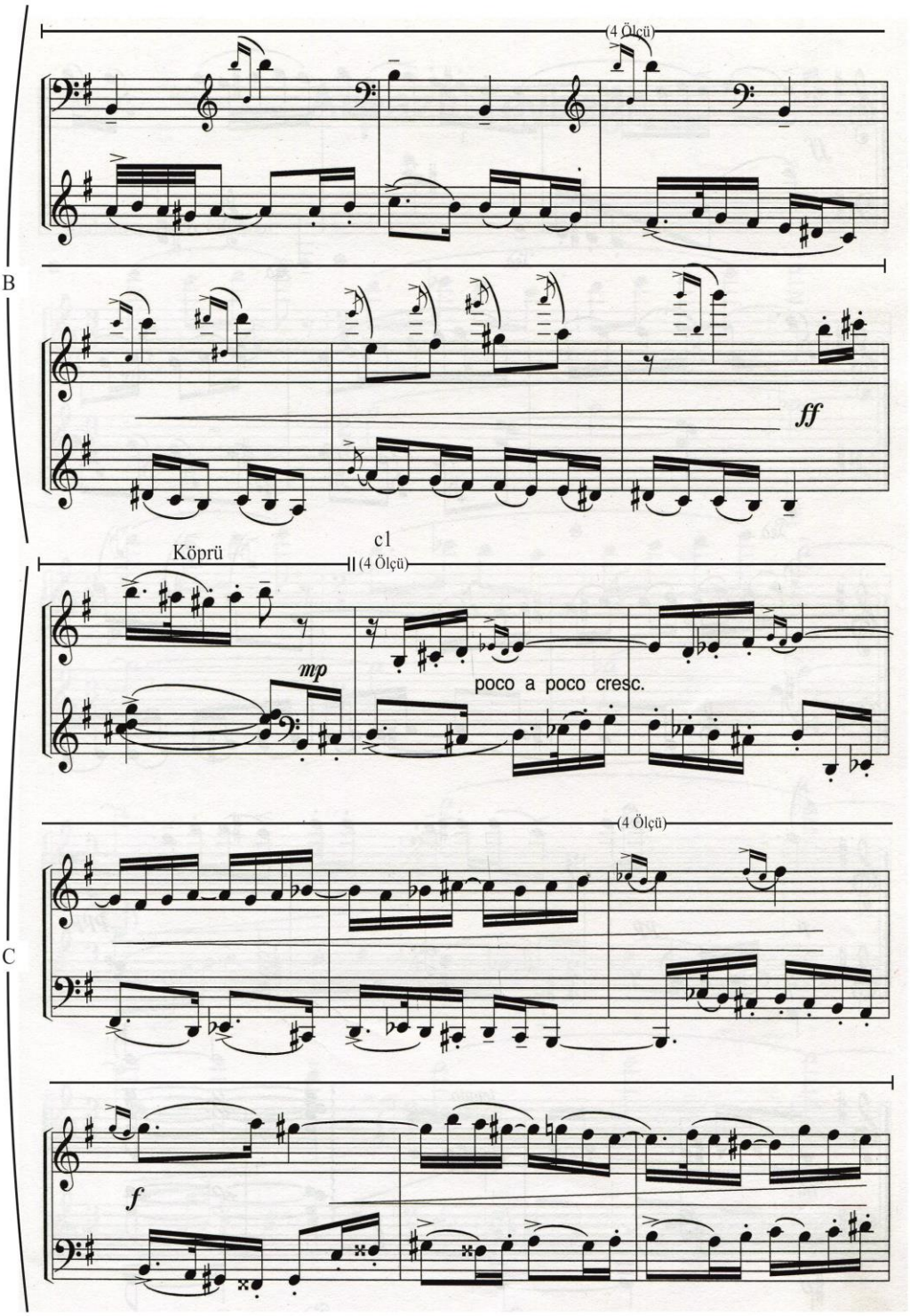
Form			**Nüans**	**İfade Tekniği**	**Yazı Tekniği**	**Eksen/Karar**	**Ses Alanı**	**Ölçü Sayısı**	**Nota / Sus Değerleri**	**Tempo**	**Karakter**
Dönem	**Cümle**	**Cümle Ölçü Sayısı**									
A	a1	2	pp p cresc.	Staccato Aksan Legato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli)	Si Hicaz	Büyük Sol#- Sol2	3/4 2/4		♩=60	Acıyla
		8	cresc .mf decresc.	Legato Portato Aksan	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Si Hicaz	Küçük Mi- Re#3	2/4		♩=60	Acıyla
		2	Decresc .mp f	Aksan Legato Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Si Hicaz	Küçük Sol#- Mi3	2/4 3/4		♩=60	Acıyla
B	b1	4	f	Aksan Legato Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli)	Si Hicaz	Büyük Si-Si2	2/4		♩=60	Acıyla
		4	f cresc. ff	Aksan Legato Portato Staccato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli)	Si Hicaz	Küçük La-Si3	2/4		♩=60	Acıyla
Köprü 1		1	mp	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli İki Sesli)	Si Hicaz	Büyük Si-Si2	2/4		♩=60	Acıyla
C	c1	4	poco a poco cresc.	Aksan Staccato Legato Portato	Polifonik (İki Sesli)	Si Hicaz	Kontra Si-Re2	2/4		♩=60	Acıyla
		4	cresc. f	Aksan Legato Staccato	Polifonik (İki Sesli)	Si Hicaz	Kontra Si-Si2	2/4		♩=60	Acıyla
B'	b1	4	ff	Aksan Legato Staccato Portato	Ezgi-Eşlik (Tek Sesli)	Si Hicaz	Kontra La- Do3	2/4		♩=60	Acıyla
		4	ff decresc.	Aksan Legato Portato	Ezgi (İki Sesli Tek Sesli)	Si Hicaz	Büyük Mi- Si2	2/4		♩=60	Acıyla
		2	decresc. pp	Legato Aksan Portato Staccato	Ezgi (İki Sesli Tek Sesli)	Si Hicaz	Küçük Si-Si3	2/4		♩=60	Acıyla
A'	a1	5	ppp	Aksan Portato Legato Staccato	Ezgi-Eşlik, (Tek Sesli 2/3 Sesli)	Si Hicaz	Kontra Sol#- Si3	3/4		♩=60	Acıyla
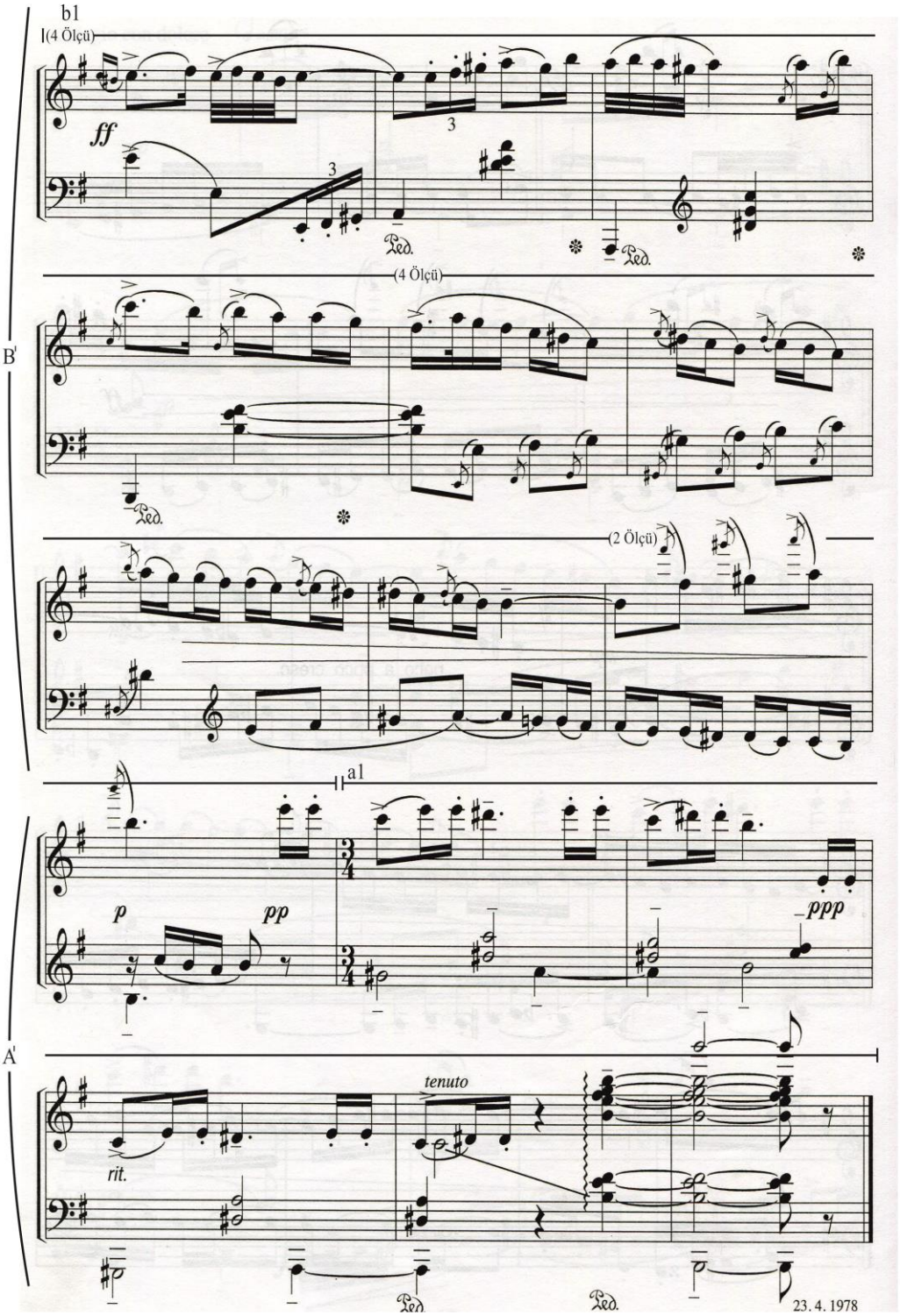
Tablo 7'deki bilgilere dayanarak Muammer Sun'un Yurt Renkleri IV. Defterindeki Garip isimli eserin üç bölümlü beş dönemden oluşan bir eser olduğunu söylemek mümkündür. Eser her ne kadar klasik form anlayışında yazılmış olsa da araştırma kapsamına alınan diğer eserlerden farklıdır. Bu eserdeki ezgisel bütünlüğünün doğrudan klasik form anlayışındaki cümle ve cümle ölçü sayılarına göre bölünemiyor oluşundan, dönemleri oluşturan cümlelerin hem sayıları hem de cümlelerin ölçü sayıları farklılık göstermektedir. Eserin form şeması şöyledir:

A	B	Köprü	C	B'	A'
2+8+2 ölçü	4+4 ölçü	1 ölçü	4+4 ölçü	4+4+2 ölçü	5 ölçü

A dönemindeki 12 ölçülük ezgisel yapıda, bu dönemin başında kullanılan ilk iki ölçülük ezgiyle, dönemin sonunda kullanılan iki ölçülük ezginin birbirini tamamlayan yapıda olmasıyla, 8 ölçülük ara temayla birleşerek genel bütünlük sağlandığı söylenebilir. 2. dönemdeki güçlü seslenişin ardından gelen 3. dönem ise esere fark edilir bir belirsizlik ve karmaşıklık duygusu vermektedir. A dönemindeki benzer yapıya sahip olan B' döneminde ise yine bölünemeyen yapıda 10 ölçülük bir ezgisel bütünlük görülebilir. Si Hicaz makam dizisinde bestelenmiş olan eser A' döneminde başta duyulan temanın 4'lü armonik sisteme dayalı biçimde işlenmesiyle sonlandırılmıştır.

Garip
Adagio con dolore
(♩= 60)
a1
(2 Ölçü)
pp
(8 Ölçü)
p
mf
A
(2 Ölçü)
mp
b1
(4 Ölçü)
f
f
3

(4 Ölçü)
B
ff
Köprü
c1
(4 Ölçü)
mp
poco a poco cresc.
(4 Ölçü)
C
f

b1
(4 Ölçü)
ff
3
3
Ped.
Ped.
B'
(4 Ölçü)
Ped.
(2 Ölçü)
a1
A'
p
pp
ppp
tenuto
rit.
Ped.
Ped.
23. 4. 1978

5. MOD, GAM VE TONALİTE

Ulusal besteciler tarafından yazılan makamsal özellikteki birçok eserin, Geleneksel Türk Müziğinin ezgisel ve ritmik yapısıyla, Batı müziği öğelerinin birlikte işlenmesiyle bestelendiği söylenebilir.

Bu tür eserlerin yazıldığı makam dizileriyle Batı müziğindeki kullanılan dizilerin, kavramsal boyutta ortak olan ya da olmayan noktalarının karşılaştırmasının yapılabilmesi bilişsel alanın değerlendirme basamağıyla ilişkilendirilebilir.

Müzikte bazı sesler duyum sırasında rahatlama ya da bitmişlik hissi verirler. Bu seslere durağan sesler demek mümkündür. Bu sesler dışında kalan sesler ise çözümsel seslerdir. Durağan sesler duyum sırasında, çözümsel sesleri kendilerine çekermiş gibi bir etki yaratarak adeta bir dayanak izlenimi bırakırlar.

Seslerin, durağan ya da çözümsel olma özelliği birbirleriyle girdikleri etkileşim sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Aralarında belirli oranlar olan bir grup sesin bir araya getirilmesi ve bu seslerden bazılarının durağanlık ya da çözümsellik özelliği kazanması durumuna mod denir. Mod, kendisini oluşturan durağan ve çözümsel seslerin aralık oranlarına göre Majör ve Minör olarak ikiye ayrılır (Hacıev, 2007: 122).

Aktüze ise mod'u şu şekilde ifade etmektedir:

"Makam, Latince, ölçü, boyut, yol, yöntem anlamlarına Modus kelimesinden gelmektedir. Eski Yunan müzik sisteminden alındığı öne sürülerek Ortaçağ kilise müziğinde uzun ve kısa nota aralıklarının ilişkisinden ortaya çıkmıştır (2010: 391).

Mod'da kullanılan seslerinin aralık oranları korunarak pesten tize doğru eksenden eksene sırayla dizilmesine ise gam denir. Mod'un her bir sesine ise derece adı verilir (Hacıev, 2007: 124).

Sözer ise gamı şöyle ifade eder:

> Tonal müzikte, tonikten toniğe sayılan ses grubu. Adını ilk kez Ortaçağ solmilemesinde kullanılan ut gamma'sından alır. Bulunduğu sistem içinde, ses dizisini oluşturan notaların dizilişine öncülük eden notaya, "tonik" denir. Diziler, başladıkları notanın adıyla anılırlar. Diyatonik ve kromatik olmak üzere iki tür dizi vardır. Diyatonik dizi de ayrıca majör ve minör olarak ikiye ayrılır. Majör dizi: iki tam, bir yarım, üç tam, bir yarım sırasıyla oluşur. Bağıntılı olduğu majör dizinin bir minör üçlü altındaki diziye minör dizi denir. Ses perdeleri kalından inceye yükselenine çıkıcı dizi, inceden kalına inenine inici dizi denir. Kromatik dizi, çoğunlukla çıkıcı dizide diyez, inici dizide bemol kullanılmak üzere, yalnızca yarım

> tonlardan oluşur. Dizilerin her notası (bir anlamda her basamağı) bir derece sayılır ve her derecenin bir adı vardır (2014: 75).

Majör ve minör diziler, kuruldukları aralık sırasının korunması şartıyla, bu dizileri oluşturan herhangi bir sesten kurulabilir. Aralık sırasının korunarak ve kurulmaya başlanan sesin bir oktav uzağındaki sesle bitirilerek elde edilen bu diziye gam; gamın kurulduğu yüksekliğe ise Tonalite denir. Tonaliteler isimlerini başladıkları sesten alırlar. Örneğin do sesiyle başlayıp majör aralık sırası korunarak kurulan ve bir oktav uzaklıktaki do sesiyle biten gama Do Majör denir. Aynı alterasyon işaretlerine sahip olan majör ve minör tonalitelere İlgili tonaliteler; aynı ismi taşıyan fakat farklı alterasyon işaretlerine sahip majör ve minör tonalitelere Adaş tonaliteler; aynı yükseklik ve tınlamaya sahip fakat isimleri ve yazılışları farklı olan tonalitelere ise Enarmonik tonaliteler denir (Elhankızı, 2008: 59).

Hacıev'e göre tonalite mod'un yükseklik bakımından durumu olarak ifade edilmektedir (2007: 133).

Say ise tonaliteyi şöyle ifade eder:

"Bir ses dizisinin tonal ilke ve kurallara göre kuruluşu. Bu kapsamdaki dizilerin ne şekilde yapılandığını açıklayan sistem ve onun dayandığı kurallar bütünü. Tonlar düzeni" (2010: 485).

6. MAKAM NEDİR?

Yapılan bu çalışmada ele alınan boyutlardan birisi de makamsal özellikteki piyano eserleri ve bu eserlerde ağırlıklı olarak kullanılan makam dizileridir. Çalışmanın bir sonraki başlığı altında bu makam dizileri ele alınacaktır. Araştırmaya ilişkin bu diziler incelenmeden önce makam kavramının Geleneksel Türk Sanat Müziği'ndeki tanımı, sınıflandırmaları vb. konular farklı yaklaşımlarla bu başlık altında işlenecektir.

Aktüze makamı; Arapça Maqam kelimesinden gelen ve geleneksel müzikte bir gamın işleniş tarzı olarak ifade etmektedir. Batı müziğinde Mod olarak tanımlanan makam, birbirine belirli oranlarla bölünmüş (Tampere: ayarlı) seslerden

oluşan gam olup Majör ve Minör olarak iki türe ayrılır. Müziğin tonalitesini belirleyen modlar, 12 majör ve 12 minör gamdan oluşmaktadır.

Geleneksel Türk Sanat Müziği'ndeki makamlarda kullanılan seslerin aralıkları ise birbirine bölünme oranları yarım sesten küçük aralık olarak ifade edebileceğimiz komalarla meydana getirildiği için yüzlerce makam ortaya çıkmıştır. Bu makamlar zemin, meyan ve karar olarak 3 kısımdan oluşur ve makam içindeki güçlü (dominant) ses her zaman aynı olmayabilir (2010: 362).

Sözer ise makamı; Türk Müziğinde bir dizinin işleniş biçimine verilen ad olarak tanımlamaktadır. Türk Müziğinde kullanılan makamların üç ortak noktası şunlardır:

1) Makamların dizisi, eşit olmayan perdeler sisteminden alınma seslerle oluşturulur.

2) Batı müziğindeki dizilerde güçlü (dominant) her zaman beşinci derece iken Türk Müziğinde güçlü, üçüncü, dördüncü bazen de beşinci derecedir. Makamlar kendi oktavını hem tize hem de pese doğru biraz aşabilir.

3) Makamlar, zemin, meyan ve karar diye adlandırılan bölümlerden oluşur ve bestelerde de bu bölüm sırası korunur. Makamdaki durak ve güçlü sesin çevresinde toplanan sesler inici veya çıkıcı harekete sahip olabilirler. Bu sebeple bazı makamlar inici bazıları da çıkıcı olarak nitelendirilir. Makamları üç grupta toplamak mümkündür:

1) Basit Makamlar.

2) Göçürümlü (Aktarımlı, Şedli) Makamlar.

3) Birleşik Makamlar.

Basit makamlar bir tam dörtlü ile bir tam beşlinin ya da tersi bir tam beşliyle bir tam dörtlünün birleşmesinden oluşur, iki bölümü birleştiren ortak ses (perde), makamın "güçlü"sü olur. Ana dizi olarak da adlandırılan bir basit makamda, "arıza" denilen (Batı'nın bemol ve diyezine karşılık daha yakın bölünmeler) bakiye, artık ikili, küçük mücennep, büyük mücennep ve tanini aralarının sayıca az olması aranır.
Aktarımlı makamlar, basit makamların ses yapılarını bozmadan bir başka perde üzerine göçürülmesiyle oluşur. Örneğin: Çargâh dizisi "sol" perdesi üzerine göçürülürse, dizi mahur makamına dönüşür. Çargâh dizisinde durak "do" perdesiyken, mahurda dördüncü derece olur, öbür seslerin de görevi değişir; makam yeni bir renk kazanır.

> Yapısında birden çok makam bulunanlara ise "birleşik makam" denir. On üç basit makam vardır: Çargâh, Buselik, Kürdî, Rast, Uşşak, Hüseyni, Neva, Hicaz, Hümayun, Uzzal, Zengûle, Karcığar Ve Suzinak.
> Türk Müziğinde ses ve çalgı için yazılmış yapıtlarda, birden çok makamın varlığı sezilir. Bu, makamların geçişlerle birbirine bağlanmasından ileri gelir. Geçişler genellikle yapı bakımından yakın makamlar arasında gerçekleştirilir. Tek makamda bestelenmiş yapıt pek azdır (2014: 145).

Özkan, makamı; dizinin durak ve güçlü sesi arasındaki ilişkiyi belirtecek şekilde nağmeler meydana getirerek gezinmek olarak tanımlarken, bir makamın en önemli perdelerinin durak ve güçlü perdeleri olduğunu da belirtmektedir. Türk Musıkisi'ndeki makamlar Basit, Şedd ve Mürekkeb olarak üçe ayrılırken; seyir özellikleri açısından da Çıkıcı, İnici ve İnici-Çıkıcı olarak üçe ayrılır.

Türk Musıkisi'nde kullanılan 13 basit makam şunlardır: Çargah, Buselik, Kürdi, Rast, Uşşak, Neva, Hümayun, Hicaz, Uzzal, Zirgüleli Hicaz, Karcığar, Basit Suzinak ve Hüseyni makamlarıdır (2014: 115).

Tanrıkorur'a göre makam; müzik dizilerinin, belli aralık düzenlerine göre teşkil edilerek, isteğe bağlı değil, kalıplaşmış ezgi dolaşım (seyir) tiplerinin kullanımından doğan kurallar bütünüdür.

Ayrıca seyrin, makam kavramı için çok önem taşıdığını ve makamı gelişigüzel bir dizi olmaktan kurtaran tek özellik olduğunu ifade etmektedir.

Makam kelimesi Arap, Acem, Hind ve Türk müziklerinde kullanılan kurallar ve öğeler açısından birçok benzerlik ve etkileşimler bulunmasına rağmen sadece Arap ve Türk müzik kültüründe ortak kullanılan bir kavramdır. Günümüzde kullanılan anlamıyla makam terimini ilk kez kullanan kişinin Türk asıllı müzik bilgini, besteci ve icracısı olan Abdülkadir Meragi'nin olduğu tahmin edilmektedir.

Türk Müziğindeki makamlar temel ve birleşik makamlar olarak iki gruba ayrılmıştır (2003: 139-145).

Arel, makamı; dizi veya lahindeki seslerin durak ve güçlü seslerle ilişkilerinden ortaya çıkan özellik olarak tanımlamaktadır. Dizi, bir dörtlünün sonuna bir beşli veya bir beşlinin sonuna bir dörtlü eklenmesiyle sekizlilerin meydana getirilmesidir. Böylelikle makamın, durak ve güçlüye bağlı olarak toplanmış seslerin genel durumu; dizinin de bir makamın çatısı olduğu belirtilmektedir. Lahinlerdeki hareket ise çıkıcı ve inici hareket olarak iki türlüdür (1968: 13-14).

Lahin: (Arap.). Melodi; nağme; terimin çoğulu elhan (Say, 2010: 338).

Kutluğ, makamı Rauf Yekta, Suphi Ezgi, Abdülkadir Töre ve Mesut Cemil Tel'in yaklaşımlarıyla şöyle ifade etmiştir:

> Rauf Yekta Bey, genelde makamı şöyle tarif ediyor: Makam bir oluş tarzıdır. Kendisini teşkil eden çeşitli nisbetlerle ve aralıkların düzenlenmesi ile vasfını belli eden musiki skalasının hususi bir şeklidir. Makamı, bazı şartların gelişmesi ile hususi bir skala olarak kabul eden Rauf Yekta, bu şartların altı tane olduğunu, eğer bu şartlar ortaya konmaz ve gelişmez ise, makamın da eksik doğacağını veya anlamsız bir hüviyet göstereceğini kaydeder. Bu şartlar şunlardır: (a) Teşkil edici unsurlar, (b) Vüs'at (genişlik), (c) Başlangıç, (d) Güçlü, (e) Karar perdesi, (f) Seyir ve tam karar.
>
> Dr. Ezgi'ye göre makam: Durak ve güçlü denilen nağmelerle dizinin diğer sesleri beynindeki münasebet cihetinden seslerin icrasıdır. Diğer bir tarifi de şöyle veriyor: Lahni bir dörtlü bir beşliden teşekkül etmiş tam durakla güçlü nağmelerine malik ve müstakil dizilere ve onlarla inşa edilen ezgilere umumiyet üzere makam denir.
>
> Abdülkadir Töre'de de makam tarifini buluyoruz. Bu tarife göre: Türk musikisinde belirli aralıklarla birbirine uyan mülayim seslerden kurulu bir gam içinde özel bir seyir kuralı olan musiki cümlelerinin meydana getirdiği çeşniye makam denir.
>
> Mesut Cemil de (1902-1963) Ankara radyosunda yetişmekte olan sanatçılara verdiği Türk musikisi nazariyatı ve tarihi derslerinde makamı iki kriterli görerek şöyle bir tarif veriyor: Herhangi bir dizinin seslerile muayyen şartlar ve kaidelere uygun olarak icra edilen melodik bir hareketin meydana getirdiği karakterdir. Diğer bir tarifi de şöyle veriyor: Bildiğimiz tonalite demektir (2000: 73-79).

Karadeniz ise makamı; Türk musıkisinde belirli aralıkların ve birbirine uyumlu, kulağa hoş gelen seslerin bir gam içerisinde kurularak özel bir seyir kuralıyla oluşturulan musıki cümlelerinin meydana getirdiği çeşni olarak ifade etmektedir (2013: 64).

6.1. MAKAM ÖĞRETİM YAKLAŞIMLARI

Geleneksel Türk Müziği makamlarının piyano ile seslendirilmesine ilişkin çeşitli görüşler vardır. Bu konu gündeme geldiği günden bugüne dek tartışılmıştır ve tartışılmaya devam edecektir. Bununla birlikte araştırmaya konu edildiği şekliyle müzik eğitimi penceresinden bakıldığında konu biraz daha dar ve anlaşılabilir bir zemine oturmuş olacaktır.

Amatör, profesyonel veya genel müzik eğitimi işini yürüten bir eğitimci, derslerinde türküleri, makamsal ezgilerde yazılmış eserleri, çocuk ve gençlik şarkılarını vb. eğitim aracı olarak kullanmışlardır. Kullanmakla kalmayıp fikirler üretmişler ve fikirlerini paylaşmışlardır.

Öztürk; Bartok'un, Osmaniye'de gerçekleştirdiği derlemelerde elde ettiği örnekler üzerinde yaptığı analizlerde, Frig Modu, Aeol Modu, Miksolid Modu gibi kilise modlarına yer verdiğini belirtir. Öztürk, Saygun'un da bu yönde fikirler ürettiğini, halk müziği makam dizilerinin tümünü, pentatonik diziler ve Antik yunan modlarıyla açıklama eğiliminde olduğunu söyler. Necdet Levent, Ahmet Samim Bilgen, Necati Gedikli, Sefai Acay, Uğur Türkmen, Ülkü Özgür, Salih Aydoğan, Saip Egüz, Ali Sevgi, Erdal Tuğcular gibi birçok müzik eğitimcisi ve besteci konu üzerinde çalışmalar yapmış ve fikirlerini paylaşmışlardır (Yıldız, 2013: 22).

6.2. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN MAKAM DİZİLERİ

Makamsal özellikte yazılmış piyano eserleri incelendiğinde ağırlıklı olarak kullanılan makam dizilerinin Hüseyni, Hicaz ve Karcığar olduğu söylenebilir. Bunun yanında araştırma kapsamında bilişsel çözümlemeleri yapılan Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinde de bu üç makam dizisinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinde kullanılan makam dizilerinin defterlere göre dağılımı Tablo 8'de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 8. Muammer Sun'un Yurt Renkleri Eserinde Kullanılan Makam Dizilerinin Defterlere Göre Dağılımı

Defter Numarası	**Eser Adı / Eser Numarası**		**Makam**
I. Defter	I. Bölüm	Uzun Hava	La Hüseyni
		Kırık Hava	La Hüseyni
	II. Bölüm	Dinlenti	Mi Hüseyni
		Köçekçemsi	Mi Karcığar
	III. Bölüm	Ağıt	Fa diyez Hüseyni
		Yakarı	Sol Kürdi
	IV. Bölüm	Horonumsu	La Karcığar / Mi Karcığar
		Gezinti ve Oyun	Mi Karcığar
II. Defter	I.		Serbest Ton (Atonal Etkili)
	II.		La Hüseyni
	III.		Serbest Ton (Atonal Etkili)
III. Defter	I.		Si Bestanigar
	II.		La Karcığar
	III.		La Hüseyni
	IV.		La Karcığar
	V.		Si Hüseyni
	VI.		Fa diyez Hüzzam / Fa diyez Bestanigar
	VII.		Serbest Ton (Atonal Etkili)
	VIII.		Serbest Ton (Atonal Etkili)
	IX.		Serbest Ton (Atonal Etkili)
IV. Defter	Zeybek		Do Rast
	Hicaz		La Zirgüleli Hicaz
	Rast		Mi Rast
	Romantik Vals		Serbest Ton (Atonal Etkili)
	Karcığar		La Karcığar
	Hüseyni		La Hüseyni (La Karcığar Yönelimli)
	Çerkes Kızı		Fa Rast
	Garip		Si Hicaz
	Arpazlı Zeybeği		Re Hüseyni
	Hüzün		Re diyez Hüzzam
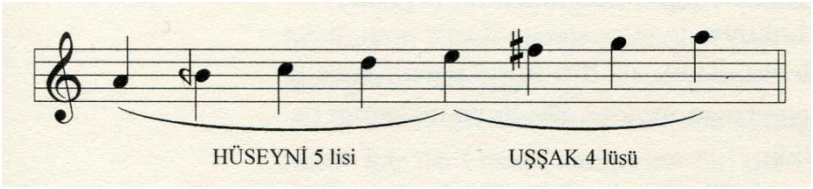
Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin oluşumu Geleneksel Türk Sanat Müziği'ndeki biçimleriyle şöyle açıklanabilir:

Hüseyni makamının durağı Dügah perdesi, güçlüsü ise Hüseyni beşlisi ile Uşşak dörtlüsünün birleştiği yerdeki Hüseyni (Mi) perdesidir. Seyir olarak ise inici-çıkıcı özellikli bir makamdır (Özkan, 2014: 179).

Hüseyni makamı Geleneksel Türk Müziği'nde kullanılan 13 Basit makamdan birisidir. En eski ve çok sevilen makamlardan birisi olan bu makamın etkileri hem folklorumuzda hem de Orta Asya, İran, Irak, Azerbaycan ve Anadolu halk ezgilerinde görülebilir.
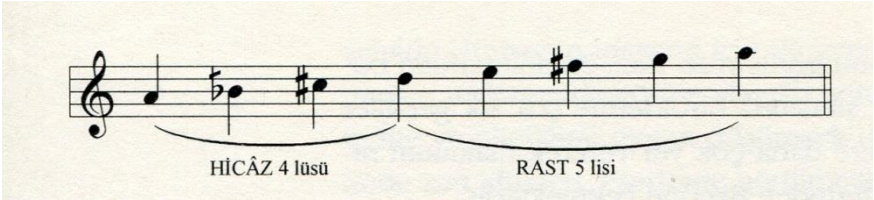
Hüseyni dizisi, II. Sultan Murad Han döneminde yetişen Hızır bin Abdullah ve Bedr-i Dilşad'ın, bu makamın Dügahta (La notasında) karar verdiğini açıklamasıyla bugünkü halini almıştır.

Bu diziyi oluşturan Hüseyni beşlisi ve Uşşak dörtlüsü aşağıdaki gibidir (Kutluğ, 2000: 170).

Hicaz makamı ise Geleneksel Türk Müziği'nde kullanılan 13 Basit makamdan bir diğeridir.

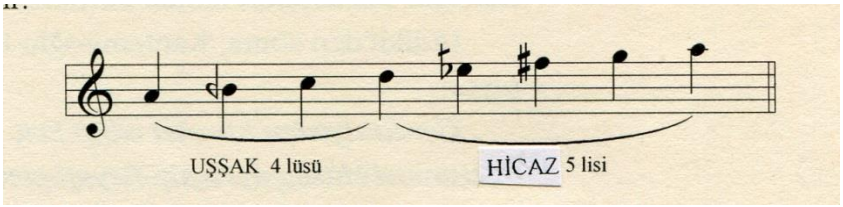
Bu makamın durağı Dügah, güçlüsü ise Hicaz dörtlüsü ile Rast beşlisinin birleştiği yerdeki Neva (Re) perdesidir. Çıkıcı harekette bir seyir özelliği gösterir. Seyrini genel olarak durak perdesi olan Dügah'la açarak başlar ve bu perdeyi etrafındaki seslerde gösterir. Bu diziyi oluşturan Hicaz dörtlüsü ve Rast beşlisi aşağıdaki gibidir (Kutluğ, 2000: 179).

Karcığar makamı da Geleneksel Türk Müziği'nde kullanılan 13 Basit makamdan birisidir.

Uşşak dörtlüsünün tiz tarafına hicaz beşlisinin eklenmesiyle oluşturulan bir makamdır. İnici-çıkıcı özellikte bir seyri olan bu makamın durağı Dügah, güçlüsü ise Uşşak dörtlüsü ile Hicaz beşlisinin birleştiği yerdeki Neva (Re) perdesidir (Sözer, 2014:123).

Bu diziyi oluşturan Uşşak dörtlüsü ve Hicaz beşlisi aşağıdaki gibidir (M.E.B., 2011: 9).

6.3. MUAMMER SUN VE PİYANO İÇİN TÜRK MÜZİĞİ MAKAM DİZİLERİ

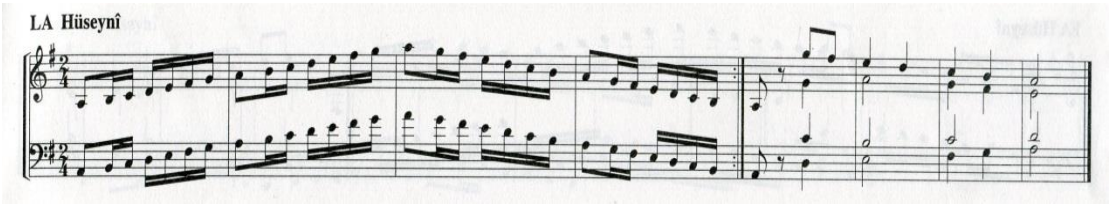
Sun'un piyano için Türk Müziği makam dizilerini oluşturmaktaki amacı ve uyguladığı yöntemler üzerine yaptığı açıklamaların yanında makam dizilerine ilişkin şunlar da ifade edilebilir:

Çalışma kapsamına, Hüseyni, Karcığar, Suzinak, Kürdi, Hicaz, Zirgüleli Hicaz, Nikriz, Neveser, Segah, Hüzzam, Saba, Bestenigar ve Pençgah makam dizileri alınmıştır.
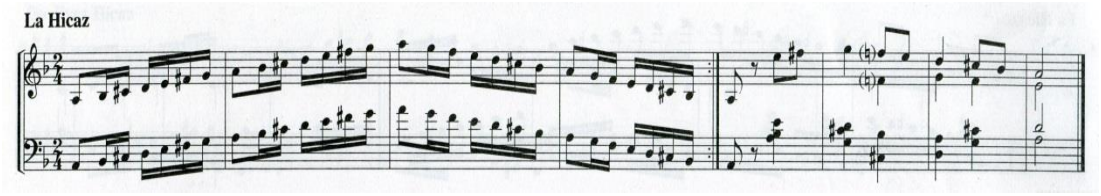
Bu makam dizilerinin ilk örneği, geleneksel yerinden yazılmıştır. Örneğin, Hüseyni dizileri La Hüseyni ile Nikriz dizileri Sol Nikriz ile Bestenigar dizileri Fa diyez Bestenigar ile başlamaktadır. Bu makam dizileri 12 perdeye aktarılırken alt tam beşli ilişkisi gözetilmiş ve aktarımlar alt tam beşli aralıklara göre sıralanmıştır. Örneğin, La Hüseyni, Re Hüseyni, Sol Hüseyni gibi.

Donanıma konulacak değiştireçleri (alterasyon işaretleri, arızaları) belirleme konusunda ise uluslararası dizilime uyulduğu görülebilir. Bunun yanında diyez ve bemol işaretleri birlikte kullanılmamış, dizilerin aktarılma özelliklerine göre gerektiği durumlarda dizi içinde kullanılmıştır. İzlenen bu yöntemler bütün dizilerin yerinden ve aktarımlı yazımlarında uygulanmıştır. Aktarımlı halde yazılan bütün diziler, bazı makam dizilerinin karar perdesi ile sekizlisi arasındaki farklılığı vurgulamak için iki oktavlık alanda yazılmıştır. Örneğin, Hüzzam, Sabâ, Bestenigâr gibi dizilerin, ilk sesleri ile sekizinci seslerinin aynı olmadığı görülmüştür (1998: 3).
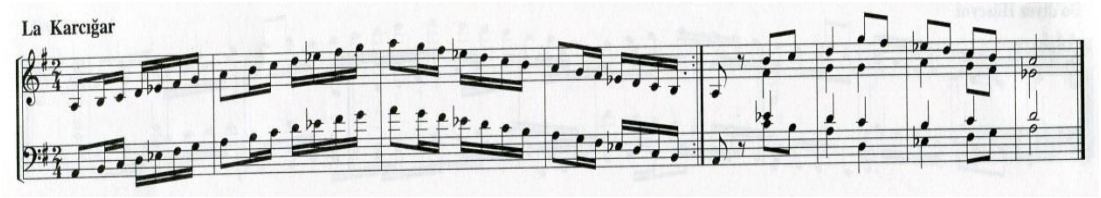
Sun'un piyano için Türk Müziği makam dizilerini oluşturmaktaki amacı ve uyguladığı yöntemler üzerine yaptığı açıklamalar kapsamında "Türk Müziği Makam Dizileri-Piyano İçin" adlı eserinde Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizileri şu şekilde ifade edilmiştir:

(1998: 7)

(1998: 19)

(1998: 10)

6.4. MAKAMSAL ÖZELLİKTEKİ PİYANO ESERLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARININ KULLANIMI

Araştırmanın bu başlığı altında, Bilgi (Hatırlama), Kavrama (Anlama), Uygulama, Analiz (Çözümleme), Sentez (Değerlendirme), Değerlendirme (Yaratma) olarak belirlenmiş olan Bilişsel alan basamakları, araştırmaya ilişkin makamsal özellikteki piyano eserleriyle, makam dizileriyle ve bazı teorik bilgilerle ilişkilendirilmiştir.

Bu ilişkilendirme yapılırken bilişsel alanın daha önce yapılan açıklamalarından yola çıkarak basamaklardaki öğrenme çıktılarını belirleyen eylemler örnek durumlarla ifade edilmiştir.

1- Bilgi (Hatırlama) Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; tanımla, belirle, etiketle, listele, eşleştir, isimlendir, hatırla, seç, ifade et, naklet vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Hüseyni, Hicaz, Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini belirleyebilme.

- Karışık olarak arka arkaya çalınan Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde seslenen ezgilerin hangi makamlarda olduğunu hatırlayabilme/ isimlendirebilme.

- Makam terimini ifade edebilme.

- Daha önce çalışılan makamsal özellikteki piyano eserlerini tanıyabilme.

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş piyano eserlerinin hangi makamda olduğunu gerekçesiyle söyleyebilme.

2- Kavrama (Anlama) Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; açıkla, örnekler ver, dönüştür, tahmin et, yorumla, genelleştir, yeniden yaz, ayırt et, özetle vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Re sesi üzerinde yazılmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini mi sesi üzerinden yeniden yazabilme.

- Piyano için yazılmış eserleri görerek tonal ya da makamsal yapıda olup olmadığını ayırt edebilme.

- Piyano üzerinde Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin özelliklerini duyuran ezgilere örnek verebilme.

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin tampere sisteme aktarılırken/uyarlanırken bu dizilere ait seslerin hangilerinin nasıl bir değişime uğradığını açıklayabilme.

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini oluşturan 4'lü ve 5'liler arasındaki benzerlik ya da farklılıkları yorumlayabilme.

3- Uygulama Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; uygula, göster, dramatize et, işe koy, çalıştır, kullan, çöz, hesapla, işle, değiştir, hazırla, transfer et, organize et vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde gam çalışması olarak çalabilme (uygulayabilme).

- Piyano üzerindeki herhangi bir diyatonik ses üzerinden çıkıcı halde çalınan majör bir diziyi inici halde Hüseyni makam dizisi olarak değiştirip çalabilme.

- Makamsal biçimde yazılmış bir piyano eserinin ezgisel yapısını yazıldığı makam dizisinin özelliklerine göre o eserin notası üzerinde göstererek çözümleyebilme.

- Tampere sisteme aktarılmış / uyarlanmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde farklı karar seslerine transfer edebilme.

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış bir eser, çalışma için verildiğinde o eserin nasıl çalışılması gerektiği konusunda plan hazırlayabilme.

4- Analiz (Çözümleme) Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; analiz et, parçala, sök, ayrıştır, ayırt et, belirle, taslağını çıkar, ilişkilendir, seç, böl, sapta, teşhis et vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Çalışılan eserin müziksel öğelerini (Form, Ölçü Sayısı, Nüans, Piyano Tekniği, Yazı Tekniği, Eksen/Karar, Ses Alanı, Ölçü Göstergesi, Nota/Sus Değerleri, Tempo, Karakter) analiz edebilme.

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini bu makam dizilerine karşılık gelen tampere sistemdeki dizilerle ilişkilendirebilme.

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini oluşturan dörtlü ve beşlileri hem yazılı olarak hem de piyano üzerinde çalarak ayrıştırabilme.

- Gördüğü ya da çaldığı bir piyano eseri içinde, bulunması durumunda makamsal özellikteki bir ezgiyi saptayabilme.

- Çalıştığı eseri zorluk derecesine göre bölümlere ayırarak bu bölümleri çalışırken nasıl bir yol izleyeceğini belirleyebilme.

5- Sentez (Değerlendirme) Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; yarat, oluştur, formüle et, kategorize et, derle, bir araya getir, düzenle, planla, tasarla, üret, öneride bulun, denetle vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Tampere sisteme aktarılmış/uyarlanmış makam bilgileri doğrultusunda piyano üzerinde küçük ezgiler üretebilme.

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşılaşılan teknik güçlükleri kategorize edebilme.

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşılaşılan teknik güçlükleri yenmede hangi çözümün etkili olacağını kafasında tasarlayabilme.

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserinin nasıl çalışılması gerektiğini bilerek bu konuda önerilerde bulunabilme.

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini içerdiği makamsal öğeler bakımından denetleyebilme.

6- Değerlendirme (Yaratma) Basamağı

Elde edilmesi beklenen hedefler/kazanımlar; karşılaştır, değer biç, yargıla, eleştir, doğrula, savun, ilişkilendir, özetle, destekle, sonuçlandır, karar ver vb. eylemlerle belirlenebilmektedir.

Bu basamağa ilişkin örnek durumlar şu şekilde verilebilir:

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş bir eser duyduğunda o eserin hangi makamda olduğu konusunda bir yargıya varabilme.

- Makamsal özellikte yazılmış olan eserleri duyduğunda/çaldığında bu eserler arasında piyano tekniği açısından bir karşılaştırma yapabilme.

- Aynı karar/eksen sesi üzerinde yazılmış iki piyano eserini duyduğunda hangi eserin makamsal özellikte bestelendiğine karar verebilme.

- Makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeleri için öğrenilen bilgileri diğer derslerle de (solfej, koro, vb.) ilişkilendirebilme.

- Çalınan makamsal ya da tonal özellikteki bir piyano eseri sonunda kendini eleştirebilme.

7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın konusuyla ilgili olarak makamsal özellikteki piyano eserleri, makam dizileri, öğretme-öğrenme yöntem ve stratejileri gibi konular üzerine yapılmış çalışmalar özetlenecektir.

Doğan, (1994) "Türk Müziği Ses Sistemine Dayalı Piyano Öğretimi Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde, Türk Müziği ses sisteminden yola çıkılarak, bir başlangıç piyano öğretim kitabının (metot) yazılıp yazılamayacağı; böyle bir metodun eğitimde ne ölçüde yeterli olabileceği konusu incelenmiştir. Bu amaçla başlangıç eğitiminde kullanılan mevcut altı ayrı metot incelenerek ne gibi bir yol izledikleri, hangi bilgi ve becerileri kazandırmayı hedefledikleri üzerinde çalışılmıştır. Bu temel bilgi ve becerilerin, Türk Müziği ses sistemi ile de öğretilmesinin mümkün olup olamayacağının anlaşılabilmesi için, müzikteki ses sistemlerinin oluşumu, Türk Müziği ses sistemi ve Türk Müziğinin çok seslilik yapısı incelenmiştir. Türk Müziğindeki doğal "re" dizisinden yola çıkılarak yazılacak olan bir piyano metoduyla da başlangıçta kazandırılması zorunlu olan birçok temel bilgi ve becerinin kazandırılabileceği sonucuna varılarak, bazı örnekler verilmiştir.

Zeren, (2012) "Güzel Sanatlar Ve Spor Liselerinin Müzik Bölümlerinde Piyano Eğitimi Sürecinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Kullanılma Durumlarına Yönelik Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde, bu okullarda uygulanan piyano eğitimi müfredatında yer alan Türk Müziği makam dizilerinin, piyano öğretmenleri ve öğrencileri tarafından teori ve uygulama sürecinde ne düzeyde kullanıldığı ve müfredatlarına uygunlukları üzerine bir karşılaştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin çoğunun müfredata uymadıkları, Türk Müziği makam dizileriyle ilgili çalışmalara ve eserlere müfredatta önerilen sınıflarda yer vermedikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin büyük

çoğunluğunda ise öğretmenlerinin tonal dizi çalışmalarına daha çok yer vermesi sebebiyle Türk Müziği makam dizisi çalışmalarına zaman ayıramadığı ortaya çıkmıştır.

Eldemir, (2006) "Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitiminin Müzik Öğretmenlerince Kullanılma Durumu" adlı yüksek lisans tezinde bu çalışmanın Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitiminin müzik öğretmenliği mesleğine ne şekilde/ne ölçüde yansıdığını ortaya koymak ve elde edilen bulgular doğrultusunda getirilecek önerilerle, söz konusu program üzerinde belli oranlarda yapılması istenen düzelme/iyileştirme çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla yapıldığını ifade etmiştir. Eldemir, anket yoluyla elde ettiği verilerin çözümlenmesi ve bulguların değerlendirilmesi sonucunda müzik öğretmenlerinin aldıkları Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitiminin, müzik öğretmenliği mesleğine yansıtılması konusunda bir takım sorunların var olduğunu, bundan dolayı Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitiminin bütününün yeniden gözden geçirilmesi ve öğrencilere daha işlevsel hale getirilmiş bir Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitimi verilmesi gerekliliği üzerinde durarak bu konuda önerilerde bulunmuştur.

Karahan, (2004) "Türkiye'deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Piyano Öğretimi Sürecinde Kullanılan Klasik Batı Müziği Piyano Etütlerinin Öğrencileri Çağdaş Türk Müziği Piyano Eserlerini Çalmaya Hazırlama Durumu" adlı yüksek lisans tezinde, bu kurumlardaki piyano öğretimi sürecinde kullanılan Klasik Batı müziği piyano etütlerinin öğrencileri, Çağdaş Türk Müziği piyano eserlerini çalmaya hangi açılardan hazırladığının tespiti üzerine çalışıldığını ifade etmiştir.

Göğüş, (2007) "Mesleksel Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Ulusal Müzik Kültürüne Dayalı Başlangıç Piyano Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri" adlı yüksek lisans tezinde Ankara'daki mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda görevli piyano öğretmenlerinin ulusal müzik kültürüne dayalı başlangıç piyano eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemiştir. Araştırmanın sonucunda, piyano öğretmenlerinin, başlangıç piyano eğitiminde kullandıkları kaynak kitaplara, başlangıçta kullanılabilecek kaynak kitaplarda ve yardımcı kitaplarda ulusal müzik kültürümüzün ögelerine yer verilmesi gerektiğine ve böyle bir kitabın nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri saptanmıştır.

Bulut, (2002) “Çağdaş Türk Piyano Müziği Eserlerinin Piyano Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı piyano eğitiminde kullanılan Çağdaş Türk Piyano Müziği eserlerinin teknik özellikleri bakımından öneminin ve piyano eğitimine katkısının tespit edilmesi amacıyla yapıldığını belirtmiştir. Yapılan çalışmayla, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı piyano eğitimi öğretim elemanlarına uygulanan anketin sonuçları ve araştırma kapsamına alınan Çağdaş Türk Piyano Müziği eserlerinin piyano eğitimi açısından içerdiği davranışlar, tablolar halinde belirtilmiştir.

Yıldız, (2013) “Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde, Müziksel İşitme Okuma ve Yazma derslerini alan Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümü öğrencilerinin bilişsel olarak makamsal dizi bilgilerini ölçen, bu dersi yürüten eğitimcilerinde makamsal dizi öğretimindeki yöntem ve stratejilerini belirleyen ve eğitimci Sefai ACAY tarafından mevcut sistemi somutlaştıran yaklaşımının Müziksel İşitme Okuma ve Yazma derslerinde kullanılabilirliğine yönelik yapılan yarı deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerden alınan dönütlere göre ACAY Yaklaşımının kullanılabilir bir öğretim yaklaşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

Özdek, (2013) “Gitar Eğitiminde Makamsal Nitelikli Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Hazırlanan Alıştırmaların Performansa Etkisi” adlı doktora tezinde, makamsal karakterdeki gitar müziği eserlerinin gitar eğitiminde önemli ölçüde kullanıldığı ancak bu eserlerin makam yapılarını temsil eden etüt veya alıştırma niteliğindeki hazırlayıcı çalışmaların sayıca yeterli olmadığı ve kullanılmadığı; eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dalları ve güzel sanatlar fakültelerine bağlı müzik bölümlerinde görev yapmakta olan gitar öğretim elemanlarının sıklıkla kullandıkları ve öğrencilerin icrasında zorlandığı eserlerin hem Türk hem de yabancı uyruklu bestecilere ait eser veya düzenlemeler olduğu; eğitim fakülteleri müzik eğitimi anabilim dalları ve güzel sanatlar fakültelerine bağlı müzik ile ilgili bölümlerde uygulanan gitar eğitiminde makamsal karakterdeki gitar müziği eserlerine yönelik hazırlayıcı alıştırmaların işgörüsellik bakımından bireysel ve toplu

öğrenci kriterleri ile planlama değerlendirme ve ölçme kriterlerine ait birçok kategoride olumlu etkiler sağladığı tespit edildiğini belirtmektedir.

Yokuş'un, (2009) "Piyano Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin Kullanılmasına Yönelik Etkinliklerin Performans Başarısına Ve Üstbilişsel Farkındalığa Etkisi" adlı doktora tezinde, piyano eğitiminde öğrenme stratejilerinin kullanılmasına yönelik etkinliklerin öğrencilerin piyano dersi bilgi düzeylerine, piyano performans başarısına ve üstbilişsel farkındalığa etkisinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın yöntemine dayalı olarak, piyano öğrencilerinin kendi öğrenmelerini düzenlemelerine yönelik, öğrenme stratejilerini etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak ve öğrenmedeki farkındalık düzeylerini arttırmak amacıyla; programlandırılmış (dizgeli) eğitim modeline göre, öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine yönelik etkinlikleri içeren, 14 haftayı kapsayan ve 14 üniteden oluşan bir piyano dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Uygulanan eğitim sonucunda hangi grubun deney sonunda daha yüksek seviyeye ulaştığı belirlenmiştir.

Aydıner, (2008) "Piyano Eğitiminde Makamsal Yapıdaki Eserlerin Seslendirilmesinde Karşılaşılan Teknik Güçlükler Ve Model Önerileri" adlı doktora tezinde, müzik öğretmenliği anabilim dallarındaki piyano eğitimi sürecinde, Türk besteci ve müzik eğitimcilerimizin eserlerinden hangilerinin seslendirildiğini tespit edilmesi, bu eserlerin seslendirilme sıklıklarını belirlenmesi, makamsal yapıdaki solo piyano eserlerinin zorluk derecelerinin belirlenmesinde kullanılabilecek bir zorluk-kolaylık ölçeği modelinin sunulması, makamsal yapıdaki solo piyano eserlerinin seslendirilmelerinde gözlenen sorunlar ile bu sorunların kaynağındaki teknik güçlükleri ve çözümlerine yönelik teknik alıştırmaları içeren bir model örneği sunulması, oluşturulan bu modelin, eserlerin seslendirilmesindeki başarı durumu üzerindeki etkililiğini sınanması konularını ele almıştır.

Ertem, (2003) "Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Temel Piyano Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin Kullanılma Durumları Ve Örgütleme Stratejisinin Etkililik Düzeyi" adlı doktora tezi ise Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü temel piyano eğitiminde öğrenme stratejilerinin yeri ve önemi ile bu alanda kullanılabilir ve kullanılmakta olan öğrenme stratejilerini saptamak ve

bunlardan biri olan örgütleme stratejisini kullanmanın etkililik derecesini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmadır.

Ceylan ve Akbulut, (2010) "Başlangıç Piyano Eğitimi İçin Düzenlenmiş Türk Ezgileri" adlı doktora tezinde müzik eğitimi, özel anlamda da piyano eğitiminin birçok yöntem ve bilimsel yaklaşımları içerisinde bulundurduğunu ifade etmektedir. Çalışmada Halk müziği ezgilerinin piyano için düzenlenmesi fikrinin tek bir ülkeye ait olmadığı, gerek piyano eğitimcileri gerek besteciler tarafından bu konu üzerinde çalışmaların devam ettiğini belirtmektedir.

Bu çalışmaların yanında; Gökçe Nur Semerci'nin, (2003) "Genel Müzik Eğitiminde Etkili Öğrenme Ve Öğretme Stratejilerini Kullanma Durumları" adlı yüksek lisans tezi,

Betül Derican'ın, (2008) "Viyola Öğretiminde Kullanılan Türk Müziği Dizilerine Dayalı Etütlerin, İçerik - Yöntem Bakımından İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezi,

Hamit Yokuş'un, (2005) "Ülkemizde Türk Halk Müziği Kaynaklı Piyano Eserlerinin Piyano Eğitiminde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezi,

Mehmet Efe'nin, (2007) "Geleneksel Türk Sanat Müziği Kemani Bestekarlarının Eserlerindeki Batı Müziğine Ait Müzikal Unsurlar Ve Keman Eğitiminde Kullanılabilirliği" adlı doktora tezi

Aytekin Albuz'un, (2001) "Viyola Öğretiminde Geleneksel Türk Müziği Ses Sistemine İlişkin Dizilerin Kullanımı Ve Bu Sistem Kaynaklı Çokseslilik Yaklaşımları" adlı doktora tezi,

Enver Tufan'ın, (2008) "Geleneksel Makamlar Kullanılarak Yazılan Etütlerin Piyano Eğitimi Açısından Önemi" adlı makalesi de araştırmaya ilişkin çalışmalardır.

8. PROBLEM CÜMLESİ

Mesleki müzik eğitim-öğretiminin yapıldığı kurumların müzik bölümlerinde işlenen piyano derslerinde farklı öğretim strateji ve yöntemlerinin piyano eğitimcileri tarafından uygulandığı söylenebilir.

Uygulanan bu yöntem ve stratejilerin hem öğrenciler hem de eğitimciler açısından hedefleri/kazanımları ve bu strateji ve yöntemler karşısındaki tutumları ise tartışmaya ve araştırılmaya açık bir konudur.

Yapılan bu çalışmayla öğretim yöntem ve stratejilerinden biri olan Bilişsel Alan ve basamakları, makamsal özellikteki piyano eserlerinin çözümlemeli öğretimiyle ilişkilendirilmiş ve bu öğretime yönelik öğrencilerin tutumları belirlenmek istenmiştir.

Bu bağlamda araştırmada çözülmesi amaçlanan problem;

Makamsal Özellikteki Piyano Eserlerinin Bilişsel Çözümlemeli Öğretimine Yönelik Öğrenci Tutumları Nelerdir? olarak belirlenmiştir.

9. ALT PROBLEMLER

Yapılan bu çalışma makamsal özellikli piyano eserlerine yönelik bilişsel alan basamaklı çözümlemeyi, çözümleme sonrası öğrenci tutumlarını belirlemeyi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü Piyano Anasanat Dalı'nda görev yapan piyano eğitimcilerinin makamsal özellikte olan eserlerin öğretimine yönelik pedagojik yaklaşımlarının neler olduğunun belirlenebilmesini kapsadığı için Alt Problemler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Bilgi Basamağındaki Tutumları Nelerdir?
2. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Kavrama Basamağındaki Tutumları Nelerdir?
3. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Uygulama Basamağındaki Tutumları Nelerdir?
4. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Analiz Basamağındaki Tutumları Nelerdir?
5. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Sentez Basamağındaki Tutumları Nelerdir?
6. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Değerlendirme Basamağındaki Tutumları Nelerdir?

7. Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Yapılan Bilişsel Çözümlemeli Öğretimdeki Genel Tutumları Nelerdir?

8. Piyano Eğitimcilerinin Öğretim Strateji Ve Yöntemlerine Yönelik Görüşleri Nelerdir?

10. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın iki amacı vardır. İlk amaç, araştırmanın konusu ve içeriği itibariyle, makamsal özellikli piyano eserlerini ön planda tutarak, öğretim strateji ve yöntemlerinden biri olan bilişsel alan ve basamaklarını piyano eğitimi ile ilişkilendirmeyi; bu ilişkilendirme sonucu yapılacak olan öğretime yönelik öğrenci tutumlarını belirlemektir.

İkinci amaç ise, öğrencilerin kendi bilişsel öğrenme düzeylerindeki farkındalığı; bilgiye doğru bir şekilde ulaşarak, ilkeleri iyi kavrayarak, alana özgü becerilerini iyi sergileyerek, müziksel olguları doğru analiz ederek, öğrendiği bilgileri gerektiğinde bir araya getirerek ve üreterek arttırmayı amaçlamaktadır.

Amaçları doğrultusunda yapılan bu çalışmanın alana katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

11. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma; konusu ve içeriği itibariyle,

1- Makamsal özellikteki piyano eserlerine yönelik benzer bir çalışmanın yapılmamış olması,

2- Öğretim yöntem ve stratejilerinden bilişsel alan ve basamaklarının piyano eğitimi ile ilişkilendirilmiş olması,

3- Bu ve benzeri çalışmalara ışık tutması, kaynak teşkil etmesi ve yeni bilimsel çalışmalara yön vermesi bakımından önem taşımaktadır.

12. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Araştırmada, araştırma için seçilen veri toplama yöntemlerinin, araştırmanın amacına, konusuna ve problemin çözümüne uygun olduğu,

2. Araştırma için görüşüne başvurulan kişilerin alanlarında uzman oldukları,

3. Araştırma için hazırlanan görüşme formunun ve tutum ölçeğinin araştırma konusu için uygun bir veri toplama yöntemi olduğu,

4. Araştırmada görüşme formu uygulanan piyano eğitimcilerinin ve tutum ölçeği uygulanan öğrencilerin verdiği cevapların, gerçek ve samimi olduğu, sayıltılarından hareket edilmiştir.

13. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

"Araştırma, ele alınan bir sorunu her yönüyle incelemez, inceleyemez. Bu nedenle ele alınan araştırma konusunun içeriği net bir biçimde tanımlanmalıdır" (İslamoğlu, 2003: 47).

Bu araştırma ise;

1- Makamsal özellikte yazılmış piyano eserlerinden Muammer Sun Yurt Renkleri eserindeki I. Defter II numaralı (Dinleti) , I. Defter Köçekçemsi, III. Defter II numaralı, III. Defter III numaralı ve IV. Defter Garip adlı eserlerle,

2- Makamsal özellikteki eserlerden Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış olanlarla,

3- Öğretim strateji ve yöntemlerinden olan Bilişsel Alan ve basamaklarıyla,

4- Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü piyano eğitimcileriyle,

5- Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü 2014-2015 dönemi Piyano Anasanat dalı 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden uzman kişilerin görüşüyle seçilen beş kişilik deney ve beş kişilik kontrol grubuyla,

6- Araştırmaya ilişkin dolaylı ve doğrudan ilgili tez, makale, bildiri, seminer ve her türlü yazılı, görsel kaynaklar ile sınırlıdır.

14. TANIMLAR

A tempo: (İt.) Önceki tempoda. Aynı hızda (Sözer, 2014: 21).

Adagio: (İt.) Ağır ve gösterişli, tutumlu bir anlatımdaki tempo (Aktüze, 2010: 6).

Ağız: Halk müziğinde "yerel üslup". Bir yörenin kendine özgü "şarkı söyleme tarzı". Urfa ağzı, Harput ağzı gibi (Say, 2010: 25).

Aksan: Müzik eserinde bir sesin ya da akorun vurgulanması (Say, 2010: 36)

Allegro: (İt.) Anlamı şen, neşelidir; ancak çabuk bir hızı tanımlar (Aktüze, 2010: 17).

Andante: (İt.) İt. Andare=Yürümek fiilinden. Ağırca harekette. Sonat, senfoni gibi müzik türlerinde ağırca ve anlamlı bölümün adı (Aktüze, 2010: 24).

Animato: Canlı, hareketli, coşkulu (Hacıev, 2007: 188).

Attaca: Kesmeden, ara vermeden, bir sonraki bölüme kesintisiz geçmek (Hacıev, 2007: 188).

Biliş: Canlının bir nesne ya da olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi süreci (Demirel, 2010: 20).

Con sord.: Sordino. Sürdin, surdin, kısmaç, tarak. Con-: Kısık, sürdinli (Aktüze, 2010: 582).

Crescendo: (İt.) Nüans terimi. Ses gürlüğünün giderek artırılması (Say, 2010: 352).

Cümle: Müzik yapıtlarının genellikle dört ölçüden oluşan bölümleri (Sözer, 2014: 62).

Decrescendo: (İt.) Sesi söndürerek. Ses gürlüğünü giderek hafifletme (Say, 2010: 426).

Denence: Araştırma probleminin henüz doğruluğu ya da yanlışlığı test edilmemiş, ortaya konulmamış olası çözümleri (Demirel, 2010: 32).

Diyatonik: Yun. Dia (ton, nota, ses, perde, derece karşılıkları olan) ve Tonos kelimelerinden. Tam seslerle anlamında (Aktüze, 2010: 168).

Dizi: (Fr. Gamme; İt gamma ya da scala; İng. Scale) Gam. Tonal müzikte, tonikten toniğe sayılan ses grubu (Sözer, 2014: 76).

Dolore: (İt.) Acı. Con-: acıyla (Aktüze, 2010: 170).

Dönem: Aralarında bağlılık bulunan iki cümle. İlk cümleye Öncül, ikinci cümleye Ardcıl (Soncul) denir (Cangal, 2010: 18).

Eksen/Karar: (Tonik). Dizinin ilk derecesi, diziye adını veren ses. Geleneksel Türk Müziğinde durak (Aktüze, 2010: 638)

Eşlik: (Fr. accompagner, ing. accompany; it. accompagnare; Alm. Begleitung). Aynı müzik yapıtının icrasında, müzikçilerin farklı konumlarını belirleyen geniş kapsamlı bir terimdir. Örneğin: Bir ses sanatçısının yine kendi çaldığı bir çalgıyla şarkı söylemesinden, bir konçertonun yorumunda, solist sanatçıya orkestranın eşlik etmesine kadar, birlikte yapılan tüm icralar, eşlik kapsamına girer (Sözer, 2014: 85).

Ezgi: (Melodi).(Alm. Melodie; Fr. Melodie; İng. Melody; İt., Lat. Melodia) Ezgi, nağme. Yun., müzik ifadesi için tonların sıralanışı =Melos ve Ode =Şarkı sözcüklerinden, (motif=temeltaş ve tema=konu gibi geliştirilmesi gereken 2 unsurdan başka olarak) kendi içinde bütünlenmiş olan ve dinamizm, zirve, duraklama, son gibi devreler yanında karmaşık müzik kurallarını da içerebilen, halk türünde bir oktav ve 8 mezür içinde kalabilen, bazen de daha uzun süren ve sınır tanımayan, genellikle akıcı, ezgisel karakterde müzik bölmesi. Kısaca, çeşitli yüksekliklerdeki seslerin anlamlı sıralanışı (Aktüze, 2010: 376).

Form: (Biçim). Oluşturduğu bütünlükle bir müzik eserine estetik yapı özellikleri kazandıran kompozisyon modeli (Say, 2010: 216).

Forte: (İt.) Güçlü. Notalar ya da bölümlerden güçlü icra edilmesi istenenler, partisyonlarda "f" işaretiyle belirtilir (Sözer, 2014: 95).

Grazioso (Grazia): Zariflik, incelik, güzellik (yorumda öne çıkması gereken) (Sözer, 2014: 102).

Köprü: Uluslararası sanat müziğinde, klasik dönemin "sonat" formunda iki tema arasında yer alan geçiş kısmı (Say, 2010: 315).

Legato: Notaları birbirine bağlı seslendirmek (Aktüze, 2010: 342).

Marcato: Belirgin, vurgulu (ses ya da çalgı için yazılmış bir yapıtın, notalar tane tane duyulacak biçimde yorumu) (Sözer, 2014: 147).

Motif: Müzikte gelişmeye elverişli en küçük fikir, en küçük form öğesi (Cangal, 2010: 2).

Müzikalite: (Fr. Musicalite). Bir yapıtın müziğe yatkınlığı, uygunluğu (Sözer, 2014: 162).

Nüans: İnce fark, ayrıntı, ayırtı. Müzikte eserin daha üstün yorumu için öngörülen yoğunluğu, ses rengi, temposu-hızı, gürlüğü, genişliği konularında değişiklik (Aktüze, 2010: 425).

Ped. : Pedal, ayaklık (Hacıev, 2007: 190).

Piano (p): Hafif sesle. Sesin şiddetini hafifleterek, yumuşatarak. Bir müzik yapıtının bu biçimde icra edilen bölümü. Bu biçimde yazılmış parça. Kısa yazılışı "p" (Sözer, 2014: 187).

Piu mosso: (İt.) Daha çabuk (Sözer, 2014: 188).

Poco a poco: Azar azar (Aktüze, 2010: 470).

Polifoni: (Alm. -Fr. - Polyphonie, Vielstimmigkeit; İng. Polyphony; İt. Polifonia) Çokseslilik. Yun. Poli=Çok ve Fon=Ses sözcüklerinden. 2 ya da daha çok bağımsız melodinin kontrpuan kuralları -ve ayrıca armoni kuralları- içinde eşdeğer olarak bir araya getirildiği çoksesli müzik. Karşıtı, birkaç sesin unison olarak birlikte duyurulması olan homofoni (homophonie) ile polifoni arasında armonik olarak fark yoktur. Ancak Atonal polifoni -yani belirli tonal sistemden uzak olan polifoni-, armoni kurallarına uymaz; özgür polifoni olarak yalnızca birlikte ses verme ve çoksesli olma özelliklerini kapsar (Aktüze, 2010: 471).

Portato: Bir sesten diğerine aralıksız, kopmaksızın geçen (Hacıev, 2007: 190).

Rall. : Rallentando. Derece derece yavaşlamak. (Aktüze, 2010: 500).

Repertuvar: 4. müzik. Dağarcık (TDK, 2011: 1975).

Ritenuto: (İt.) Sözcük anlamı "alıkoyulmuş". Müzik terimi olarak karşılığı, tempoda yavaşlık aynen korunmuş olmak. Largando ile eş anlamda (Sözer, 2014: 203).

Sempre: (İt.) Her zaman, daima (Aktüze, 2010: 552).

Senkop: Bir müzik eserinde normal vurgu düzeninin özellikle değiştirilmesi (Say, 2010: 300).

Senza cord: Sordino. Sürdin, surdin, kısmaç, tarak. Senza-: Sürdinsiz (piyanoda sağ pedala basarak) (Aktüze, 2010: 582).

Staccato: Notaların birbirinden ayrı tek tek çalınacağını belirten terim (Sözer, 2014: 223).

Strateji: Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol (akt: Ocak vd., 2011: 41).

Şarkı: Eski çağlardan başlayarak bütün müzik kültürlerinde yer alan sözlü, kısa müzik formu. İnsanoğlunun kendini ifade etmek için seslendirdiği yalınç ses müziği biçimi (Say, 2010: 408).

Tampere: (Fr. Tempere). Eşit aralıklı. 1) 12 eşit yarım tondan oluşan gam ya da dizi. 2) Bir oktavın 12 eşit aralığa (yarım tona) bölündüğü akort düzeni (Sözer, 2014: 232).

Tavır: 1) Geleneksel sanat müziğimizde seslendirme inceliklerini belirleyen üslup özellikleri. Tavır, genel bir yaklaşım değil, öznel bir üslubu içerir. 2) Halk müziğimizde belli bir çeşidi belirleyen çalış ve söyleyiş tarzı, anlatım özelliği (Say, 2010: 451).

Teknik: Bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi. Daha çok öğretme tekniği olarak eğitimde kullanılır (akt: Ocak vd., 2011: 41).

Tempo: Bir müzik parçasını oluşturan bölümlerin hızlarını belirtmek için kullanılan terim (Sözer, 2014: 237).

Tenoto: Tutumlu, kısarak (Hacıev, 2007: 191).

Toccato: (İt.)- Tokata. Çalgı müziğinde parlak bir besteleme üslubu. Başlangıç tarihi kesin bilinmez. İtalyanca toccare (dokunmak) sözcüğünden türeyen

bu terim, önceleri doğaçlama çalınan parçaları (ricercare, prelude) tanımlamak için kullanıldı. 16. yüzyıldan başlayarak bu tür müziğe önce org ve klavsen, daha sonra da piyano gibi klavyeli çalgılar egemen oldu. Bugün toccata, yalnızca klavyeli çalgılar için yazılan bir müzik türü olarak kabul edilir (Sözer, 2014: 240).

Tonal: (Fr., İng.) (İt. Tonale) Tonal. Bir merkez ses (tonik) çevresinde kurulu melodik ve armonik uygunlukta yazılan, belirli tonaliteye bağlı sistemdeki müzik (Aktüze, 2010: 637).

Yöntem: Metod. Hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da bir konuyu öğrenmek için seçilen düzenli yol (Demirel, 2010: 149).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma sürecinde şu esasların gerçekleştirilmesi düşünülmektedir;

1- Konuyla ilgili bilgi ve belgelerin, ilgili araştırmaların taranması,

2- Yurt içi ve dışı kaynakların belirlenmesi,

3- Yarı deneysel bir çalışmanın yürütülmesi, bir tutum ölçeğinin yapılması

4- Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı betimsel bir araştırmanın yapılması

5- Veri toplama ve işleme yöntemlerinin kullanılması

6- Yapılandırılmış görüşmelerin yapılması

7- Araştırmanın konusuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olduğu düşünülen literatürün taranması

2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, içeriği, yöntemi ve amacı bakımından tarama modelini esas alan betimsel ve yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın amaçlarına ulaşabilmesi için Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarında görevli piyano eğitimcilerine, betimsel olarak görüşme formu uygulanması ile gözlem yapılması; yarı deneysel olan ikinci kısımda ise Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet

Konservatuvarı Müzik Bölümü piyano öğrencilerinin, makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretimine yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla kontrollü son test grup modeli uygulanmıştır.

Araştırma; bir problemi çözmek amacıyla planlı olarak gerçekleştirilen veri toplama, çözümleme, yorumlama ve değerlendirme işlemlerini kapsayan bir süreç olarak bilinmektedir.

Araştırmalar sayısal olarak ifade edilebilirlik açısından nitel ve nicel olarak sınıflandırılırlar. Nitel araştırmalar sayısal olarak ifade edilmeye uygun olmayan verilere dayalı; nicel araştırmalar ise nitel araştırmaların tam tersine sayısal bilgilere ve istatistiklere dayalı olan araştırmalardır (Demirel, 2010: 8).

"Model, bir sistemin temsilcisidir. Modeller, temsil ettikleri sisteme oranla, daha yalın olurlar. Model, 'ideal' bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca 'önemli' görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir" (Karasar, 2007: 76).

Tarama modellerini, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları olarak ifade eden Karasar, araştırma kapsamına alınan olayın, bireyin ya da nesnenin, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığını belirtmektedir. Ayrıca bu olgular üzerinde herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası içine girilmediğini ve bilinmek istenen şeyin var olduğunu, önemli olanın, onu uygun bir biçimde gözlemleyip belirleyebilmek olduğunu da söylemektedir (2007: 77).

Tarama modeli, toplumsal bilimlere sayısal olarak çalışma imkanı sağlamıştır. Tarama araştırmaları, istatistiğin teknik ve işlemselliğinin kullanıldığı ölçümlerle temellendirilmiştir. Bu tür araştırmaların veri çıktıları soru kağıdı (anket) ya da görüşme tekniği kullanılarak elde edilir (Gökçe, 2004: 60).

Araştırmasını tarama modelini esas alarak yapan bir araştırmacı olguları doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş yazılı belge, istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları, eski kalıntılar vb. çeşitli kaynaklara ve alandaki kaynak kişilere başvurarak, elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlaması gerekmektedir (Karasar, 2007: 77).

2.1. BİLİŞSEL ÇÖZÜMLEMELİ ÖĞRETİM SÜRECİ

Araştırmanın bu bölümünde, yarı deneysel olan ikinci kısma ilişkin olarak, öğrencilerin, bilişsel çözümlemeli öğretim sonunda tutumlarını belirleyebilmek amacıyla yapılan bilişsel çözümlemeli öğretim süreci açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretim sürecinin ilk aşamasında çalışamaya dahil edilecek olan Kontrol ve Deney Grubunun seçimi yapılmıştır. Bu gruplara dahil edilecek öğrencilerin seçimi sırasında, çalışmanın tarafsız ve dengeli yürütülebilmesi ve grupların birbirine olan denkliğinin sağlanabilmesi amacıyla, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurularak, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü 2. ve 3. sınıf Piyano Anasanat Dalı öğrencileri arasından Kontrol (N=5) ve Deney (N=5) Grubu oluşturulmuştur.

Bilişsel çözümlemeli öğretim sürecinin ikinci aşaması ise bu öğretimde ele alınacak olan makamsal özellikli eserlerin belirlenmesi olmuştur. Bu eserlerin belirlenmesi sırasında, araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak; makamsal özellikte yazılmış piyano eserlerinden Muammer Sun Yurt Renkleri eserindeki Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış olanlar; bu eserler arasından da I. Defter II numaralı (Dinleti) , I. Defter Köçekçemsi, III. Defter II numaralı, III. Defter III numaralı ve IV. Defter Garip adlı eser bu aşamaya dahil edilmiştir.

Bilişsel çözümlemeli öğretim sürecinin üçüncü aşaması ise yapılacak olan öğretimin periyodunun, kaç ders saati olacağının ve derslerde ele alınacak konuların belirlenmesi olmuştur. Bu maddelere yönelik belirleme yapılırken bilişsel çözümlemeli öğretim sürecine dahil olan kontrol grubundaki öğrenci sayısı ve makamsal özellikteki eser sayısı göz önünde bulundurulmuş; yapılacak dersler iki haftalık bir periyotta toplamda 4 saat olarak belirlenmiştir. Derslerde ele alınacak konular ise:

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar Makam Dizilerinin Oluşumları
- Makam Kavramı
- Tampere Sisteme Uyarlanmış Hüseyni Dizisi ve Hüseyni Dizisini Oluşturan Dörtlü ve Beşli

- Tampere Sisteme Uyarlanmış Hicaz Dizisi ve Hicaz Dizisini Oluşturan Dörtlü ve Beşli
- Tampere Sisteme Uyarlanmış Karcığar Dizisi ve Karcığar Dizisini Oluşturan Dörtlü ve Beşli

• Eserlerin Müzik Öğelerinin Analizleri

- Form, Ölçü Sayısı, Nüans, Piyano Tekniği, Yazı Tekniği, Eksen/Karar, Ses Alanı, Ölçü Göstergesi, Nota/Sus Değerleri, Tempo ve Karakter olarak belirlenmiştir

Bilişsel çözümlemeli öğretim sürecinin son aşamasında ise bu sürece dahil edilen bu konular, Sunuş Yoluyla Öğretim, Buluş Yoluyla Öğretim ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Yaklaşımları kullanılarak ele alınmış; Bilişsel Alanın Bilgi (Hatırlama), Kavrama (Anlama), Uygulama, Analiz (Çözümleme), Sentez (Değerlendirme) ve Değerlendirme (Yaratma) basamaklarındaki kazanımların (öğrenme çıktılarının) yapılan ders etkinlikleriyle elde edilmesi ön görülmüştür.

3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Demirel, evreni iki şekilde tanımlamaktadır:

1- Herhangi bir gözlem alanına giren nesne, olay ya da bireylerin tümü.

2- Bir çalışmayla ilgili verilerin ya da ölçme sonuçlarının tümünün oluşturduğu küme (2010: 54).

Örneklem (sample); belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük küme olarak tanımlanabilir (Karasar, 2007: 110).

Demirel ise örneklemi; herhangi bir evrenden o evreni temsil edecek biçimde seçilen daha küçük sayıdaki olgu, gözlem ya da bireylerin oluşturduğu küme olarak tanımlamaktadır (2010: 106).

Araştırma yöntemlerinin en önemli konularından biri olan örneklem, araştırmanın, evreninin tamamında yapılması mümkün olmadığı zamanlarda evrenin yerine üzerinde çalışılan ve evren hakkında genellemelere ulaşmayı sağlayan daha küçük çalışma alanıdır (Erkılınç, 2011: 5).

Örneklem üzerinde çalışmanın temel nedenleri şunlardır:

1- Maliyet güçlükleri

2- Kontrol güçlükleri

3- Etik (moral) zorunluklar'dır (Karasar, 2007: 111)

Bu araştırmanın evrenini, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü; örneklemini ise Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli alanında uzman piyano eğitimcilerinin görüşleri doğrultusunda bilinçli olarak seçilmiş piyano öğrencileri oluşturmaktadır.

4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Veri, belirli amaçlarla toplanan ya da gözlenen bilgilerdir (Demirel, 2010: 140).

Veriyi, bilgi veren, sorunu çözmemize ya da karar vermemize yardımcı olan her türlü bilgi veya olgu olarak tanımlayan Arıkan, bir bilginin veri sayılabilmesi için onun kayıt edilmiş olması gerektiğini belirtmektedir. Başlıca veri kaynaklarını insanlar; aileler; firmalar, kurum ve kuruluşlar; yayınlanmış kaynaklar; yayınlanmamış belge, bulgu, dosya, dokümanlar ve arşiv evrakları; tabiat (doğa) olarak altı grup altında toplayabiliriz (2005: 91).

Araştırmalarda kullanılan veriler iki ana grupta toplanabilir. Bunlar;

1) Olgusal veriler: Olgusal nitelikteki veriler, kişisel yargılardan bağımsız olarak var olan, herkesin üzerinde anlaşabildiği türden gözlemlenebilir ölçütleri olan 'gerçekler'dir.
2) Yargısal veriler: Olgusal nitelikte olmayan öteki tüm veriler yargısal verilerdir. Bu veriler, öznel olup, ayrıca yorumu gerektirirler.

Betimleme, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmanın veri kaynakları araştırmaya yönelik piyano eğitimcileri için hazırlanan görüşme formu ve öğrencilere uygulanacak olan tutumölçer olarak belirlenmiştir. Bunların yanında her türlü yayınlanmış kitaplar, anılar, resim, sergi, broşür, grafik, afiş, harita, kişisel dokümanlar, belgesel filmler, web siteleri, sesli ve görsel kayıtlar... vb. kaynaklardan da veri toplamak için faydalanılmıştır.

Arıkan görüşme formunu şöyle tanımlar;

"Görüşme; buna yüz yüze görüşme ya da mülakat adı da verilmektedir. İlgili kişi ile veya grupla karşılıklı olarak konuşmak, soru sormak ve alınan bilgileri kaydetmek suretiyle yapılan çalışmadır" (2005: 104).

Görüşme formunda sorular daha önceden yapılandırılır. Araştırmacı tek yönlü olarak bu soruları katılımcıya yöneltir ve yanıt verilmesini bekler (Ekiz, 2003: 117).

Yargısal verilerin bir çeşidi olan tutum ise, bireylerin, belli uyarıcılar karşısında bırakıldıklarında şu ya da bu şekilde tepkide bulunma, harekete hazır olma durumudur (Karasar, 2007: 133).

Verilerin ölçüm türleri ise veri türlerinde olduğu gibi olgusal ve yargısal olarak ikiye ayrılır. Yargısal ölçmenin bir türü olan tutumölçer ise şöyle ifade edilmektedir:

> Tutumölçerler geliştirilirken, ölçülmek istenen tutumun değişik boyutlarını içerecek sayı ve ayrıntıda tutum cümlesi hazırlanır. Tutumölçerler arasında en çok kullanılan Likert türünde hazırlanandır. Böyle bir tutumölçerin hazırlanmasında şu iş sırası izlenir:
> 1. Cümle havuzunun oluşturulması. Tutuma ilişkin çok sayıda cümle hazırlanır.
> 2. Her cümleye karşı tepkilerin belirtileceği ölçek türünün kararlaştırılması. Her cümle için aynı olmak kaydı ile, tepkilerin nasıl belirleneceği kararlaştırılır. Bu "evet – hayır" gibi sınıflamalı ya da "çok katılırım - katılırım -kararsızım - karşıyım - çok karşıyım" gibi beşli ve hatta yedili, dokuzlu, on-birli seçenekleri olan sıralamalı ölçeklerle olabilir.
> 3. Ön deneme çalışmasının yapılarak, cümlelerin seçilmesi.
> 4. Tutumölçerin oluşturulması. Son durumda, cümleler, yarısı olumlu yarısı olumsuz olacak şekilde, yansızlık kuralına göre karılarak bir sıraya dizilir (Karasar, 2007:139-142).

Bu çalışmanın veri kaynaklarından biri olan ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarında görevli piyano eğitimcilerine uygulanan görüşme formuyla; piyano derslerinde öğretilen eserlerin hangi makamsal dizilerden oluştuğu; piyanoda makamsal dizi öğretiminde kullanılan öğretim strateji yöntem ve tekniklerin kullanılma durumları; piyanoda makamsal dizileri öğretmenin diğer derslerdeki başarıyı etkileyip etkilemediği; çalışılan piyano eserlerinin tonal ve makamsal karşılaştırmasının yapılma durumu; makamsal piyano eserlerine yönelik kullanılan kaynakların neler olduğu ve Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinden hangilerinin öğretildiği bilgileri elde edilmiştir.

Çalışmanın bir diğer veri kaynağı olan ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü piyano öğrencilerine uygulanan tutum ölçeği ise; öğretim yöntem strateji ve tekniklerinden biri olan Bilişsel Alan basamaklarının piyano eğitimiyle ilişkilendirilmesiyle elde edilmiştir.

Makamsal özellikteki piyano eserlerine yönelik aldıkları bilişsel çözümlemeli öğretim sonunda, öğrencilere uygulanan bu tutum ölçeğiyle; Bilişsel Alanın her bir basamağındaki öğrenme çıktıları elde edilmiş ve istatistik olarak değerlendirilmiştir.

5. VERİLERİN İŞLENMESİ

Genel olarak işleme, bir şeye emek vererek onu daha elverişli duruma getirmektir. Verilerin işlenmesi ise, verilerin çözümlenecek duruma gelinceye kadar geçirdiği ön hazırlıkların tümüdür (akt: Karasar, 2007: 198).

Bir araştırmaya ilişkin elde edilen veriler, elle ya da elektro - mekanik sistemler kullanılarak işlenebilir. Elle işlenen veriler, araştırmacının ya da bir yardımcısının, kâğıt kalem kullanarak yaptığı işlemlerle elde edilir.

Kapsam bakımından dar olan araştırmalar için yeterli olan bu yaklaşım, büyük projelerde önemli sınırlıklar taşır. Günümüzde yapılan araştırmalarda veriler genellikle elektro - mekanik ortamlarda işlenmektedir. Elektro - mekanik sistemler, küçük hesap makinelerinden elektronik veri işlemeyi simgeleyen bilgisayarlara kadar, değişen gelişmişlikte araçları kapsamaktadır (Karasar, 2007: 198).

Araştırmada elde edilen bulguların analizinde kullanılacak istatistiksel testlere karar verebilmek için kullanılan ölçütlerden biri de normallik testleridir. Örneklemin küçük olduğu gruplardan elde edilen verilerin sınanmasında kullanılan normallik testlerinden birisi de Shapiro-Wilk testidir. Verilerin normal dağılım göstermesi durumunda parametrik testler, normal dağılım göstermemesi durumunda parametrik olmayan testler tercih edilmelidir (Can, 2013: 31; Büyüköztürk, 2014: 42).

Araştırmacıların çoğu, gruplar arasında gözlenen farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ya da bu farklılıkların şansla oluşup oluşmadığını hipotez testleri kullanarak test ederler. T-testi de verilerin normal dağılım göstermesi durumunda ve örneklemin küçük tutulduğu durumlarda gruplar arası farklılıkların

istatistiksel olarak manidar olup olmadıklarını belirlemeye yardımcı olan parametrik testlerden birisidir (Büyüköztürk, 2002: 39).

Mann Whitney- U testi ise verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda ve örneklemin küçük tutulduğu durumlarda gruplar arası farklılıkların istatistiksel olarak manidar olup olmadıklarını belirlemeye yardımcı olan parametrik olmayan testlerden birisidir (Büyüköztürk, 2002: 150).

Yapılan bu çalışmada da Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik bölümü piyano öğrencilerine uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen sonuçlara önce normallik testlerinden (gözlem sayısı < 30) Shapiro-Wilk testi uygulanmış, daha sonra bu test sonucuna göre parametrik testlerden t testi, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney- U testi yapılarak veriler işlenmiştir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarında görevli piyano eğitimcilerine uygulanan görüşme formundan elde edilen veriler ise elde edilen verilerin gösterdikleri nicel veya nitel olma özellikleri göz önünde tutularak işlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bilişsel çözümlemeli öğretim süreci sonrasında deney ve kontrol grubuna uygulanan tutum ölçeği sonuçlarından elde edilen verilerin normallik durumunun; bu normallik durumuna göre de elde edilen verilerin analizinde hangi testlerin kullanılacağının belirlenebilmesi amacıyla uygulanan Shapiro-Wilk testine ait analiz sonuçları Tablo 9'da şöyle gösterilmiştir:

Tablo 9. Shapiro-Wilk Normallik Testi Veri Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
Gruplar	Puan	İstatistik	df	Sig.	İstatistik	df	Sig.
Deney	P1	,231	5	,200*	,881	5	,314
	P2	*Deney grubu P2 puanlarından elde edilen verilerin tamamı aynı olduğu için normallik testi uygulanamamıştır.*					
	P3	,367	5	,026	,684	5	,006
	P4	,367	5	,026	,684	5	,006
	P5	,367	5	,026	,684	5	,006
	P6	,231	5	,200*	,881	5	,314
	P7	,263	5	,200*	,951	5	,747
Kontrol	P1	,201	5	,200*	,881	5	,314
	P2	,349	5	,046	,771	5	,046
	P3	,231	5	,200*	,881	5	,314
	P4	,300	5	,161	,883	5	,325
	P5	,180	5	,200*	,952	5	,754
	P6	,473	5	,001	,552	5	,000
	P7	,214	5	,200*	,887	5	,341

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Bilgi Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin bilgi basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini belirleyebilme
- Karışık olarak arka arkaya çalınan Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde seslenen ezgilerin hangi makamlarda olduğunu hatırlayabilme/isimlendirebilme
- Makam terimi hakkında açıklayıcı ifadelerde bulunabilme
- Daha önce çalıştığı eserler arasından makamsal özellikte olanı tanıyabilme
- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş piyano eserlerinin hangi makamlarda olduğunu gerekçesiyle söyleyebilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin bilgi basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin t testi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Deney ve Kontrol grubu Bilgi Basamağı t Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	**Grup**	**N**	**Ortalama**	**Standart Sapma**	**t**	**p**
Bilgi	Deney	5	84,00	16,733	2,15	,064
	Kontrol	5	48,00	33,466		

p>.05

Birinci alt probleme ilişkin elde edilen verilerin dağılımının normal olup olmadığını belirlemek için gözlem sayısına bağlı olarak (gözlem sayısı < 30) Shapiro-Wilk testi tercih edilmiştir (Can, 2013: 31; Büyüköztürk, 2014: 42).

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olması nedeniyle (Puan 1 Shapiro-Wilk İstatistik= ,881; p>.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır.

Tablo 10'dan elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin bilgi basamağında uygulandığı deney grubu ve geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, bilgi basamağındaki aldıkları puanlara uygulanan t testi sonucunda deney grubu öğrencilerinin puan ortalaması 84, kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalaması ise 48 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 10'daki verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin bilgi basamağında uygulandığı deney grubu ve geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, bilgi basamağındaki aldıkları puanlar arasında 36 puan fark vardır.

Deney grubunun makamsal özellikteki piyano eserlerini çözümlemede bilişsel alanın bilgi basamağında aldıkları öğretim sonucunda kontrol grubuna göre daha iyi bir çözümleme yaptıklarını söylemek mümkündür.

Deney grubu puanlarının ortalamasının kontrol grubu puanlarının ortalamasından yüksek olmasına rağmen (t=2,15; p>,05) düzeyindeki değer istatistik bilimi açısından önemli bir fark olarak görülmemektedir.

Bu durum deney ve kontrol grubunun (N: Gözlem Sayısı) örneklem büyüklüğünün t testi istatistik uygulamalarında düşük tutulduğu durumlarda karşılaşılabilen bir durum olarak yorumlanabilir.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Kavrama Basamağındaki

Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin kavrama (anlama) basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Re sesi üzerinde yazılmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini mi sesi üzerinden yeniden yazabilme

- Piyano için yazılmış eserleri görerek tonal ya da makamsal yapıda olup olmadığını ayırt edebilme

- Piyano üzerinde Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin özelliklerini duyuran ezgilere örnek verebilme

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin tampere sisteme aktarılırken/uyarlanırken bu dizilere ait seslerin hangilerinin nasıl bir değişime uğradığını açıklayabilme

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini oluşturan 4'lü ve 5'liler arasındaki benzerlik ya da farklılıkları yorumlayabilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin kavrama (anlama) basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Deney ve kontrol grubu Kavrama Basamağı Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	**Grup**	**N**	**Sıra Ortalaması**	**Sıralar Toplamı**	**U**	**p**
Kavrama (Anlama)	Deney	5	7,50	37,50	2,50	,017
	Kontrol	5	3,50	17,50		

p< ,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olmaması nedeniyle (Puan 2 Kontrol grubu Shapiro-Wilk İstatistik=,771; p<.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 11'den elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikteki piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin kavrama düzeyindeki kazanımlara ilişkin aldıkları puanlara uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda; deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında deney grubu öğrencilerin lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir (U=2,5; p< ,05).

Kavrama basamağı olarak belirlenen kazanımlar üzerinde geleneksel öğretime göre bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin olumlu etkisinin daha fazla olduğu söylenebilir.

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Uygulama Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin uygulama basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde gam çalışması olarak çalabilme (uygulayabilme).

- Piyano üzerindeki herhangi bir diyatonik ses üzerinden çıkıcı halde çalınan majör bir diziyi inici halde Hüseyni makam dizisi olarak değiştirip çalabilme.

- Makamsal biçimde yazılmış bir piyano eserinin ezgisel yapısını yazıldığı makam dizisinin özelliklerine göre o eserin notası üzerinde göstererek çözümleyebilme.

- Tampere sisteme aktarılmış / uyarlanmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde farklı karar seslerine transfer edebilme.

- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış bir eser, çalışma için verildiğinde o eserin nasıl çalışılması gerektiği konusunda plan hazırlayabilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin uygulama basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Deney ve kontrol grubu Uygulama Basamağı Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	**Grup**	**N**	**Sıra Ortalaması**	**Sıralar Toplamı**	**U**	**p**
Uygulama	Deney	5	7,80	39,00	1,000	,013
	Kontrol	5	3,20	16,00		

p< ,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olmaması nedeniyle (Puan 3 Deney grubu Shapiro-Wilk istatistik=684; p<.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 12'den elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin uygulama düzeyindeki kazanımlara ilişkin puanlara uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda; deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında deney grubu öğrencilerin lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir (U=1,0 ; p< ,05).

Uygulama basamağı olarak belirlenen kazanımlar üzerinde geleneksel öğretime göre bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin olumlu etkisinin daha fazla olduğu söylenebilir.

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Analiz Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin analiz (çözümleme) basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Çalışılan eserin müziksel öğelerini (Form, Ölçü Sayısı, Nüans, Piyano Tekniği, Yazı Tekniği, Eksen/Karar, Ses Alanı, Ölçü Göstergesi, Nota/Sus Değerleri, Tempo, Karakter) analiz edebilme
- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini bu makam dizilerine karşılık gelen tampere sistemdeki dizilerle ilişkilendirebilme
- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini oluşturan dörtlü ve beşlileri hem yazılı olarak hem de piyano üzerinde çalarak ayrıştırabilme
- Gördüğü ya da çaldığı bir piyano eseri içinde, bulunması durumunda makamsal özellikteki bir ezgiyi saptayabilme
- Çalıştığı eseri zorluk derecesine göre bölümlere ayırarak bu bölümleri çalışırken nasıl bir yol izleyeceğini belirleyebilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin analiz (çözümleme) basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Deney ve kontrol grubu Analiz Basamağı Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	**Grup**	**N**	**Sıra Ortalaması**	**Sıralar Toplamı**	**U**	**p**
Analiz (Çözümleme)	Deney	5	6,70	33,50	6,500	,166
	Kontrol	5	4,30	21,50		

p>,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olmaması nedeniyle (Puan 4 Deney grubu Shapiro-Wilk istatistik=684; p<.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 13'den elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin analiz düzeyindeki kazanımlara ilişkin puanlara uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda, deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemiştir (U=6,5 , p>,05).

Analiz basamağı olarak belirlenen kazanımlar üzerinde geleneksel öğretime göre bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin olumlu etkisinin daha fazla olduğu söylenemez.

Bu durum deney ve kontrol grubunun (N: Gözlem Sayısı) örneklem büyüklüğünün Mann-Whitney U testi istatistik uygulamalarında düşük tutulduğu durumlarda karşılaşılabilen bir durum olarak yorumlanabilir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemesine rağmen Tablo 13'den elde edilen verilerde deney grubunun Sıra Ortalaması değerinin 6,70; kontrol grubunun Sıra Ortalaması değerinin ise 4, 30 olduğu görülmektedir.

Bu durum makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin

uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, analiz düzeyindeki kazanımlara ilişkin deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark olarak yorumlanabilir.

5. BEŞİNCİALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın beşinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Sentez Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin sentez (değerlendirme) basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Tampere sisteme aktarılmış/uyarlanmış makam bilgileri doğrultusunda piyano üzerinde küçük ezgiler üretebilme

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşılaşılan teknik güçlükleri kategorize edebilme

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşılaşılan teknik güçlükleri yenmede hangi çözümün etkili olacağını kafasında tasarlayabilme

- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserinin nasıl çalışılması gerektiğini bilerek bu konuda önerilerde bulunabilme

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini içerdiği makamsal öğeler bakımından denetleyebilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin sentez (değerlendirme) basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14. Deney ve kontrol grubu Sentez Basamağı Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Sentez (Değerlendirme)	Deney	5	7,10	35,50	4,500	,081
	Kontrol	5	3,90	19,50		

p>,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olmaması nedeniyle (Puan 5 Deney grubu Shapiro-Wilk istatistik= ,684; p<.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 14'den elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sentez düzeyindeki kazanımlara ilişkin puanlara uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda, Deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemiştir (U=4,5 , p>,05).

Sentez basamağı olarak belirlenen kazanımlar üzerinde geleneksel öğretime göre bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin olumlu etkisinin daha fazla olduğu söylenemez.

Bu durum deney ve kontrol grubunun (N: Gözlem Sayısı) örneklem büyüklüğünün Mann-Whitney U testi istatistik uygulamalarında düşük tutulduğu durumlarda karşılaşılabilen bir durum olarak yorumlanabilir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemesine rağmen Tablo 14'den elde edilen verilerde deney grubunun Sıra Ortalaması değerinin 7,10; kontrol grubunun Sıra Ortalaması değerinin ise 3, 90 olduğu görülmektedir.

Bu durum makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, sentez düzeyindeki kazanımlara ilişkin deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark olarak yorumlanabilir.

6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın altıncı alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Değerlendirme Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Bilişsel çözümlemeli öğretimin değerlendirme (yaratma) basamağı kapsamında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri tutumların belirlenebilmesi amacıyla;

- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş bir eseri duyduğunda o eserin hangi makamda olduğu konusunda bir yargıya varabilme
- Makamsal özellikte yazılmış olan eserler duyduğunda/çaldığında bu eserler arasında piyano tekniği açısından bir karşılaştırma yapabilme
- Aynı karar/eksen sesi üzerinde yazılmış iki piyano eserini dinlediğinde hangi eserin makamsal özellikte bestelendiğine karar verebilme
- Makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeleri için öğrenilen bilgileri diğer derslerle de (solfej, koro, vb.) ilişkilendirebilme
- Çalınan makamsal ya da tonal özellikteki bir piyano eseri sonunda kendini eleştirebilme; konularına yönelik toplamda beş soru sorularak veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilerin bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenebilmesi için öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri her "evet" cevabı 20 Puan olarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun bilişsel çözümlemeli öğretimin değerlendirme basamağı kapsamında aldığı puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 15. Deney ve kontrol grubu Değerlendirme Basamağı Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bilişsel Alan Basamağı	**Grup**	**N**	**Sıra Ortalaması**	**Sıralar Toplamı**	**U**	**p**
Değerlendirme (Yaratma)	Deney	5	6,30	31,50	8,500	,343
	Kontrol	5	4,70	23,50		

p>,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olmaması nedeniyle (Puan 6 Kontrol grubu Shapiro-Wilk istatistik= ,552; p<.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 15'den elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin değerlendirme düzeyindeki kazanımlara ilişkin puanlara uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda, deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemiştir (U=8,5 ; p>,05).

Değerlendirme basamağı olarak belirlenen kazanımlar üzerinde geleneksel öğretime göre bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin olumlu etkisinin daha fazla olduğu söylenemez.

Bu durum deney ve kontrol grubunun (N: Gözlem Sayısı) örneklem büyüklüğünün Mann-Whitney U testi istatistik uygulamalarında düşük tutulduğu durumlarda karşılaşılabilen bir durum olarak yorumlanabilir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları arasında istatistik bilimi açısından önemli bir fark gözlenmemesine rağmen Tablo 15'den elde edilen verilerde deney grubunun Sıra Ortalaması değerinin 6,30; kontrol grubunun Sıra Ortalaması değerinin ise 4,70 olduğu görülmektedir.

Bu durum makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, değerlendirme düzeyindeki kazanımlara ilişkin deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark olarak yorumlanabilir.

7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın yedinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Yapılan Bilişsel Çözümlemeli Öğretimdeki Genel

Tutumları Nelerdir?" sorusuna yönelik elde edilen verilere ait bulgular ve yorum çalışmanın bu kısmında açıklanmıştır.

Makamsal özellikli piyano eserlerine yönelik yapılan bilişsel çözümlemeli öğretiminin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sergiledikleri genel tutumların belirlenebilmesi amacıyla; her iki gruptaki öğrencilerin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen toplam puan verileri bilgisayar ortamında istatistik olarak işlenerek ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun makamsal özellikli piyano eserlerine yönelik yapılan bilişsel çözümlemeli öğretim soncunda aldıkları toplam puanlara ilişkin t testi sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Deney ve kontrol grubu Genel Tutum Değerlendirme t Testi Sonuçları

	Grup	**N**	**Ortalama**	**Standart Sapma**	**t**	**p**
Toplam Puan	Deney	5	544,00	43,359	4,48	,002
	Kontrol	5	380,00	69,282		

p< ,05

Yapılan normallik testi sonucuna göre Tablo 9'da görüldüğü gibi dağılımın normal olması nedeniyle (Puan 7 Shapiro-Wilk istatistik= Deney grubu ,951; Kontrol grubu ,887 p>.05) grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır.

Tablo 16'dan elde edilen verilerde görüldüğü gibi makamsal özellikli piyano eserlerinin öğretiminde bilişsel çözümlemeli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin kazanımlara ilişkin aldıkları toplam puanlarına uygulanan t testi sonucunda; deney grubu öğrencilerinin ortalaması 544, kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması ise 380 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 16'daki verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin uygulandığı deney grubu ve geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin, genel tutumlarına ilişkin aldıkları puanlar arasında 164 puan fark vardır.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin toplam puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin toplam puanları arasında Deney grubu öğrencilerin lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir (t=4,48, p< ,05).

Bu sonuçlara göre bilişsel öğretim yöntemin uygulandığı deney grubunda yer alan öğrencilerin, makamsal özellikli piyano eserlerine yönelik kazanımlara geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerine göre genel tutum olarak daha fazla ulaştıklarını ifade edebiliriz.

8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan "Piyano Eğitimcilerinin Öğretim Strateji Ve Yöntemlerine Yönelik Görüşleri Nelerdir?" sorusundan elde edilen bulgular ve yorumlar şöyledir;

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli toplamda 7 piyano eğitimcisine uygulanan görüşme formundaki ilk beş sorudan piyano eğitimcilerinin demografik bilgileri elde edilmiştir.

Yapılan çalışma makamsal özellikteki piyano eserlerine yönelik olması dolayısıyla görüşme formunun 6.sorusu, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde işlenen piyano derslerinde hangi makam dizilerinden oluşan eserlerin öğretildiğinin tespit edilebilmesine yönelik olarak "Piyano dersinizde makamsal dizilerden oluşan eserler öğretiyor musunuz? Öğretiyorsanız aşağıdakilerden hangisi/hangileri ?" olarak belirlenmiştir.

Katılımcılardan bu soruda cevaplanması istenilen makamsal diziler Hüseyni, Kürdi, Nikriz, Hicaz, Segah, Nihavend, Rast ve Karcığar olarak belirlenmiştir.

Ayrıca bu makamsal dizilerin dışında öğretilen başka dizi/diziler varsa eklenilmesi istenmiştir.

Belirlenen makamsal dizilerin öğretilme durumları Tablo 17'de gösterilmiştir:

Tablo 17. Belirlenen Makamsal Dizilerin Öğretilme Durumu

Makamsal Dizi	**Sayı/Toplam**		**Yüzde**
Hicaz	5		% 25
Hüseyni	4		% 20
Nihavend	4		% 20
Rast	3		% 15
Kürdi	2		% 10
Segah	2		% 10
Karcığar	-		-
Nikriz	-		-
	Toplam	20	% 100

Tablo 17'deki verilerden elde edilen sonuçlara göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli olan piyano eğitimcileri derslerinde, belirlenen makamsal dizilerden Karcığar ve Nikriz hariç diğer dizileri içeren piyano eserlerini öğretmektedirler.

Öğretilen eserlerin ise ağırlıklı olarak Hicaz, Hüseyni ve Nihavend makam dizilerini içerdiği söylenebilir.

Araştırma makamsal özellikteki piyano eserlerine yönelik olmasının yanında bu eserlerin öğretiminde, öğretim yöntem ve stratejilerinden olan bilişsel alan ve basamakları konusunu da kapsadığı için, piyano eğitimcilerinin derslerinde kullandıkları öğretim strateji ve yöntemlerinin varlığının tespit edilebilmesi amacıyla, görüşme formundaki 7. Soru "Piyanoda makamsal dizi öğretiminde kullandığınız öğretim strateji yöntem ve teknikler var mı? Varsa nelerdir?" olarak sorulmuştur.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir;

"Batı müziğinde kullanılan majör ve minör dizilerin oluşabilmesi için belli kurallar gerektiği gibi (Ör: belirli ses aralıklarının kullanılması, majör ve minör dizi kalıpları vb.) makamsal dizilerin oluşabilmesi için de belli kurallar gerekmektedir.

Öğrencilerle makamsal özellikte bir eser çalışmadan önce makamsal dizilerin oluşturulmasında kullanılan kalıpları anlatıyorum. Makamsal özellikteki bir piyano eserinin hangi makam dizisinde yazıldığının bu kalıplarla belirlenebileceğini söylüyorum. Ayrıca bu kalıplara göre kurulan makamsal dizilerin her bir dereceden (sesten) kurulabileceğini anlatarak piyano üzerinde çalarak gösteriyorum. "

"Derslerde makamsal dizilerin oluşumlarını kısaca anlatıyorum. Öğrencilerle makamsal özellikte yazılmış eserleri çalışmadan önce çalıştığımız eserin içerdiği

makamsal diziyi gam olarak piyano üzerinde çalıyorum; sonra öğrencilere çaldırıyorum. Öğrenciler bu sayede makamsal bir dizinin duyum açısından tonal yapıdaki dizilere göre olan farkını duyup anlayabiliyor. Makamsal özellikteki diziler piyano derslerinde tabii ki işlenmeli fakat bu konunun daha ayrıntılı bir şekilde solfej derslerinde işlenmesi gerektiğini düşünüyorum."

"Çalışılacak olan makamsal özellikteki eserde kullanılan diziyi tonal dizi sistemiyle ilişkilendirerek anlatıyorum. Bu diziyi anlattıktan sonra piyano üzerinde uygulama yapıyor ve sonra eseri çalışıyoruz."

Görüşmeye katılan diğer 4 piyano eğitimcisi ise derslerinde, makamsal dizi öğretiminde kullandıkları herhangi bir öğretim yöntem ve stratejinin olmadığını belirtmişlerdir.

Verilen cevapların genelinden elde edilen verilere göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli olan piyano eğitimcilerinin derslerinde kullandıkları belirli bir öğretim yöntem ve stratejisinin olmadığı söylenebilir.

Fakat her ne kadar belirli bir öğretim yöntem ve stratejisinin olmadığı söylenebilse de cevaplarda geçen "anlatma, ilişkilendirme, belirleme, çalma, gösterme, farkına varma, yaptırma, uygulama, söyleme" eylemleri piyano eğitimcilerinin aslında dolaylı yoldan belirli öğretim yöntem ve stratejilerini kullandıklarını göstermektedir. Bu durum şu şekilde açıklanabilir:

"Anlatma" ve "söyleme" Sunuş Yoluyla Öğretim yaklaşımda kullanılan yöntemler olup, Bilişsel alanda ki kazanımların Bilgi (Hatırlama) ve Kavrama (Anlama) düzeyinde (basamağında) gerçekleştiği eylemlerdir.

"Farkına varma (ayırt etme)", "gösterip yaptırma (çalma-çaldırma)", "ilişkilendirme" ise Buluş Yoluyla Öğretim, Sunuş Yoluyla Öğretim ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim yaklaşımlarında kullanılan yöntemler olup, Bilişsel alandaki kazanımların Kavrama (Anlama), Uygulama, Analiz (Çözümleme) ve Değerlendirme (Yaratma) düzeyinde olduğu eylemlerdir.

"Belirleme" ise Buluş Yoluyla Öğretim yaklaşımında kullanılan bir yöntem olup, Bilişsel alandaki kazanımların Bilgi (Hatırlama) ve Analiz (Çözümleme) düzeyinde olduğu bir eylemdir.

Piyano derslerinde makamsal dizilerin öğretiminin diğer dersler üzerinde olan başarıya etkisinin belirlenmesi amacıyla görüşme formundaki 8. Soru "Öğrencilerinizin piyanodaki makamsal dizileri öğrenmeleri diğer derslerindeki başarılarını etkiliyor mu? (solfej, koro, vb.)" olarak belirlenmiştir.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir;

"Kesinlikte etkilediğini düşünüyorum. Öğrencilerin, piyano derslerinde öğrendikleri Batı müziğinde kullanılan dizi ve eserlerle sınırlı kalmayıp bunların yanında Türk Müziğinde kullanılan makamsal dizi ve eserleri de tanıması, öğrenmesi diğer derslerdeki başarılarına büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum."

"Öğrencilerin piyanoda makamsal dizileri öğrenmeleri tabii ki diğer dersler üzerindeki başarılarını etkiliyor. Bu etkinin özellikle solfej derslerinde daha ön planda olduğunu düşünüyorum. Çünkü makamsal dizilerin öğreniminde, bu dizilerin piyanoda çalınması aynı zamanda duyum olarak kulağa yerleşmesini de sağlıyor."

Bu soruya verilen diğer cevaplar öğrencilerin piyanodaki makamsal dizileri öğrenmelerinin diğer derslerindeki başarılarını olumlu yönde etkilediği; sadece bir piyano eğitimcisinin öğrencilerin bu dizileri öğrenmelerinin diğer derslerdeki başarılarını etkilemeyeceği yönünde olmuştur.

Görüşme formunun bu sorusundan elde edilen verilere dayanarak öğrencilerin piyanoda makamsal dizileri öğrenmeleri diğer derslerindeki başarılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Bu başarının özellikle solfej dersi üzerinde etkili olduğu, bunun sebebinin ise makamsal dizilerin piyanoda çalınması aynı zamanda bu dizilerin duyum olarak da kulağa yerleşmesini sağladığı söylenebilir.

Piyano derslerinde çalışılan eserlerin tonal ve makamsal olarak karşılaştırma durumunun tespiti amacıyla görüşme formundaki 9. Soru "Piyano derslerinizde çalışılan eserlerin tonal ve makamsal karşılaştırmasını yapıyor musunuz?" olarak belirlenmiştir.

"Karşılaştırma", Buluş Yoluyla Öğretim ve Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim yaklaşımlarında kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, Bilişsel alan kazanımlarının Kavrama (Anlama), Uygulama, Analiz (Çözümleme), Sentez

(Değerlendirme) ve Değerlendirme (Yaratma) düzeylerinde (basamaklarında) olduğu için önemli bir eylemdir.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir;

"Çalışılan eserlerin tonal ve makamsal karşılaştırmasını, bu eserlerde kullanılan dizileri kuruluşları bakımından (yani kalıp olarak) ele alarak yapıyorum."

"Öğrencilerin, tonal ve makamsal özellikteki eserler arasındaki farkları ve benzerlikleri görmeleri adına karşılaştırma yapıyorum."

Bu soruya ağırlıklı olarak verilen diğer cevaplar piyano derslerinde çalışılan eserlerin tonal ve makamsal karşılaştırmasının yapılmadığı yönünde olmuştur.

Elde edilen verilere göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli olan yedi piyano eğitimcisinden ikisinin derslerinde eserlerin tonal ve makamsal olarak karşılaştırmasını yaptığı, diğer beş piyano eğitimcisinin belirli bir karşılaştırma yapmadıkları söylenebilir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde işlenen piyano derslerinde, makamsal eserlere yönelik yararlanılan kaynakların neler olduğunun belirlenebilmesi amacıyla görüşme formundaki 10. Soru "Makamsal piyano eserlerine yönelik yararlandığınız kaynaklar var mı? Varsa hangileridir?" olarak belirlenmiştir.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir:

- Muammer Sun: Yurt Renkleri, Türk Müziği Makam Dizileri-Piyano İçin
- Enver Tufan-Selmin Tufan: Piyano Metodu 1-2
- Enver Tufan: Günlerde Makamlar-Piyano İçin Makamsal Etütler
- Fikret Amirov: 12 Minyatür, Piyano İçin Varyasyonlar
- Üzeyir Hacıbeyov: Azeri Müziğinin Esas Makamları

Bu bestecilerin yanı sıra A.Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, İlhan Baran, Erdal Tuğcular, Kara Karayev, Tevfik Guliyev ve Arif Melikov'un da makamsal eserlerinden yararlanıldığı belirtilmiştir.

Elde edilen verilere göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde işlenen piyano derslerinde, makamsal eserlere yönelik

yararlanılan kaynaklarda Türk besteciler olduğu kadar Azeri besteciler de yer almaktadır.

Bu kaynaklar arasındaki birbirine yakın oranın sebebi Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görev yapan piyano eğitimcilerinden bazılarının Azerbaycan uyruklu olması gösterilebilir. Bu durumun piyano derslerinde makamsal eserlerin öğretiminde yararlanılan kaynaklardaki çeşitliliği arttırdığı için çalışma alanındaki verimliliği de arttırabileceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli piyano eğitimcilerinin derslerinde Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinden en çok hangilerini öğrettiklerinin tespiti amacıyla görüşme formundaki 11. Soru "Yukarıda belirtilmiş olan Muammer Sun'un Yurt Renklerindeki eserlerden hangilerini öğretmektesiniz? (Defter Numarası, Parça Adı ya da Numarası şeklinde belirtiniz.)" olarak belirlenmiştir.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir: (Verilen cevaplar çalışmaya aktarılırken eserlerin öğretilme sıklığı göz önünde bulundurularak, sıralama çoktan aza doğru aşağıdaki gibi yapılmıştır.)

- 1. Defter'den öğretilen eserler;

  -2. Bölüm: Köçekçemsi, Dinlenti

  -1. Bölüm: Uzun Hava, Kırık Hava

  -3. Bölüm: Ağıt, Yakarı

  - 4. Bölüm: Oyun

- 3. Defter'den öğretilen eser;
  - III numaralı eser

Elde edilen verilere dayanarak Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli piyano eğitimcilerinin derslerinde Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinden I. Defterden Köçekçemsi, Dinlenti, Uzun Hava, Kırık Hava, Ağıt, Yakarı ve Oyun adlı eserleri; III. Defterden ise III numaralı eseri öğrettikleri belirlenmiştir.

Öğretilen bu eserlerden Dinlenti, Köçekçemsi ve III. Defter III numaralı eserin, çalışma kapsamında bilişsel çözümlemeli öğretimi yapılan beş eserden üçüyle aynı olması bilişsel çözümlemeli öğretimi yapılan eserlerin seçiminde belirli bir oranda doğru karar verildiği şeklinde yorumlanabilir.

Görüşme formundaki 12. Soru "Düşünceleriniz ve eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz." olarak sorulmuştur.

Piyano eğitimcilerinin bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir:

"Makam bilmek müziği analizi etmek için önemli ve gereklidir. Tıpkı Beethoven'in bir sonatını armoni ve form açısından analiz etmek için gerekli olduğu gibi. Piyano eserlerinin yorumu açısından baktığımızda ise armoni, form, kontrapuan gibi önemli alanlara hakim olmanın bir işe yaramadığını söylemek isterim. Fakat bir eserin deşifre döneminde kuşkusuz bu alanlar önemli rol oynarlar. Tıpkı makam gibi."

"Makamsal dizilerin öğrenilmesi müzik eğitimi açısından oldukça önemli bir konudur. Bu dizilerin öğretimi herhangi bir ders içinde konu olarak ele alınmak yerine kendi başına bir ders olarak müfredata koyulmalıdır. Türkiye'deki konservatuvarların piyano anasanat dalı öğrencilerinin 'Türk Makamsal Dizileri' adlı bir dersi program dahilinde görmeleri sağlanmalıdır. Bu ders bir yıl/iki dönemlik müfredat halinde işlenebilir, uygulanabilir."

"Makamsal özellikteki piyano eserlerinin bu okulda öğretilmesinin bir ayrıcalık olduğunu düşünüyorum. Çünkü diğer konservatuvarların çoğunda piyano, solfej vb. derslerde bu tür eserler ya da diziler öğretilmiyor. Dolayısıyla öğrenciler bu alanda yazılmış eserleri tanıma, inceleme, çalma fırsatı bulamıyorlar. Bu kurumda makamsal özellikteki dizi ve eserlere yönelik yapılan çalışmaların ileride öğrenciler için önemli avantajları beraberinde getireceğini düşünüyorum."

Bu soruya cevap veren üç piyano eğitimcisinden elde edilen genel verilere göre makamsal özellikteki dizi ya da eserlerin öğrenilmesi, hem öğrenciler için hem de diğer derslerdeki başarıyı olumlu yönde etkilediği için oldukça önemli ve gerekli olduğu yönündedir.

Makamsal dizilerin kendi başına bir ders olarak gösterilmesi gerektiği bu dersin de bir yıl/iki dönemlik bir müfredatla“ Türk Makamsal Dizileri” adı altında yapılmasının mümkün olduğu söylenebilir. Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü’nde öğretilen makamsal özellikteki dizi ya da eserlerin öğrencilere eğitim ve mesleki anlamda ilerideki yaşantılarında önemli avantajlar sağlayacağı ön görülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Bilgi Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin bilgi basamağında uygulandığı Deney grubu öğrencileri Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini ve ezgilerini Kontrol Grubu öğrencilerine göre daha iyi belirleyebilme; hatırlayabilme ve tanıyabilme kazanımlarını elde etmiştir.

Deney grubu öğrencileri bu kazanımların elde edilebilmesi için hangi müzikal yeterliklerin gerekli olduğu ve makam terimi hakkında da açıklayıcı ifadelerde bulunarak Kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Kavrama Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin kavrama basamağında uygulandığı deney grubu öğrencileri Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin tampere sisteme aktarılırken/uyarlanırken bu dizilere ait seslerin hangilerinin nasıl bir değişime uğradığını açıklayabilme; bu dizileri oluşturan 4'lü ve 5'liler arasındaki benzerlik ya da farklılıkları yorumlayabilme; bu dizileri farklı diyatonik aralıklarda yazabilme ve piyano için yazılmış eserlerin tonal ya da makamsal yapılarını ayırt edebilme kazanımlarını elde ederek kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Uygulama Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin uygulama basamağında uygulandığı deney grubu öğrencileri Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde gam çalışması olarak çalabilme; herhangi bir

diyatonik ses üzerinden çıkıcı halde çalınan majör bir diziyi inici halde Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizisi olarak değiştirip çalabilme; makamsal biçimde yazılmış bir piyano eserinin ezgisel yapısını yazıldığı makam dizisinin özelliklerine göre o eserin notası üzerinde göstererek çözümleyebilme ve Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış bir eser, çalışma için verildiğinde o eserin nasıl çalışılması gerektiği konusunda plan hazırlayabilme kazanımlarını elde ederek kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Analiz Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin analiz basamağında uygulandığı deney grubu öğrencileri bilişsel çözümlemeli öğretim aşamasında çalışılan eserlerin müziksel öğelerini (Form, Ölçü Sayısı, Nüans, Piyano Tekniği, Yazı Tekniği, Eksen/Karar, Ses Alanı, Ölçü Göstergesi, Nota/Sus Değerleri, Tempo, Karakter) analiz edebilme; Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini bu makam dizilerine karşılık gelen tampere sistemdeki dizilerle ilişkilendirebilme; gördükleri ya da çaldıkları bir piyano eseri içinde, bulunması durumunda makamsal özellikteki bir ezgiyi saptayabilme ve çalıştıkları eseri zorluk derecesine göre bölümlere ayırarak bu bölümleri çalışırken nasıl bir yol izleyeceğini belirleyebilme kazanımlarını elde ederek kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Sentez Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin sentez basamağında uygulandığı deney grubu öğrencileri makamsal özellikte yazılmış piyano eserlerini çalışırken karşılaşılan teknik güçlükleri kategorize edebilme; bu teknik güçlükleri yenmede hangi çözümün etkili olacağını kafasında tasarlayabilme; makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserinin nasıl çalışılması gerektiğini bilerek bu konuda önerilerde bulunabilme ve Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini içerdiği makamsal öğeler bakımından denetleyebilme kazanımlarını elde ederek kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın altıncı alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Bilişsel Çözümlemeli Öğretimin Değerlendirme Basamağındaki Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin değerlendirme basamağında uygulandığı deney grubu öğrencileri Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş bir eser duyduklarında o eserin hangi makamda olduğu konusunda bir yargıya varabilme; makamsal özellikte yazılmış olan eserleri duyduklarında/çaldıklarında bu eserler arasında piyano tekniği açısından bir karşılaştırma yapabilme ve aynı karar/eksen sesi üzerinde yazılmış iki piyano eserini dinlediklerinde hangi eserin makamsal özellikte bestelendiğine karar verebilme; kazanımlarını elde ederek kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın yedinci alt problemi olan "Öğrencilerin Makamsal Özellikli Piyano Eserlerine Yönelik Yapılan Bilişsel Çözümlemeli Öğretimdeki Genel Tutumları Nelerdir?" sorusundan elde edilen verilere göre makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemeli öğretiminin uygulandığı Deney grubu öğrencileri genel kazanımları elde ederek geleneksel öğretimin uygulandığı Kontrol grubu öğrencilerine göre daha iyi bir bilişsel çözümleme yapmışlardır.

Araştırmanın yedinci alt problemine kadar elde edilen verilerin sonucunda görülmüştür ki öğretim yöntem ve stratejilerinden olan bilişsel alan ve alt basamaklarının kullanımı makamsal özellikteki piyano eserlerinin gerek müzik teorisi çözümlemeleri olarak gerek uygulamalı olarak öğretiminde olumlu yönde katkıları olmuştur.

Bilişsel çözümlemeli öğretim sonrasında deney grubu öğrencilerinin çalışmaya ilişkin görüş ve düşünceleri ise tutum ölçeklerinde şöyle ifade edilmiştir:

"Aldığımız eğitim sürecinde makamsal eserleri gerek teknik gerek teorik olarak incelememiz, bize sadece bu konular üzerinde katkı sağladığını değil daha sonra yapacağımız bütün çalışmalarımız içinde katkı sağlayacağını düşünüyorum. Artık eserlere yaklaşımımız farklı bir boyut aldı."

"Bu çalışma için kendi adıma çok teşekkür ederim. Bu üç makamı daha iyi anladım. Piyano tekniği, eser analizi ve eseri anlama konularını daha iyi anladım. Diğer makamlar içinde aynı uygulamanın bana neler katabileceğini gördüm."

“Makamlar ve eser analizi için çok verimli bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Öğrenme açısından bana çok büyük katkıları oldu. Çok teşekkürler.”

“Bütün makamlar üzerinde yapılmasını isterdim. Çok güzel bir çalışmaydı. Artık bilinçli bir şekilde Karcığar, Hicaz ve Hüseyni makamlarının nasıl oluştuğunu öğrendim. Aynı zamanda piyanoda bazı teknik konuları bizimle paylaştığınız için teşekkür ederim. Bu anlamda okulda böyle derslerin olmasının zorunlu olması gerektiğine kanaat getirdim. Hem duydum hem çaldım hem de örnekler verdim. Deneysel, duyuşsal ve bilişsel bir çalışma oldu. Artık bu üç makamla ilgili analiz yapabileceğim.”

“Yaptığımız bütün çalışmaların yararlı olduğunu düşünüyorum. Bir makamsal esere geçmeden önce o makama ait gamlar, arpejler, armonizeler, ritim çalışmaları yaparak o makamsal eseri daha iyi çalacağımı düşünüyorum. Ayrıca makamsal bir eseri cümlelerine, dönemlerine, ezgisel yapılarına ayırarak da o eseri daha iyi çalacağımı düşünüyorum.”

Verilen bu cevaplar da, öğretim yöntem ve stratejilerinden olan bilişsel alan ve alt basamaklarının kullanımının, makamsal özellikteki piyano eserlerinin, gerek müzik teorisi çözümlemeleri olarak gerek uygulamalı olarak öğretiminde, olumlu yönde katkıları olduğunu destekler niteliktedir.

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan “Piyano Eğitimcilerinin Öğretim Strateji ve Yöntemlerine Yönelik Görüşleri Nelerdir?” sorusundan elde edilen verilere göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü’nde görevli olan piyano eğitimcileri derslerinde, belirlenen makamsal dizilerden Karcığar ve Nikriz hariç diğer dizileri içeren piyano eserlerini öğrettiği ve öğretilen eserlerin ise ağırlıklı olarak Hicaz, Hüseyni ve Nihavend makam dizilerini içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü’nde görevli olan piyano eğitimcilerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda piyano derslerinde kullanılan belirli bir öğretim yöntem ve stratejisinin olmadığı söylenebilse de cevaplarda geçen “anlatma, ilişkilendirme, belirleme, çalma, gösterme, farkına varma, yaptırma, uygulama, söyleme” eylemleri piyano eğitimcilerinin aslında dolaylı yoldan belirli öğretim yöntem ve stratejilerini kullandıklarını göstermiştir.

Verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin piyanodaki makamsal dizileri öğrenmelerinin diğer derslerindeki başarılarını olumlu yönde etkilediği; bu başarının özellikle solfej dersi üzerinde etkili olduğu, bunun sebebinin ise makamsal dizilerin piyanoda çalınmasının aynı zamanda bu dizilerin duyum olarak da kulağa yerleşmesini sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Müzik, eğitim boyutunda ele alındığında gerek çalgı ve ses gerek teorik olarak belirli birçok konu, kural ve öğenin birbiri ile ortak etkileşime girdiği bir alandır. Bu bağlamda ve elde edilen verilere göre; makamsal özellikteki dizilerin ve eserlerin piyano derslerinde öğrenimi sadece piyano eğitimindeki başarıyı değil; solfej, koro, armoni, müzik form bilgisi vb. derslerin eğitimindeki başarıyı da olumlu yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli olan yedi piyano eğitimcisinden ikisinin derslerinde eserlerin tonal ve makamsal olarak karşılaştırmasını yaptığı, diğer beş piyano eğitimcisinin belirli bir karşılaştırma yapmadıkları da elde edilen sonuçlardan biridir.

Elde edilen verilere göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde işlenen piyano derslerinde, makamsal eserlere yönelik yararlanılan kaynaklarda Türk bestecilerin yanında Azeri bestecilerin de yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Verilen cevaplar doğrultusunda Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü'nde görevli piyano eğitimcileri derslerinde Muammer Sun'un Yurt Renkleri eserinden ağırlıklı olarak I. Defterden Köçekçemsi, Dinlenti, Uzun Hava, Kırık Hava, Ağıt, Yakarı ve Oyun adlı eserleri; III. Defterden ise III numaralı eseri öğrettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Piyano eğitimcilerinin verdikleri cevaplara göre makamsal dizileri öğrenmenin müzik eğitimi açısından oldukça önemli bir konu olduğu; bu dizilerin öğretiminin herhangi bir ders içinde konu olarak değil kendi başına bir ders olarak müfredata koyulması gerektiği ve Türkiye'deki konservatuvarların piyano anasanat dalında öğrenim gören öğrencilerinin 'Türk Makamsal Dizileri' adlı bir dersi eğitim-öğretim programı dahilinde görmelerinin sağlanması gerektiği de elde edilen diğer sonuçlardır.

Bilişsel Alan ve basamaklarının kullanımı öğrencilerin kendi bilişsel öğrenme düzeylerindeki farkındalığı; bilgiye doğru bir şekilde ulaşmayı; alana özgü becerilerini iyi sergileyerek, müziksel olguları doğru analiz edebilmeyi; öğrendiği bilgileri gerektiğinde bir araya getirerek ve üreterek arttırmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda Bilişsel Alan ve basamaklarının sadece piyano derslerinde değil mesleki müzik eğitimi verilen kurumların eğitim-öğretim programları dahilindeki diğer derslerle de ilişkilendirilerek kullanımı sağlanmalıdır.

Hem müzik eğitimci ve icracılarının hem de müzik eğitimi alan öğrencilerin makamsal özellikte yazılmış eserleri çözümleyebilme; öğretebilme; öğrenebilme ve çalabilme noktasında karşılaştıkları sorunların giderilmesine katkı sağlaması amacıyla öğrenme-öğretme kuram ve yaklaşımları lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim programlarına dahil edilmelidir.

Mesleki müzik eğitimi verilen kurumların eğitim-öğretim programlarına "Türk Müziği Makam Dizileri", "Makam Öğretim Yaklaşımları" vb. isimli dersler dahil edilmelidir.

Çağdaş Türk Müziği alanında yazılmış makamsal özellikteki eserlerin varlığı, ulusal müzik eğitim-öğretim alanına sağladıkları katkılar açısından oldukça önemlidir. Bu tür eserlere mesleki müzik eğitimi verilen kurumların eğitim-öğretim programlarında gerek Çalgı, Solfej, Form Bilgisi, Armoni, Oda Müziği, Çağdaş Türk Müziği Tarihi vb. derslerde gerek dağarcık olarak daha çok yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

Aktüze, İ. (2007). *Müziği Okumak Cilt-5* (2. Basım). İstanbul: Pan Yayıncılık.

Aktüze, İ. (2010). *Müziği Anlamak Ansiklopedik Müzik Sözlüğü* (4.Baskı). İstanbul: Pan Yayıncılık.

Arel, H.S. (1968). *Türk Musıkisi Nazariyatı Dersleri,* İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.

Arıkan, R. (2005). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama* (5.Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım LTD.ŞTİ.

Aydın, Y. (2009). *Orkestra Dergisi*, (Sayı 409). İstanbul: Yenilik Basımevi San.ve Tic. Ltd. Şti.

Aydıner, M. (2008). *Piyano Eğitiminde Makamsal Yapıdaki Eserlerin Seslendirilmesinde Karşılaşılan Teknik Güçlükler Ve Model Önerileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bulut, F. (2002). *Çağdaş Türk Piyano Müziği Eserlerinin Piyano Eğitimi Açısından İncelenmesi.* (Yayınlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Can, A. (2013). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cangal, N. (2010). *Müzik Formları* (3.Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Ceylan, E., Akbulut, Ü. (2010). *Başlangıç Piyano Eğitimi İçin Düzenlenmiş Türk Ezgileri.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Demirel, Ö. (2003). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı* (5.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2010). *Eğitim Sözlüğü,* (4.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (18.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Doğan, S. (1994). *Türk Müziği Ses Sistemine Dayalı Piyano Öğretimi Üzerine Bir Araştırma.* (Yayınlanmamış YL Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Eldemir, A.C. (2006). *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitiminin Müzik Öğretmenlerince Kullanılma Durumu.* (Yayınlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Elhankızı, A. (2008). *Müziğin Temel Kuramları,* Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

Erden, M. (2011). *Eğitim Bilimlerine Giriş,* (5. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları

Erkılınç, C. (2011). *Bilimsel Araştırmalarda Evren Ve Örneklem,* Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Ertem, Ş. (2003). *Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Temel Piyano Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin Kullanılma Durumları Ve Örgütleme Stratejisinin Etkililik Düzeyi. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Göğüş, C. (2007). *Mesleksel Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Ulusal Müzik Kültürüne Dayalı Başlangıç Piyano Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.* (Yayınlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gökçe, B. (2004). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma,* Ankara: Savaş Yayınları.

Hacıev, P. (2007). *Temel Müzik Teorisi* (3.Baskı). (P. Destan, Çev.). İstanbul: Pan Yayıncılık.

İlyasoğlu, E. (2007). *71 Türk Besteci*, İstanbul: Pan Yayıncılık.

İslamoğlu, A.H. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri,* İstanbul: Beta Yayınları.

Karadeniz, M.E. (2013). *Türk Musıkisinin Nazariyatı Ve Esasları* (Tıpkı Basım). İstanbul: Türküye İş Bankası Kültür Yayınları.

Karahan, A.S. (2004). *Türkiye'deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Piyano Öğretimi Sürecinde Kullanılan Klasik Batı Müziği Piyano Etütlerinin*

Öğrencileri Çağdaş Türk Müziği Piyano Eserlerini Çalmaya Hazırlama Durumu. (Yayınlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi,* Ankara: Nobel Yayınları.

Kutluğ, Y.F. (2000). *Türk Musıkisinde Makamlar İnceleme,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

M.E.B., (2011). *Güzel Sanatla Ve Spor Liseleri Piyano 11,* Ankara: Evren Yayıncılık.

Moore, K. (bt.). *Öğretim Becerileri,* Belirtilmemiş Yayınevi.

Nacakcı, Z. ve Canbay, A. (Ed.). (2013). *Müzik Kültürü,* Ankara: PegemA Yayıncılık.

Ocak, G. (Ed.). (2011). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri* (3.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Oral, B. (Ed.). (2012). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları,* (2.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Özdek, A. (2013). *Gitar Eğitiminde Makamsal Nitelikli Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Hazırlanan Alıştırmaların Performansa Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Özkan, İ.H. (2014). *Türk Musıkisi Ve Nazariyatı Ve Usulleri Kudüm Velveleleri* (13. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Say, A. (2010). *Müzik Ansiklopedisi Cilt-1* (2.Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2010). *Müzik Ansiklopedisi Cilt-2* (2.Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, A. (2010). *Müzik Ansiklopedisi Cilt-3* (2.Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (20.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Sönmez, V. (2005). *Eğitim Felsefesi* (7.Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V. (2011). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri* (5.Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözer, V. (2014). *Müzik Terimleri Sözlüğü* (2.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sun, M. (1998). *Türk Müziği Makam Dizileri Piyano İçin,* Ankara: Evrensel Müzikevi.

Sun, M. (1998). *Yurt Renkleri 1 Piyano İçin Dokuz Parça*, Ankara: Evrensel Müzikevi.

Sun, M. (1998). *Yurt Renkleri 2 Piyano İçin Üç Parça*, Ankara: Evrensel Müzikevi.

Sun, M. (1998). *Yurt Renkleri 3 Piyano İçin Dokuz Parça*, Ankara: Evrensel Müzikevi.

Sun, M. (1998). *Yurt Renkleri 4 Piyano İçin On Parça*, Ankara: Evrensel Müzikevi.

Sun, M. (2004). Yurt Renkleri ["Hande Dalkılıç tarafından seslendirildi"]. *Yurt Renkleri.* [CD]. İstanbul: Kalan Müzik Yapım.

Sun, S.A. (2011). *Karnında Güneş Olan Adam Muammer Sun,* Ankara: Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları.

Tanrıkorur, C. (2003). *Osmanlı Dönemi Türk Musıkisi,* İstanbul: Dergah Yayınları.

Tezcan, M. (1996). *Eğitim Sosyolojisi,* Ankara: Feryal Matbaası

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük,* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar Ve Türkiye'deki Durum* (3.Basım). Ankara: Evrensel Müzikevi.

Varış, F. (Ed.). (1994). *Eğitim Bilimlerine Giriş,* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:176

Yeşilyaprak, B. (2013). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim,* Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yıldız, F. (2013). *Müziksel İşitme Okuma Ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği.* (Yayınlanmış YL Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Yokuş, H. (2009). *Piyano Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin Kullanılmasına Yönelik Etkinliklerin Performans Başarısına Ve Üstbilişsel Farkındalığa Etkisi.* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yokuş, H. Yokuş, T. (2010). *Müzik Ve Çalgı Öğrenimi İçin Strateji Rehberi I Öğrenme Stratejileri,* Ankara: PegemA Yayıncılık.

Zeren, D. (2012). *Güzel Sanatlar Ve Spor Liselerinin Müzik Bölümlerinde Piyano Eğitimi Sürecinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Kullanılma Durumlarına Yönelik Bir Araştırma.* (Yayınlanmış YL Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

EKLER

Ek-1. Piyano Eğitimcilerine Uygulanan Görüşme Formu

YÖNERGE

Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı **"Makamsal Özellikteki Piyano Eserlerinin Bilişsel Çözümlemeli Öğretimine Yönelik Öğrenci Tutumları"** konulu Sanatta Yeterlik Tezi için ön bilgi edinme, durum tespiti yapabilme amacıyla hazırlanmıştır.

Piyano derslerinde makamsal dizilerin kullanılabilirliği, ders eğitimcilerinin kullandığı öğretim yöntem ve stratejilerinin belirlenmesi ve Muammer Sun Yurt Renkleri eserinin kullanılabilirliği hususunda ön bilgi edinme, durum tespiti yapabilme amacıyla hazırlanan çalışmaya katılımınız çalışmaya destek olacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Yusuf ÇETİNKAYA

AKÜ SBE Müzik ASD

Sanatta Yeterlik Öğrencisi

GÖRÜŞME FORMU

Görevli olduğu kurum:

Adı, Soyadı :

1.Mezun olduğunuz okulun adı:

2. Mezuniyet durumunuz:

- □ Lisans
- □ Yüksek Lisans
- □ Doktora

3. Lisans eğitiminizdeki çalgınız:

4. Meslekteki kıdem yılınız:

- □ 5-10
- □ 10-15
- □ 15 ve Üzeri

5. Piyano dersini kaç yıldır yürütmektesiniz?

6. Piyano dersinizde makamsal dizilerden oluşan eserler öğretiyor musunuz? Öğretiyorsanız aşağıdakilerden hangisi/hangileridir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz ya da bunların haricinde varsa ekleyebilirsiniz).

□ Hüseyni	□ Segah
□ Kürdi	□ Nihavend
□ Nikriz	□ Rast
□ Hicaz	□ Karcığar

7. Piyanoda makamsal dizi öğretiminde kullandığınız öğretim strateji yöntem ve teknikler var mı? Varsa nelerdir?

8. Öğrencilerinizin piyanodaki makamsal dizileri öğrenmeleri diğer derslerindeki başarılarını etkiliyor mu? (solfej, koro, vb.)

9. Piyano derslerinizde çalışılan eserlerin tonal ve makamsal karşılaştırmasını yapıyor musunuz?

10. Makamsal piyano eserlerine yönelik yararlandığınız kaynaklar var mı? Varsa hangileridir?

11. Muammer Sun'un piyano için yazılmış olan ve 4 defterden oluşan Yurt Renklerinde bulunan eserler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Defter, 4 bölüm ve toplamda dokuz parçadan oluşmaktadır:

1.Bölüm: Uzun Hava, Kırık Hava

2.Bölüm: Dinlenti, Köçekçemsi

3.Bölüm: Ağıt, Yakarı

4.Bölüm: Horonomsu, Gezinti, Oyun

2. Defter, I.-II. Ve III. olmak üzere üç parçadan oluşmaktadır.

3. Defter, I., II., III., IV., V., VI., VII:, VIII., IX. olmak üzere dokuz parçadan oluşmaktadır.

4. Defter, on parçadan oluşmaktadır: Zeybek, Hicaz, Rast, Romantik Vals, Karcığar, Hüseyni (Oynak Hava), Çerkes Kızı, Garip, Arpazlı Zeybeği, Hüzün.

Yukarıda belirtilmiş olan Muammer Sun'un Yurt Renklerindeki eserlerden hangilerini öğretmektesiniz? (Defter numarası, Parça Adı ya da Numarası şeklinde belirtiniz.)

12. Düşünceleriniz ve eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

Ek-2. Öğrencilere Uygulanan Tutum Ölçeği

YÖNERGE

Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı **"Makamsal Özellikteki Piyano Eserlerinin Bilişsel Çözümlemeli Öğretimine Yönelik Öğrenci Tutumları"** konulu Sanatta Yeterlik Tezi için ön bilgi edinme, durum tespiti yapabilme amacıyla hazırlanmıştır.

Piyano derslerinde öğrenilmesi hedeflenen bilgilerin bilişsel alan basamaklarına göre sınıflandırılarak, öğrencilerin bu alanda elde ettikleri kazanımların ve bilişsel çözümlemeli piyano öğretimine yönelik tutumlarının belirlenmesi, amacıyla hazırlanan çalışmaya katılımınız çalışmaya destek olacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

TUTUM ÖLÇEĞİ

Adı Soyadı:

Okulu ve Bölümü:

Bilişsel Alan Basamağı	Hedefler / Kazanımlar	Evet	Hayır
Bilgi (Hatırlama) Basamağı	1- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini belirleyebilirim.		
	2- Karışık olarak arka arkaya çalınan Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde seslenen ezgilerin hangi makamlarda olduğunu hatırlayabilirim / isimlendirebilirim.		
	3- Makam terimini ifade edebilirim.		
	4- Daha öce çalıştığım makamsal özellikteki piyano eserlerini tanıyabilirim.		
	5- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş piyano eserlerinin hangi makamda olduğunu gerekçesiyle söyleyebilirim.		

Bilişsel Alan Basamağı	Hedefler / Kazanımlar	Evet	Hayır
Kavrama (Anlama) Basamağı	1- Re sesi üzerinde yazılmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini mi sesi üzerinden yeniden yazabilirim.		
	2- Piyano için yazılmış eserleri görerek tonal ya da makamsal yapıda olup olmadığını ayırt edebilirim.		
	3- Piyano üzerinde Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin özelliklerini duyuran ezgilere örnek verebilirim.		
	4- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinin tampere sisteme aktarılırken / uyarlanırken bu dizilere ait seslerin hangilerinin nasıl bir değişime uğradığını açıklayabilirim.		
	5- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini oluşturan 4'lü ve 5'liler arasındaki benzerlik ya da farklılıkları yorumlayabilirim.		
Bilişsel Alan Basamağı	**Hedefler / Kazanımlar**	**Evet**	**Hayır**
Uygulama Basamağı	1- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde gam çalışması olarak çalabilirim.		
	2- Piyano üzerindeki herhangi bir diyatonik ses üzerinden çıkıcı halde çalınan majör bir diziyi inici halde Hüseyni makam dizisi olarak değiştirip çalabilirim.		
	3- Makamsal biçimde yazılmış bir piyano eserinin ezgisel yapısını yazıldığı makam dizisinin özelliklerine göre o eserin notası üzerinde göstererek çözümleyebilirim.		
	4- Tampere sisteme aktarılmış / uyarlanmış Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerini piyano üzerinde farklı karar seslerine transfer edebilirim.		
	5- Hüseyni, Hicaz ve Karcığar makam dizilerinde yazılmış bir eser, çalışmam için verildiğinde o eserin nasıl çalışılması gerektiği konusunda plan hazırlayabilirim.		

Bilişsel Alan Basamağı	Hedefler / Kazanımlar	Evet	Hayır
Analiz (Çözümleme) Basamağı	1- Çalıştığım eserin müziksel öğelerini (Form, Ölçü Sayısı, Nüans, Piyano Tekniği, Yazı Tekniği, Eksen/Karar, Ses Alanı, Ölçü Göstergesi, Nota/Sus Değerleri, Tempo, Karakter) analiz edebilirim.		
	2- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini bu makam dizilerine karşılık gelen tampere sistemdeki dizilerle ilişkilendirebilirim.		
	3- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerini oluşturan 4'lü ve 5'lileri hem yazılı olarak hem de piyano üzerinde çalarak ayrıştırabilirim.		
	4- Gördüğüm ya da çaldığım bir piyano eseri içinde, bulunması durumunda makamsal özellikteki bir ezgiyi saptayabilirim.		
	5- Çalıştığım eseri zorluk derecesine göre bölümlere ayırarak bu bölümleri çalışırken nasıl bir yol izleyeceğimi belirleyebilirim.		
Bilişsel Alan Basamağı	**Hedefler / Kazanımlar**	**Evet**	**Hayır**
Sentez (Değerlendirme) Basamağı	1- Tampere sisteme aktarılmış / uyarlanmış makam bilgileri doğrultusunda piyano üzerinde küçük ezgiler üretebilirim.		
	2- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşıma çıkan teknik güçlükleri kategorize edebilirim.		
	3- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserini çalışırken karşıma çıkan teknik güçlükleri yenmede hangi çözümün etkili olacağını kafamda tasarlayabilirim.		
	4- Makamsal özellikte yazılmış bir piyano eserinin nasıl çalışılması gerektiğini bilerek bu konuda önerilerde bulunabilirim.		
	5- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde yazılmış piyano eserlerini içerdiği makamsal öğeler bakımından denetleyebilirim.		

Bilişsel Alan Basamağı	Hedefler / Kazanımlar	Evet	Hayır
Değerlendirme (Yaratma) Basamağı	1- Hüseyni, Hicaz ya da Karcığar makam dizilerinde bestelenmiş bir eseri dinlediğimde o eserin hangi makamda olduğu konusunda bir yargıya varabilirim.		
	2- Makamsal özellikte yazılmış olan eserleri dinlediğimde / çaldığımda bu eserler arasında piyano tekniği açısından bir karşılaştırma yapabilirim.		
	3- Aynı karar/eksen sesi üzerinde yazılmış iki piyano eserini dinlediğimde hangi eserin makamsal özellikte bestelendiğine karar verebilirim.		
	4- Makamsal özellikteki piyano eserlerinin bilişsel çözümlemelerini yaparak, edindiğim bilgileri diğer derslerle de (solfej, koro, vb.) ilişkilendirebilirim.		
	5- Çaldığım makamsal ya da tonal özellikteki bir piyano eseri sonunda kendimi eleştirebilirim.		

Düşünceleriniz ve eklemek istediğiniz bir şey varsa lütfen belirtiniz.

-

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Yusuf ÇETİNKAYA

Anasanat Dalı: Müzik

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Afyonkarahisar / 1979

Eğitim

Yüksek Lisans: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisans: Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

İş/İstihdam

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Yabancı Dil ve Puanı

İngilizce, 67,5 ÜDS (Mart, 2009)